EIROPAS
KOMISIJA

EIROPAS SAVIENĪBAS AUGSTĀ
PĀRSTĀVE ĀRLIETĀS UN
DROŠĪBAS POLITIKAS
JAUTĀJUMOS

Briselē, 17.4.2013
JOIN(2013) 6 final

2013/0107 (NLE)

Kopīgs priekšlikums

PADOMES LĒMUMS

par Savienības nostāju
Asociācijas padomē, kas izveidota ar Eiropas un Vidusjūras reģiona valstu nolīgumu, ar ko izveido asociāciju starp Eiropas Kopienām un to dalībvalstīm, no vienas puses, un Marokas Karalisti, no otras puses, attiecībā uz ieteikuma pieņemšanu par ES un Marokas rīcības plāna īstenošanu, ar kuru tiek īstenots īpašais statuss (2013.–2017. g.)

PASKAIDROJUMA RAKSTS

Maroku un ES saista Eiropas un Vidusjūras reģiona valstu asociācijas nolīgums, kurš ir spēkā kopš 2000. gada marta un uz kura pamata abas puses 2005. gada jūlijā Eiropas kaimiņattiecību politikas (EKP) ietvaros apstiprināja ES un Marokas rīcības plānu, kas paredzēts 5 gadu periodam.

Šādā kontekstā attiecības starp Eiropas Savienību un Maroku ir attīstījušās un sasniegušas būtisku briedumu. Kopīgā dokumenta / īpašā statusa pieņemšana 2008. gada oktobrī deva turpmāku impulsu šīm attiecībām un iezīmēja būtisku divpusējo attiecību padziļināšanos politisko attiecību un drošības jomā, ekonomikā un tirdzniecībā, kā arī dažādās nozarēs un attiecībās starp cilvēkiem[1].

Spēkā esošā EKP rīcības plāna termiņš beidzās 2010. gada jūlijā, un tāpēc ir vajadzīgs vienoties un pieņemt jaunu rīcības plānu, kas balstīts uz kopīgā dokumenta / īpašā statusa mērķiem un ambīcijām. Tomēr, gaidot jauna rīcības plāna pieņemšanu, puses vienojās turpināt īstenot 2005. gada rīcības plānu.

ES un Marokas attiecības ir jāvērtē kopā ar vispārējām politiskās situācijas pārmaiņām šajā reģionā kopš 2011. gada sākuma.

Kopīgais paziņojums Eiropas Parlamentam un Padomei „Jauna reakcija uz pārmaiņām kaimiņvalstīs" definēja jaunu stratēģiju, kas orientēta uz augstāku diferencēšanas līmeni, ļaujot katram partnerim attīstīt savas attiecības ar ES, pamatojoties uz saviem centieniem, vajadzībām un spējām, bet vienlaikus arī ņemot vērā savstarpējās atbildības principus un vienoto uzticību cilvēktiesību, demokrātijas un tiesiskuma universālajām vērtībām, kā arī uz spēju īstenot kopīgi pieņemtās prioritātes. Šis jaunais rīcības plāns skaidri nosaka šīs privileģētās ES un Marokas partnerības prioritāros mērķus, vienlaikus ņemot vērā abu valstu attiecību īpašo statusu un vispusīgo būtību.

Eiropas Ārējās darbības dienests (EĀDD), cieši sadarbodamies ar Eiropas Komisijas dienestiem un ES dalībvalstīm, ir risinājis izpētes sarunas ar Maroku, kuru rezultātā panākta vienošanās par rīcības plāna projektu, jo īpaši par prioritāro darbību sarakstu, kas veicamas šā plāna ietvaros. Pēdējā ES un Marokas Asociācijas padomes sanāksmē, kas notika 2012. gada 23. aprīlī, abas puses atzīmēja, ka ir tuvu tam, lai panāktu vienošanos, kura galu galā tika panākta 2012. gada novembrī. Par abpusējo tehnisko konsultācijas pabeigšanu puses paziņoja ar vēstulēm 2012. gada 28. novembrī (EĀDD) un 2013. gada 10. janvārī (Maroka).

Jaunais ES un Marokas rīcības plāns, kas īsteno īpašo statusu (2013.–2017. g.), būs galvenais atsauces instruments, kurš turpmākajos gados noteiks mūsu divpusējās attiecības ar Maroku; tas nodrošina ceļvedi, lai panāktu padziļinātāku asociāciju starp Maroku un ES. EKP joprojām būs veicinoša loma, un tā būs kā vienots stratēģiskais satvars, kas jo īpaši balstās uz partnerību un kopīgu atbildību, kā arī uz rezultātiem balstītu diferencēšanu un vajadzībām pielāgotu palīdzību.

Eiropas Komisija un ES Augstā pārstāve ārlietās un drošības politikas jautājumos (turpmāk — „Augstā pārstāve") pielikumā pievieno kopīgu priekšlikumu Padomes lēmumam par Savienības nostāju ES un Marokas Asociācijas padomē attiecībā uz ieteikuma pieņemšanu par rīcības plāna īstenošanu.

---

[1] Pieņemts ES un Marokas Asociācijas padomē 2008. gada 13. oktobrī

Tādēļ Eiropas Komisija un Augstā pārstāve lūdz Padomi pieņemt pievienoto kopīgo priekšlikumu Padomes lēmumam.

2013/0107 (NLE)

Kopīgs priekšlikums

PADOMES LĒMUMS

par Savienības nostāju Asociācijas padomē, kas izveidota ar Eiropas un Vidusjūras reģiona valstu nolīgumu, ar ko izveido asociāciju starp Eiropas Kopienām un to dalībvalstīm, no vienas puses, un Marokas Karalisti, no otras puses, attiecībā uz ieteikuma pieņemšanu par ES un Marokas rīcības plāna īstenošanu, ar kuru tiek īstenots īpašais statuss (2013.–2017. g.)

EIROPAS SAVIENĪBAS PADOME,

ņemot vērā Padomes un Komisijas 2000. gada 24. janvāra Lēmumu 2000/204/EK, EOTK par noslēgto Eiropas un Vidusjūras reģiona valstu nolīgumu par asociācijas izveidi starp Eiropas Kopienām un tās dalībvalstīm, no vienas puses, un Marokas Karalisti, no otras puses, un jo īpaši tā 2. panta 1. punktu,

ņemot vērā Līgumu par Eiropas Savienību un jo īpaši tā 29. pantu,

ņemot vērā Komisijas un Savienības Augstās pārstāves ārlietās un drošības politikas jautājumos kopīgo priekšlikumu,

tā kā:

(1) Eiropas un Vidusjūras reģiona valstu nolīgums par asociācijas izveidi starp Eiropas Kopienām un to dalībvalstīm, no vienas puses, un Marokas Karalisti, no otras puses, tika parakstīts 1996. gada 26. februārī un stājās spēkā 2000. gada 1. martā.

(2) Puses plāno apstiprināt jauno ES un Marokas Eiropas kaimiņattiecību politikas (EKP) rīcības plānu, ar ko tiek īstenots īpašais statuss (2013.–2017. g.), kas atspoguļo īpašās partnerattiecības starp abām pusēm un kas atbalstīs Eiropas un Vidusjūras reģiona valstu nolīguma īstenošanu, izstrādājot un saskaņojot konkrētus pasākumus tā mērķu sasniegšanai,

IR PIEŅĒMUSI ŠĀDU LĒMUMU.

1. pants

Savienības nostāja Asociācijas padomē, kas izveidota ar Eiropas un Vidusjūras reģiona valstu nolīgumu, ar ko izveido asociāciju starp Eiropas Kopienām un to dalībvalstīm, no vienas puses, un Marokas Karalisti, no otras puses, attiecībā uz ES un Marokas EKP rīcības plāna īstenošanu, ar kuru tiek īstenots īpašais statuss (2013.–2017. g.), pamatojas uz šim lēmumam pievienoto Asociācijas padomes ieteikuma projektu.

2. pants

Šis lēmums stājas spēkā tā pieņemšanas dienā.

Briselē,

Padomes vārdā —
priekšsēdētājs

Projekts

IETEIKUMS

par ES un Marokas EKP rīcības plāna īstenošanu, ar ko tiek īstenots īpašais statuss (2013.–2017. g.)

ES un Marokas Asociācijas padome,

ņemot vērā Eiropas un Vidusjūras reģiona valstu nolīgumu par asociācijas izveidi starp Eiropas Kopienām un to dalībvalstīm, no vienas puses, un Marokas Karalisti, no otras puses, un jo īpaši tā 80. pantu,

tā kā:

(1) Eiropas un Vidusjūras reģiona valstu nolīguma 80. pants pilnvaro Asociācijas padomi sniegt piemērotus ieteikumus nolīguma mērķu sasniegšanai.

(2) Saskaņā ar Eiropas un Vidusjūras reģiona valstu nolīguma 90. pantu nolīguma puses veic visus vajadzīgos vispārējos vai īpašos pasākumus, lai izpildītu saistības, kas izriet no nolīguma, un tās nodrošina, lai šajā nolīgumā izvirzītie mērķi tiek sasniegti.

(3) Eiropas un Vidusjūras reģiona valstu nolīguma puses ir vienojušās par tekstu ES un Marokas Eiropas kaimiņattiecību politikas (EKP) rīcības plānam, ar ko tiek īstenots īpašais statuss (2013.–2017. g.).

(4) EKP ES un Marokas rīcības plāns atbalstīs Eiropas un Vidusjūras reģiona valstu nolīguma īstenošanu, pusēm savstarpēji izstrādājot un saskaņojot konkrētus pasākumus, kas sniedz praktiskus ieteikumus šai īstenošanai.

(5) Rīcības plānam ir divi mērķi — noteikt konkrētus pasākumus Eiropas un Vidusjūras reģiona valstu nolīgumā noteikto pušu saistību izpildei un nodrošināt plašāku regulējumu ES un Marokas attiecību tālākai nostiprināšanai, lai panāktu augstāku ekonomikas integrācijas pakāpi un politiskās sadarbības padziļināšanu atbilstoši Eiropas un Vidusjūras reģiona valstu nolīguma vispārīgajiem mērķiem,

(6) IR PIEŅĒMUSI ŠO IETEIKUMU.

Vienīgais pants

Asociācijas padome iesaka nolīguma pusēm īstenot pielikumā pievienoto ES un Marokas EKP rīcības plānu, ar kuru tiek īstenots īpašais statuss (2013.–2017. g.), ciktāl šāda īstenošana ir vērsta uz to mērķu sasniegšanu, kas izvirzīti nolīgumā, ar ko izveido asociāciju starp Eiropas Kopienām un tās dalībvalstīm, no vienas puses, un Marokas Karalisti, no otras puses.

[…]

Asociācijas padomes vārdā —

priekšsēdētājs

PIELIKUMS

EIROPAS KAIMIŅATTIECĪBU POLITIKA

PROJEKTS RĪCĪBAS PLĀNAM, LAI ĪSTENOTU MAROKAS ĪPAŠO STATUSU (2013.–2017. g.)

I. IEVADS

Eiropas kaimiņattiecību politika (EKP) nosaka vērienīgus mērķus, kas balstās uz savstarpēju atbildību un cieņu pret kopīgām un abpusēji atzītām vērtībām, tādām kā demokrātija, tiesiskums, laba pārvaldība un cilvēktiesību ievērošana. Tā balstās arī uz tirgus ekonomikas un brīvās tirdzniecības principiem, ilgtspējīgu attīstību, kā arī nabadzības mazināšanu un politisko, ekonomisko, sociālo un institucionālo reformu īstenošanu. Miera un stabilitātes zonas izveidošana, tostarp krīžu pārvarēšana, konfliktu novēršana un atrisināšana reģionā, arī ir daļa no EKP. Maroka piekrīt šīm kopīgajām vērtībām un principiem, kas virza tās politikas jomu izstrādi gan valsts, gan starptautiskā mērogā.

ES un Marokas partnerība, kas sākās ar 1969. gada Tirdzniecības nolīguma parakstīšanu, savu pagrieziena punktu sasniedza līdz ar Asociācijas nolīguma parakstīšanu 1996. gadā un ar EKP pieņemšanu. Šie pēdējie notikumi ir ļāvuši stiprināt politiskās, ekonomiskās un tirdzniecības saiknes, kā arī veicinājuši cilvēku un kultūras apmaiņas pastāvīgu attīstību. Uz Asociācijas nolīguma pamata attiecības starp Maroku un ES ir pakāpeniski un stabili attīstījušās ES un Marokas īstenas partnerības virzienā, padarot Maroku par priviliģētu ES partneri.

Kopīgā dokumenta pieņemšana par divpusējo attiecību stiprināšanu / īpašo statusu 2008. gada oktobrī iezīmēja jauna posma sākumu divpusējās attiecībās. Šis dokuments pastiprina prioritāro partnerību starp ES un Maroku, precizējot jaunus mērķus, lai padziļinātu politiskās, ekonomiskās un humānās attiecības. ES un Marokas samitā, kas notika Grenādā 2010. gada martā, šie mērķi tika apstiprināti, uzsverot ES un Marokas partnerības īpašo raksturu. Šodien, ņemot vērā ļoti īpašo attiecību līmeni, abas puses strādā, lai vēl vairāk stiprinātu šo izcilo un abpusēji izdevīgo partnerību, lai kopā solidaritātes gaisotnē stātos pretī kopīgiem politiskiem, ekonomiskiem un sociāliem izaicinājumiem.

Progress virzībā uz labu pārvaldību un politiskās un sociāli ekonomiskās reformas ir kopēji principi īpašā statusa īstenošanai. Šī partnerība liek uzņemties stingrāku apņemšanos īstenot svarīgās reformas, kuras uzsākusi Maroka, un tās padziļināt kā politiskajā līmenī, pirmkārt, jau demokrātijas, cilvēktiesību un tiesiskuma jomā, tā arī ekonomiskajā un sociālajā jomā, lai sasniegtu konkrētu progresu humānās attīstības jomā. ES atbalsta intensitāte tiks pielāgota mērķiem un Marokas realizēto reformu gaitai, kā arī valsts vajadzībām un spējām. ES un Maroka turpinās strādāt šajā virzienā, kas saskan ar jauno Marokas Konstitūciju, kura pieņemta 2011. gada 1. jūlijā, un ar jauno ES stratēģiju, kas izstrādāta partnerības kontekstā demokrātijas un kopējās labklājības veicināšanai ar Vidusjūras dienvidu reģiona valstīm.

ES atzīst, ka Marokai tuvināšanās ar ES ir būtiska izvēle šīs valsts ārpolitikā. Tās mērķis ir panākt optimālu tuvību ar ES, lai nodrošinātu un atbalstītu savu virzību uz politikas modernizāciju, ekonomikas atvērtību un sociālo kohēziju. Turklāt Maroka redz šo aicinājumu kā vislabāko veidu, kā veicināt saskaņu un koordināciju ar ES stratēģiskajos kopīgo interešu

jautājumos. Abas puses uzskata, ka ieguvumus no šāda procesa vēl vairāk palielinās Magribas reģionālā integrācija, un apstiprina savu vēlēšanos strādāt kopā, lai dotu šai virzībai jaunu impulsu. Turklāt saskaņā ar Līguma par ES 8. pantu un Marokas centieniem panākt jaunu abpusējo attiecību nolīgumu puses piekrīt turpināt pārdomas par šāda nolīguma iespējamo būtību un formu.

ES un Marokas EKP rīcības plāns ļāva mērķtiecīgāk izmantot instrumentus, ko nodrošina Asociācijas nolīgums, un sniedza atbalstu Marokas mērķim vēl vairāk pietuvināt Marokas ekonomiskās un sociālās struktūras līdzīgām struktūrām ES.

Jaunais rīcības plāns, lai īstenotu īpašo statusu, ir svarīgs posms nepārtrauktajā Marokas un ES attiecību stiprināšanas procesā, kur tiks izmantotas visas sviras, mehānismi un instrumenti.

Šis instruments veicinās tādu politikas pasākumu izstrādi un īstenošanu, kas vērsti uz tiesiskuma, demokrātijas un cilvēktiesību stiprināšanu, ekonomisko izaugsmi, nodarbinātību un sociālo kohēziju, nabadzības mazināšanu un vides aizsardzību, tādējādi ilgtermiņā dodot ieguldījumu ilgtspējīgas attīstības mērķu sasniegšanā. Šī jaunā instrumenta īstenošanā tiks ņemts vērā nepieciešamais līdzsvars starp Marokas ekonomikas atvēršanas un modernizācijas procesu un ilgtspējīgas sociāli ekonomiskās attīstības prasībām.

Līdztekus abas puses turpinās ekonomiskās integrācijas īstenošanu, uzsākot sarunas par padziļinātu un visaptverošu brīvās tirdzniecības nolīgumu (*ALECA*), kas paplašinās jau pabeigtās vai patlaban vēl notiekošās sarunas par konkrētām nozarēm, jo īpaši tās, kuras attiecas uz pakalpojumu tirdzniecības un uzņēmumu liberalizāciju, un pētīs iespēju abpusēji izdevīgā veidā uzlabot preferenciālās koncesijas, kas ir pieņemtas saskaņā ar brīvās tirdzniecības nolīgumu attiecībā uz lauksaimniecības produktiem, pārstrādātiem lauksaimniecības produktiem un zivsaimniecības produktiem, ņemot vērā abu pušu īpašos apstākļus.

Šis jaunais instruments apvieno veco rīcības plānu un kopīgo dokumentu par īpašo statusu. Tas ietver jau apstiprinātas reformas un pasākumus, kas paredzēti rīcības plānā un vēl nav īstenoti, un jaunus elementus, kuri minēti kopīgajā dokumentā. Turklāt šis jaunais instruments atspoguļo diferenciācijas un piederības principus, kas atbilst Marokas reformu programmai. Tas piešķir īpašā statusa ceļvedim darbības raksturu. Turklāt jaunais dokuments liek Marokas valdībai ieviest tiesību aktu tuvināšanas stratēģiju, kas balstītos uz esošo atšķirību izvērtējumu, nosakot konverģences prioritātes un to īstenošanas grafiku. Šādai stratēģijai atbalstu sniegs ES atbalsta programmas.

Šis instruments cita starpā paredz tiesību aktu pakāpenisku un secīgu tuvināšanu Kopienas *acquis*, lai Marokas ekonomiku pakāpeniski integrētu ES iekšējā tirgū un lai veicinātu tirdzniecību, ieguldījumus un izaugsmi. Tāpēc abas puses apņemas uzsākt sistemātisku atšķirību analīzi starp Marokas un Eiropas tiesību aktiem, pamatojoties uz rīcības plānā minētajām atsaucēm. Prioritāšu un vajadzīgo līdzekļu izvērtēšana, lai nodrošinātu konverģenci, tiks veikta katrai no rīcības plānā minētajām nozarēm. Tiesību aktu tuvināšana varētu notikt, i) pakāpeniski, īstermiņā vai ilgtermiņā pārņemot visu *acquis* noteiktās nozarēs, ii) transponējot daļu *acquis* vai iii) pārņemot galvenos *acquis* principus vai labo praksi kādā noteiktā jomā. Rīcības plāna pirmo divu gadu perioda beigās Marokas valdība pieņems valsts programmu tiesību aktu konverģencei ar ES, lai noteiktu tās prioritātes, procesa aptvērumu un tempu, kā prasīts Marokas karaļa 2010. gada runā.

Jaunais plāns nodrošinās plānošanu, īstenošanu un ES atbalsta uzraudzību, ņemot vērā izteiktās vajadzības un starpposmā iegūtos rezultātus. Šādā kontekstā Maroka un ES piešķirs resursus, lai īstenotu pieņemtās prioritātes. Kas attiecas uz ES, tās atbalsts tiks galvenokārt sniegts caur valsts indikatīvajām programmām, kas saskaņotas ar Maroku un kas definē palīdzības prioritātes un indikatīvos finanšu piešķīrumus. Šāds atbalsts tiks sniegts, stingri ievērojot noteikumus un procedūras, kas regulē ES ārējās palīdzības īstenošanu.

Lai īstenotu ES atbalstu Marokai, varēs tikt izmantoti dažādi instrumenti, arī tos, kas radīsies pārdomu rezultātā par jauno stratēģiju attiecībā uz kaimiņvalstīm. Šie instrumenti ietver apmaiņu ar padomiem un tehniskām zināšanām, labu praksi un zinātību, atbalstu kapacitātes veidošanai un iestāžu stiprināšanai, atbalstu nozaru reformām, atbalstu integrācijas un sociālās un ekonomiskās kohēzijas veicināšanai un atšķirību mazināšanai starp reģioniem, kā arī atbalstu pilsoniskajai sabiedrībai.

Eiropas finanšu iestāžu aizdevumiem arī būs svarīga loma šī jaunā rīcības plāna īstenošanā. Tādējādi Kaimiņattiecību ieguldījumu atbalsta instrumentam un Eiropas un Vidusjūras reģiona valstu Ieguldījumu un partnerības instrumentam (*FEMIP*), ko finansē ES, ir jākļūst par būtisku sviru, piešķirot aizdevumus infrastruktūras celtniecībai, kā arī attīstībai un partnerību veidošanai ar privāto sektoru. Tas ļaus cita starpā pilnībā izmantot Eiropas Investīciju bankas (EIB) finansējumu, kas garantēts *FEMIP* ietvaros.

Puses ir arī vienojušās kopā pētīt tādu jaunu instrumentu optimālu izmantošanu, kuri paredzēti, lai īstenotu finanšu sadarbību, piemērām, tādu, kas ieviesti saskaņā ar jauno EKP stratēģiju, no vienas puses, un to, kā gūt piekļuvi attiecīgiem finanšu līdzekļiem, kuri atbalstītu Maroku tās reformu īstenošanas un tuvināšanās ar ES gaitā; mērķis ir uzlabot efektivitāti un panākt labāku attiecīgo integrācijas līmeni, ko Maroka un ES varētu sasniegt.

Rīcības plāna īstenošana aptver piecu gadu periodu (2013.–2017. g). Īpaša uzmanība tiks vērsta uz prioritārajām darbībām, kas minētas tabulā, kura ir šā plāna neatņemama sastāvdaļa (sk. III pielikumu). Īstenošanas laikā abas puses var plānu aktualizēt, ņemot vērā Marokas valdības un/vai ES jaunās prioritātes, nepieņemot jaunu rīcības plānu.

Reformu īstenošana daudzās svarīgās nozarēs prasa precīzu mērķu noteikšanu un attiecīgu līdzekļu piešķiršanu. Asociācijas komiteja un apakškomitejas, kas izveidotas Asociācijas nolīguma ietvaros, nodrošinās regulāru rīcības plāna izpildes uzraudzību, it īpaši sasniegtā progresa un sniegtā atbalsta jomā. Puses var arī izstrādāt progresa ziņojumus. Pilsoniskajai sabiedrībai ir jādod iespēja aktīvi piedalīties šajā uzraudzībā.

Rīcības plāns ir daļa no Īpašā statusa īstenošanas procesa un ir svarīgs posms attiecību attīstībā starp abām pusēm virzībā uz priviliģētu partnerību.

Uz šī pamata Īpašā statusa *ad hoc* grupa turpinās savu darbu, lai definētu jaunas perspektīvas šai jaunajai partnerībai un lai noteiktu tās saturu, instrumentus, kā arī mērķus.

II. RĪCĪBAS PLĀNS

A. CEĻĀ UZ KOPĪGU VĒRTĪBU TELPU

1. POLITISKAIS UN STRATĒĢISKAIS DIALOGS

1.1. Sadarbība ārpolitikas un drošības politikas jomā

Pastiprināt dialogu un sadarbību ārpolitikas un drošības politikas jomā, lai nodrošinātu regulāras konsultācijas par starptautiskajiem jautājumiem, katras puses interešu ievērošanu un drošības un stabilitātes stiprināšanu, jo īpaši Magriba valstu reģionā

Attīstīt **divpusēju politisko dialogu**, jo īpaši:

- Organizējot Marokas un ES augstākā līmeņa sanāksmes uz *ad hoc* pamata.
- Organizējot sanāksmes starp Marokas ārlietu ministru un Eiropas Savienības Augsto pārstāvi ārlietu un drošības politikas jautājumos / Eiropas Komisijas priekšsēdētāja vietnieci (AP-PV) uz *ad hoc* pamata.
- Organizējot neformālas *ad hoc* sanāksmes starp Marokas ārlietu ministru un viņa Eiropas kolēģiem.
- Marokas nozaru ministriem uz *ad hoc* pamata tiekoties ar saviem Eiropas kolēģiem sanāksmēs, kas notiek paralēli regulārajām ES Ministru padomes sanāksmēm.
- Organizējot *ad hoc* sanāksmes starp augsta līmeņa Marokas amatpersonām un ES Padomes komiteju un grupu locekļiem, jo īpaši Politikas un drošības komitejas (*COPS*), Mašrikas/Magribas jautājumu darba grupas (*MAMA*), Āfrikas grupas (*COAFR*), Terorisma jautājumu darba grupas (*COTER*) un Cilvēktiesību jautājumu darba grupas (*COHOM*) locekļiem.
- Marokas atbalsts katrā gadījumā atsevišķi ES Padomes deklarācijām un lēmumiem kopējās ārpolitikas un drošības politikas jomā (KĀDP), saskaņā ar kārtību, ko noteikusi ES.

Lielāka koordinācija daudzpusējos forumos

- Organizēt sanāksmes Ņujorkā starp Marokas ārlietu ministru un AP-PV, lai nodrošinātu abu partneru nostāju labāku koordinēšanu.
- Uzņemties kopīgas iniciatīvas ANO Cilvēktiesību padomē un Ģenerālās asamblejas Trešajā komitejā, kā arī citās starptautiskajās organizācijās, pamatojoties uz prioritātēm, kas noteiktas un saskaņotas starp abām pusēm, un izstrādājot grafiku konsultācijām Ženēvā un Ņujorkā, kuras notiek pirms ANO cilvēktiesību organizāciju sanāksmēm.

- Izveidot neformālus konsultāciju mehānismus, lai dotu ieguldījumu starptautisko konvenciju īstenošanas uzlabošanā.

- Organizēt konsultācijas un koordinācijas sanāksmes par iniciatīvām, kas attiecas uz cīņu pret draudiem starptautiskajai, reģionālajai un subreģionālajai drošībai.

- Marokas un ES konsultācijas klimata pārmaiņu apkarošanas jomā.

Stiprināt sadarbību konfliktu novēršanas un krīžu pārvarēšanas jomās

- Stiprināt sadarbību un dialogu kopējās drošības un aizsardzības politikas (KDAP) ietvaros.

- Paredzēt pamatlīguma noslēgšanu par informācijas drošību.

- Noslēgt pamatlīgumu par Marokas dalību ES krīžu pārvarēšanas operācijās (civilajās un militārajās).

- Piedalīties, vajadzības gadījumā, mācībās konfliktu novēršanas un krīžu pārvarēšanas jomā, ko organizē Eiropas Drošības un aizsardzības koledža (EDAK).

- Meklēt iespējas saskaņot pēckonflikta pārvarēšanas un atjaunošanas centienus miera stiprināšanas jomā.

- Attīstīt partnerattiecības mieram un drošībai Āfrikā, ņemot vērā abu pušu intereses.

- Piedalīties ANO vadītās konfliktu noregulēšanas darbībās.

- Aktīvi piedalīties reģionālo ķīmiskās, bioloģiskās, radioloģiskās drošības un kodoldrošības (*CBRN*) izcilības centru iniciatīvā, kuru mērķis ir stiprināt iestāžu kapacitāti cīņā pret *CBRN* riskiem neatkarīgi no to izcelsmes — noziedzīgas, nejaušas vai dabiskas (Rietumāfrikas/ Atlantijas okeāna puses centra sekretariāts ir paredzēts Marokā).

Padziļināt sadarbību masu iznīcināšanas ieroču izplatīšanas apkarošanas un ieroču un divējāda lietojuma preču eksporta kontroles jomā

- Dot ieguldījumu Kodolieroču neizplatīšanas līguma (KNL) 2010. gada pārskata konferences galīgā dokumenta īstenošanā.

- Aktīvi iesaistīties sarunu procesā par Ieroču tirdzniecības nolīgumu (ITN).

- Organizēt seminārus un mācības par Globālās iniciatīvas kodolterorisma apkarošanai principu īstenošanu.

- Pastiprināt dialogu par masu iznīcināšanas ieroču neizplatīšanu un to piegādes ceļiem, kurš ietver specifisku draudu analīzi reģionālai drošībai, ko izraisa šie ieroči, it sevišķi:

  – īstenojot valsts līmenī spēkā esošās starptautiskās saistības, jo īpaši ANO Drošības padomes Rezolūcijas Nr. 1540/04 un Nr. 1977/2011;

– pievienojoties un valsts līmenī īstenojot starptautiskos instrumentus, kas attiecas uz šo jomu, pamatojoties uz pastiprinātu sadarbību ar kompetentām starptautiskām organizācijām, piemēram, Starptautisko Atomenerģijas aģentūru (SAEA);

– ar padziļinātu sadarbību, lai apkarotu nelegālo tirdzniecību ar vielām, iekārtām un tehnoloģijām, kas varētu tikt izmantotas masu iznīcināšanas ieroču izgatavošanā vai to piegādē;

– veicinot Hāgas rīcības kodeksa pret ballistisko raķešu izplatīšanu un Līguma par vispārējo kodolizmēģinājumu aizliegumu vispārināšanu un īstenošanu.

- Ieviest ieroču un divējāda lietojuma preču eksporta efektīvu valsts kontroles sistēmu, kas ļautu uzraudzīt to ieroču un preču eksportu un tranzītu, kuri varētu tikt izmantoti masu iznīcināšanas ieroču ražošanā, jo īpaši:

  – pieņemot eksporta kontroles noteikumus, kas noteiktu ieroču un divējāda lietojuma preču galalietojumu un efektīvas un piemērotas sankcijas šo noteikumu neievērošanas gadījumā;

  – izveidojot partnerību starp oficiālajām iestādēm un privātajiem operatoriem, lai nodrošinātu noteikumu izplatīšanu un ievērošanu ieroču un divējāda lietojuma preču eksporta jomā.

- Stiprināt dialogu jomās, kas saistītas ar kājnieku un vieglo ieroču eksporta kontroli, kā arī pārkraušanas un tranzīta kontroli, organizējot, piemēram, reģionālas apmācības un informatīvus seminārus.

- Sadarboties konvencionālo ieroču nelegālās tirdzniecības novēršanas un apkarošanas jomā, ieskaitot kājnieku un vieglos ieročus un cīņu pret to tirdzniecību.

1.2. Sadarbība civilās aizsardzības jomā

- Īstenot reģionālo sadarbību, lai novērstu dabas un cilvēku izraisītas katastrofas, kā arī sagatavotos tām un reaģētu uz tām.

- Izstrādāt operatīvās sadarbības vienošanos starp Marokas iestādēm un attiecīgiem Eiropas Komisijas dienestiem, lai sadarbotos ar Savienības civilās aizsardzības mehānisma Monitoringa un informācijas centru (MIC) tad, kad tiek aktivizēts Savienības civilās aizsardzības mehānisms.

- Veicināt sadarbības stiprināšanu un diversifikāciju civilās aizsardzības jomā, ieskaitot dabas katastrofu un tehnoloģisku risku novēršanu, gatavošanos tiem un noregulēšanu, izveidot brīdināšanas sistēmu par dabas katastrofām, izstrādāt apmācības un specializācijas pasākumus.

1.3. Reģionālā sadarbība

Atbalsts reģionālo integrācijas iniciatīvu un projektu īstenošanai

- Aktīvi iesaistīties Vidusjūras Savienības optimālā īstenošanā, lai to attīstītu par globālu partnerību, kas balstās uz solidaritāti.

- Iesaistīties subreģionālo koordinācijas un sadarbības mehānismu stiprināšanā, 5+5 grupas un Arābu Magriba savienības (*UMA*) un ES formātā: jo īpaši attīstot mainīgās ģeometrijas projektus dažādās kopīgo interešu jomās.

- Veicināt intrareģionālo integrāciju, jo īpaši ar *UMA*, piemēram, tādās jomās kā ekonomika un tirdzniecība.

- Veicināt efektīvu Agadiras nolīguma īstenošanu, lai stiprinātu Vidusjūras arābu valstu ekonomisko integrāciju.

- Intensificēt divpusējo dialogu par Āfrikas un ES partnerību.

2. DEMOKRĀTIJA, TIESISKUMS UN PĀRVALDĪBA

Šajā sadaļā minēto pasākumu mērķis ir demokrātijas principu un cilvēktiesību ievērošana, kā arī pārvaldība, ņemot vērā 2011. gada 1. jūlijā pieņemtās Marokas Konstitūcijas ieviešanu.

2.1. Demokrātija, tiesiskums un pārvaldība

Nostiprināt iestādes, kas nodrošina demokrātiju un tiesiskumu, un varas dalīšanas un līdzsvara principus

- Parlamenta un valdības lomas stiprināšana.

- Politisko partiju lomas stiprināšana demokrātiskās daudzveidības apstākļos un viedokļu apmaiņas veicināšana starp politiskajām partijām un parlamentārajām grupām.

- Parlamentārās opozīcijas ieguldījuma un būtiskās lomas stiprināšana parlamenta darbā un tās tiesību garantēšana.

- Pilsoniskās sabiedrības lomas nostiprināšana, jo īpaši veicinot dialogu ar pilsoniskās sabiedrības pārstāvjiem un citām ieinteresētajām pusēm, izstrādājot likumprojektus; šim nolūkam izveidot konsultatīvās iestādes, lai atbalstītu to iesaistīšanos valsts politikas jomu izstrādāšanā, īstenošanā un izvērtēšanā.

- Pastiprināt pilsoņu iesaistīšanos valsts dzīves vadīšanā, jo īpaši īstenojot viņu tiesības iesniegt lūgumrakstus un tiesību aktu priekšlikumus.

- Pastiprināt pasākumus, lai veicinātu reģistrēšanos vēlētāju sarakstos un piedalīšanos pirmsvēlēšanu diskusijās.

- Stiprināt pasākumus un administratīvās iestādes, kas ir atbildīgas par demokrātijas nodrošināšanu un tiesiskuma nostiprināšanu, jo īpaši Konstitucionālās tiesas izveidošanu.

- Turpināt organizēt demokrātiskas vēlēšanas saskaņā ar starptautiskajām normām.

- Turpināt īstenot likumu par vēlēšanu neatkarīgu un neitrālu novērošanu, šai procesā iesaistot arī attiecīgās pilsoniskās sabiedrības grupas.

- Turpināt īstenot likumdošanas pasākumus, kuru mērķis ir veicināt vienādu piekļuvi vēlētiem amatiem sievietēm un vīriešiem, un centienus, lai palielinātu sieviešu piedalīšanos politiskajā dzīvē.

- Veicināt tādu pasākumu īstenošanu, kas ļautu Marokas pilsoņiem, kuri dzīvo ārzemēs, izmantot savas tiesības vēlēt un tikt ievēlētiem.

- Attīstīt un nostiprināt Nacionālās cilvēktiesību padomes (*CNDH*) un Ombuda veiktspēju un neatkarību.

Valsts pārvaldes modernizācija

- Garantēt vienlīdzīgu piekļuvi sabiedriskajiem pakalpojumiem, taisnīgu valsts teritorijas pārklājumu un pakalpojumu sniegšanas nepārtrauktību, kā arī sniegto pakalpojumu atbilstību kvalitātes normām, to pārredzamību, pārskatatbildību un atbildību. Lai to panāktu, pieņemt un īstenot sabiedrisko pakalpojumu hartu, kur noteikts viss labas pārvaldības normu kopums, kas regulē valsts iestāžu darbu.

- Stiprināt uzņemšanas, orientācijas un sūdzību izskatīšanas struktūras valsts iestādēs un izstrādāt apmācības programmas klientu uzņemšanas personālam.

- Cilvēkresursu vadības modernizācija sabiedrisko pakalpojumu jomā.

- Administratīvo procedūru vienkāršošana.

- Izglītošana par ES politikas jomām.

- Dzimumu līdztiesības veicināšana valsts dienestā, jo īpaši sieviešu piekļuves atbildīgiem amatiem nodrošināšana.

- Sadarbība valsts politikas jomu izvērtēšanā.

2.2. Varas deleģēšana, decentralizācija un reģionalizācija

Administratīvā un budžeta procesa decentralizācijas un pilnvaru deleģēšanas konsolidācija

- Īstenot administratīvās decentralizācijas procesu.

- Stiprināt vadīšanas un tehnisko veiktspēju un apmācību, kā arī cilvēkresursu vadīšanas spēju teritoriālajās pašvaldībās.

- Īstenot likumu par teritoriālo pašvaldību un to struktūru finansēšanu.

- Vienkāršot un uzlabot vietējo nodokļu iekasēšanu.

- Stiprināt vietējo pašvaldību spēju pilnībā novērtēt un mobilizēt savu nodokļu potenciālu.

- Veicināt partnerības un sadarbības iniciatīvas starp Marokas un Eiropas valstu pašvaldībām.

- Īstenot paplašinātu reģionalizācijas procesu, pieņemot un īstenojot konstitutīvu likumu, kas nosaka teritoriālo pašvaldību darbības satvaru un nosacījumus.

- Stiprināt to pašvaldību veiktspēju, kuras realizē un vada reģionalizācijas projektu, jo īpaši attiecībā uz finansējuma un izlīdzināšanas modeļa definēšanu, piemērotas administratīvas organizācijas un partnerības, kā arī līgumslēgšanas spējas attīstīšanu.

- Uzlabot sabiedrisko pakalpojumu profesionalitāti un stiprināt projektu vadības spēju.

- Veicināt sadarbības iniciatīvas starp Marokas pašvaldībām un ES Reģionu komiteju.

2.3. Tieslietu jomas reforma

Tiesu varas reforma un tās neatkarības stiprināšana

- Stiprināt tiesu neatkarību un efektīvu darbību un izveidot Augstāko tiesu iestāžu padomi.

- Īstenot nepieciešamās reformas, kas garantē tiesnešu neatkarību, jo īpaši attiecībā uz viņu iecelšanu, karjeras virzību, pensionēšanos un disciplīnu.

- Pārskatīt tiesneša statusu un tiesas sekretāra statusu, kā arī tiesisko satvaru, kas regulē dažādas juridiskās profesijas.

- Uzlabot vispārējo piekļuvi tiesai un nodrošināt likumā paredzētajos gadījumos bezmaksas tiesisko palīdzību tiem, kam nav pietiekami daudz līdzekļu.

- Garantēt tiesības uz taisnīgu tiesu, nevainības prezumpcijas ievērošanu un tiesības uz efektīvu tiesisko aizsardzību.

- Pabeigt jauno Krimināl kodeksu, pārskatīt Kriminālprocesa un Civilprocesa kodeksu saskaņā ar starptautiskajiem standartiem.

- Izveidot nacionālo noziedzības observatoriju.

- Attīstīt alternatīvus strīdu izšķiršanas veidus, piemēram, mediāciju, arbitrāžu un samierināšanu, un piemērot alternatīvus sodus, kas aizstāj cietumsodus un ietver apsūdzēto uzraudzības sistēmu.

- Turpināt jurisdikciju decentralizācijas procesu, pārskatīt tiesu karti un organizāciju.

- Vienkāršot un uzlabot tiesvedību, ieskaitot procedūru un tiesvedības ilguma samazināšanu, lai spriedumi tiktu pasludināti un izpildīti saprātīgos termiņos.

- Uzlabot tiesisko palīdzību ieslodzītajām personām saskaņā ar likumu.

- Pilnveidot tiesnešu un tiesu iestāžu darbinieku apmācību šādās jomās: cilvēktiesības, starptautiskās konvencijas, apsūdzēto tiesības, uzņēmējdarbības tiesības.

- Stiprināt ģimenes tiesu struktūras pirmās instances tiesu sistēmā, lai atbalstītu jaunā ģimenes kodeksa īstenošanu.

- Stiprināt tiesnešu, kas strādā ar nepilngadīgiem, un policijas nepilngadīgo lietu izmeklēšanas darbinieku veiktspēju.

- Stiprināt sociālā atbalsta veiktspēju un infrastruktūru — sociālos darbiniekus un iestādes, kuru mērķis ir nepilngadīgo personu uzraudzība vai pāraudzināšana.

- Nodrošināt starptautisko standartu tiesas spriešanai nepilngadīgajiem īstenošanu, jo īpaši ievērojot ANO 1985. gada standartnoteikumus sakarā ar tiesas spriešanu nepilngadīgajiem (Pekinas noteikumi) un 1990. gada Vadlīnijas nepilngadīgo noziedzības novēršanai (Riādas vadlīnijas).

Ieslodzījuma apstākļu uzlabošana

- Garantēt ieslodzītajiem pilnīgu viņu tiesību ievērošanu visās ieslodzījuma stadijās.

- Institucionāli stiprināt Cietumu administrācijas un ieslodzīto integrācijas vispārējo delegāciju, it īpaši uzsverot apmācību, ieslodzīto tiesību aizsardzību (cietuma apstākļu uzlabošanu), cīņu pret cietumu pārapdzīvotību un ieslodzīto integrāciju sabiedrībā.

- Garantēt katram cilvēkam fizisko un garīgo integritāti un stiprināt cīņu pret nesodāmību, ja tā tiek pārkāpta, pildīt saistības, kas cita starpā izriet no Starptautiskās konvencijas pret spīdzināšanu un citiem nežēlīgas, necilvēcīgas vai pazemojošas izturēšanās vai sodīšanas veidiem.

- Apmācīt vadītājus un uzraugus, vairojot viņu zināšanas pedagoģijas un drošības jomās, kā arī attiecībā uz cilvēktiesībām.

- Izveidot jaunus apmācību centrus ieslodzījuma vietās.

- Sadarboties, lai uzlabotu notiesāto integrāciju atpakaļ sabiedrībā.

- Uzlabot ieslodzījuma apstākļus ar cietumu celtniecības un atjaunošanas programmas palīdzību, lai samazinātu pārapdzīvotību tajos.

- Īstenot decentralizāciju, izveidojot deviņas reģionālās direkcijas decentralizētai, lokālai ieslodzījuma vietu vadībai.

2.4. Cilvēktiesību un pamatbrīvību veicināšana un aizsardzība

Nodrošināt cilvēktiesību un pamatbrīvību ievērošanu, veicināšanu un aizsardzību saskaņā ar starptautiskajām normām

- Turpināt centienus harmonizēt Marokas juridisko līdzekļu kopumu ar starptautiskām normām cilvēktiesību jomā.

- Piešķirt starptautiskajām konvencijām, kas ir ratificētas un publicētas, virsroku pār iekšējiem tiesību aktiem un harmonizēt nacionālās tiesības, lai tās saskanētu ar šīm konvencijām (Konstitūcijas preambula).

- Pabeigt Konvencijas par jebkuras sieviešu diskriminācijas izskaušanu (*CEDAW*) un tās fakultatīvā protokola pārņemšanas un īstenošanas procesu.

- Īstenot Rasu diskriminācijas novēršanas komitejas (*CERD*) rekomendācijas, kas pieņemtas 77. sesijā Ženēvā 2010. gada augustā pēc Marokas kārtējā ziņojuma izpētes.

- Iesniegt Apvienoto Nāciju Organizācijā dokumentus par Marokas pievienošanos Starptautiskā pakta par pilsoniskajām un politiskajām tiesībām (*ICCPR*) fakultatīvajam protokolam Nr. 1 attiecībā uz sūdzību izskatīšanas procedūru, *CEDAW* fakultatīvajam protokolam un Konvencijas pret spīdzināšanu (*CAT*) fakultatīvajam protokolam.

- Ratificēt Starptautisko konvenciju par visu personu aizsardzību pret piespiedu pazušanu.

- Īstenot ANO Cilvēktiesību padomes vispārējā periodiskā pārskata rekomendācijas Marokai.

- Izpētīt iespēju Marokai izsniegt pastāvīgo ielūgumu ANO īpašajām procedūrām.

- Turpināt diskusijas, lai ratificētu Starptautiskās Krimināltiesas Romas statūtus.

- Ar likumu palielināt aizsardzību tiesībām uz dzīvību un saglabāt *de facto* moratoriju nāves soda izpildei, vienlaikus turpinot dialogu par Krimināl kodeksa normu pārskatu, lai atceltu nāves sodu, un par pievienošanos Starptautiskā pakta par pilsoniskajām un politiskajām tiesībām (*ICCPR*) fakultatīvajam protokolam Nr. 2.

- Turpināt īstenot visus Taisnīguma un samierināšanas komisijas ieteikumus, tostarp valsts stratēģiju par cīņu pret nesodāmību.

- Pieņemt un īstenot nacionālo rīcības plānu demokrātijas un cilvēktiesību jomā.

- Intensificēt dialogu un sadarbību cīņā pret rasismu un ksenofobiju.

- Pieņemt un īstenot valsts pamatlikuma normu, kas nostiprina tamazītu kā oficiālo valsts valodu līdztekus arābu valodai.

- Pastiprināt centienus, lai veicinātu un saglabātu Marokas dažādu etnisko grupu kultūras tiesības (ieskaitot tos, kas jau uzsākti audiovizuālajā jomā), un nodrošināt pašreizējo Marokas dialektu aizsardzību: šim nolūkam izveidot Marokas Kultūras un valodu nacionālo padomi.

- Garantēt ticības brīvību.

- Sekmēt cīņu pret visa veida diskrimināciju saskaņā ar *ICCPR* 26. pantu.

2.5. Vārda brīvība, arī audiovizuālajā jomā, un biedrošanās un pulcēšanās brīvības

Nodrošināt pamatbrīvību aizsardzību saskaņā ar starptautiskajiem standartiem

- Stiprināt garantijas attiecībā uz vārda brīvību atbilstoši starptautiskajiem standartiem.

- Pieņemt jaunu preses kodeksu, kas atbilst starptautiskajiem cilvēktiesību standartiem, un atbalstīt žurnālistu ētikas kodeksa izstrādi un īstenošanu; apsvērt iespēju

samazināt vai atcelt pasākumus, kas saistīti ar brīvības atņemšanu žurnālistiem, un nodrošināt viņu avotu aizsardzību, veicot savus pienākumus.

- Īstenot efektīvu preses pašregulāciju, nodrošinot stingru demokrātijas principu, ētikas un rīcības kodeksu ievērošanu saskaņā ar starptautiskajiem standartiem.

- Pabeigt Nacionālās preses padomes izveidi.

- Īstenot reformas, lai veicinātu plašsaziņas līdzekļu daudzveidību un neatkarību, jo īpaši finansiālo, tajā starpā ar tirgus liberalizācijas palīdzību plašsaziņas līdzekļu un reklāmas jomās.

- Stiprināt Audiovizuālās komunikācijas Augstās iestādes lomu audiovizuālās jomas liberalizācijas procesā un plašsaziņas līdzekļu daudzveidības veicināšanā, viedokļu virzības un domu dažādības veicināšanā.

- Stiprināt daudzveidību audiovizuālajā jomā gan ārēji (operatoru dažādība), gan iekšēji (satura daudzveidība), lai nodrošinātu nepieciešamos līdzekļus dažāda satura radīšanai un jo īpaši profesionālas un efektīvas audiovizuālās informācijas sistēmas izveidošanai.

- Pieņemt un īstenot tiesību aktus attiecībā uz tiesībām piekļūt informācijai, kas ir valsts iestāžu, vēlētu institūciju un organizāciju, kam dots valsts pakalpojumu uzdevums, īpašumā.

- Ieviest pirmstiesas mediācijas mehānismus preses likumu pārkāpumu noregulēšanai.

- Efektīvi īstenot esošos tiesību aktus par biedrošanās brīvību un stiprināt līdzekļus, kas ļauj pārsūdzēt valsts iestāžu lēmumus vai iestāžu bezdarbību.

- Grozīt likumu par ielu demonstrācijām un sabiedrisko pulcēšanos tā, lai saskaņotu sabiedriskās kārtības intereses un cilvēku tiesību un pamatbrīvību nosargāšanu.

- Kopā ar sociālajiem partneriem pieņemt un īstenot konstitutīvo likumu par kārtību, kādā tiek realizētas tiesības streikot.

2.6. Sieviešu tiesību veicināšana

Sieviešu pilsonisko, politisko, sociālo un ekonomisko tiesību un vienlīdzības veicināšana starp vīriešiem un sievietēm visās jomās

- Īstenot *CEDAW*, kā arī tiesību un brīvību vienlīdzības principu pilsoniskajā, politiskajā, ekonomiskajā, sociālajā, kultūras, izglītības un vides jomā.
- Strādāt, lai panāktu vienlīdzību starp vīriešiem un sievietēm, izveidot dzimumu līdztiesības un jebkuras diskriminācijas apkarošanas iestādi.
- Īstenot „valdības darba kārtību vienlīdzībai 2011.–2015. g." starp vīriešiem un sievietēm kā valdības rīcības plānu dzimumu līdztiesības integrēšanai valsts politikas jomās.
- Īstenot Eiropas un Vidusjūras reģiona valstu sanāksmes secinājumus par sievietes lomu sabiedrībā (Marakeša, 2009. gada novembris).
- Izveidot un stiprināt mehānismus un struktūras sieviešu tiesību aizsardzības veicināšanai.
- Turpināt ieviest mehānismus un līdzekļus ģimenes kodeksa pastiprinātai īstenošanai, ko varētu izmantot visas iesaistītās puses, turpināt centienus, lai palielinātu tiesnešu izpratni un apmācību par ģimenes kodeksa principiem un mērķiem, un stiprināt ģimenes tiesas, nodrošinot tās ar atbilstošiem cilvēku un materiālajiem resursiem.
- Izveidot ģimenes solidaritātes fondu un nodrošināt tā darbību.
- Pabeigt izstrādāt tiesisko regulējumu attiecībā uz vardarbības pret sievietēm apkarošanu (ar Krimināllikuma reformu un pieņemot Likumu par vardarbības pret sievietēm izskaušanu).
- • Darba kodeksā paredzēto līdztiesības pasākumu pastiprināta īstenošana.

2.7. Bērnu un neaizsargātu cilvēku, jo īpaši invalīdu, tiesību veicināšana

Nodrošināt bērnu un cilvēku ar invaliditāti tiesības atbilstoši starptautiskajām normām

- Stiprināt kontroles mehānismus, lai efektīvi piemērotu Darba kodeksa normu, kas aizliedz nodarbināt bērnus, kuri jaunāki par 15 gadiem, saskaņā ar Starptautiskās Darba organizācijas (SDO) Konvencijām Nr. 182. un Nr. 138.
- Pieņemt un īstenot Likumu par nodarbināšanas kārtību un darba apstākļiem attiecībā uz mājkalpotāju darbu.
- Attiecināt Veselības aprūpes režīmu (*RAMED*) uz maznodrošinātajiem.
- Pieņemt un īstenot Likumu par personu ar invaliditāti tiesībām.
- Izveidot Ģimenes un bērnu konsultatīvo padomi un Jaunatnes un asociatīvā darba konsultatīvo padomi.

2.8. Sadarbība starp Maroku, ES un Eiropas Padomi

Sadarbības uzlabošana starp Maroku un Eiropas Padomi, jo īpaši Eiropas Padomes kompetences jomās, un sinerģiju identificēšana starp galvenajiem šīs sadarbības virzieniem un darbībām, kas veiktas saistībā ar Marokas un ES partnerību

- Uzsākt sadarbību starp Marokas *CNDH* un Eiropas Padomes cilvēktiesību komisāru par cilvēktiesību veicināšanas jautājumiem.

- Nodrošināt Marokas pakāpenisku pievienošanos attiecīgajām Eiropas Padomes pamattiesību aizsardzības konvencijām, kas atvērtas arī valstīm, kuras nav Eiropas Padomes locekles, saskaņā ar Eiropas Padomes pievienošanās procedūrām, jo īpaši:

  – Konvencijai par kibernoziegumiem un tās Papildu protokolam;

  – Konvencijai par cīņu pret cilvēku tirdzniecību;

  – Konvencijai par bērnu tiesību piemērošanu;

  – Konvencijai par bērnu aizsardzību pret seksuālo ekspluatāciju un seksuālu vardarbību;

  – Konvencijai par noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma finansēšanas novēršanu, kā arī šo līdzekļu meklēšanu, izņemšanu un konfiskāciju;

  – Konvencijām par cīņu pret korupciju un to Papildu protokolam;

  – Konvencijai par terorisma novēršanu;

  – Konvencijai par savstarpējo palīdzību krimināllietās un Otrajam papildu protokolam;

  – Konvencijai par spīdzināšanas un necilvēcīgas vai pazemojošas rīcības vai soda novēršanu;

  – Konvencijai par personu aizsardzību attiecībā uz automātisku personas datu apstrādi;

  – Konvencijām audiovizuālo komunikāciju jomā un atbalstam Marokas uzņemšanai Eiropas Audiovizuālajā observatorijā.

- Īstenot trīspusējās sadarbības programmu.

- Īstenot „demokrātijas partnera" statusu Eiropas Padomes Parlamentārajā asamblejā.

- Veicināt sadarbību starp Marokas teritoriālajām pašvaldībām un Eiropas Padomes Vietējo un reģionālo pašvaldību kongresu.

- Izmantot zināšanas, ko sniedz Komisija par demokrātiju caur likuma spēku (Venēcijas komisija), kuras sastāvā Maroka ir kopš 2007. gada.

- Tuvināt Marokas tiesisko struktūru Eiropas Padomes tiesiskajam regulējumam cilvēktiesību jomā.

2.9. Cīņa pret korupciju

Sadarbība korupcijas apkarošanas jomā

- Īstenot ANO konvenciju un citu instrumentus, kas attiecas uz korupcijas novēršanu un apkarošanu.
- Turpināt sadarbību ar ESAO korupcijas novēršanas un apkarošanas jomā.
- Turpināt aktualizēt un harmonizēt Marokas tiesību aktus korupcijas novēršanas un apkarošanas jomā.
- Īstenot valsts stratēģijas korupcijas novēršanai un apkarošanai rīcības plānu.
- Stiprināt publiskās pārvaldes veiktspēju, lai objektīvi izvērtētu politiku korupcijas novēršanas un apkarošanas jomā.
- Veikt korupcijas risku kartēšanu, izmantojot divējādu pieeju — reģionālā un nozaru aspektā.
- Veicināt pārredzamību, vienkāršošanu un bezpapīra procedūru ieviešanu valsts pārvaldē, kā arī īstenot e-pārvaldes mērķus.
- Stiprināt pārbaudes, kontroles, uzraudzības un grāmatvedības institūciju darbu, lai cita starpā nodrošinātu pieņemto lēmumu pārredzamību un savstarpējās koordinācijas saikņu veidošanos.
- Stiprināt godīguma un pārredzamības standartus publisko finanšu pārvaldē, deleģēto sabiedrisko pakalpojumu vadībā, iepirkuma un publisko līgumu izpildes jomās.
- Izveidot Valsts godīguma un korupcijas apkarošanas iestādi un nostiprināt tās nozīmi, neatkarību un veiktspēju.
- Veicināt pilsoniskās sabiedrības piedalīšanos korupcijas novēršanā.
- Atbalstīt korupcijas apkarošanas juridiskās palīdzības centru izveidi.
- Stiprināt finanšu tiesas, tostarp Revīzijas palātu.
- Piemērot likumu par ziņotāju un upuru attiecībā uz korupciju iestādēs aizsardzību.

Lai sasniegtu visus šos mērķus sadaļā „CEĻĀ UZ KOPĪGU VĒRTĪBU TELPU”, Maroka turpinās centienus, lai veicinātu izpratni starp visām iesaistītajām pusēm un ieinteresētajām personām valsts līmenī par to, cik svarīgi ir ievērot principus un vērtības, ko paredz Eiropas Padomes Eiropas Cilvēktiesību konvencija, ES Pamattiesību harta, Eiropas Padomes daļējie nolīgumi un attiecīgās ES direktīvas. Indikatīvs Eiropas tiesību aktu saraksts, kas jāņem vērā šajā procesā, ir pievienots šim dokumentam (sk. I pielikumu). Centieni veicināt izpratni

attieksies arī uz valsts likumdevēju, kas ņems vērā šīs vērtības un principus, izstrādājot valsts tiesību aktus.

3. SADARBĪBA TIESLIETU UN DROŠĪBAS JOMĀ

3.1. Tiesiskā sadarbība civillietās un krimināllietās

Tiesību aktu pieņemšana attiecībā uz tiesisko sadarbību starp valstīm

- Īstenot galvenās starptautiskās konvencijas, piemēram:
  - 1965. gada Hāgas konvenciju par tiesas un ārpustiesas civillietu un komerclietu dokumentu izsniegšanu ārvalstīs;
  - 1970. gada Hāgas konvenciju par pierādījumu iegūšanu ārvalstīs civillietās un komerclietās;
  - 1980. gada Hāgas konvenciju par starptautiskās bērnu nolaupīšanas civiltiesiskajiem aspektiem;
  - 1996. gada Hāgas konvenciju par jurisdikciju, piemērojamiem tiesību aktiem, atzīšanu, izpildi un sadarbību attiecībā uz vecāku atbildību un bērnu aizsardzības pasākumiem.
- Pastiprināt dialogu par bērnu starptautisko aizsardzību un ģimenes tiesību jautājumiem saistībā ar Marokas dalību Tiesnešu konferencē par pārrobežu ģimenes tiesību jautājumiem, „Maltas procesu", ko uzsāka Hāgas Starptautisko privāttiesību konference.
- Īstenot konkrētus risinājumus, lai novērstu, vadītu un atrisinātu konfliktus, kas saistīti ar vecāku atbildību, tostarp bērna nolaupīšanu.
- Noslēgt sadarbības līgumu starp Maroku un Eiropas Savienības Tiesu sadarbības vienību (*Eurojust*), ņemot vērā prasības par personas datu aizsardzību.

3.2. Policijas sadarbība

Turpināt attīstīt sadarbību starp Marokas un dalībvalstu policijas iestādēm

- Veicināt policijas sadarbību labas prakses jomā.
- Noslēgt stratēģiskas sadarbības nolīgumu starp Marokas kompetentajām iestādēm un Eiropas Policijas biroju (*EUROPOL*).
- Noslēgt sadarbības nolīgumu starp Maroku un Eiropas Policijas akadēmiju (*CEPOL*) un nodrošināt Marokas piedalīšanos *CEPOL* apmācības pasākumos.
- Izveidot Noziedzības apkarošanas Augsto institūtu.

3.3. Sadarbība terorisma apkarošanas jomā

Turpināt attīstīt un stiprināt sadarbību terorisma novēršanas un apkarošanas jomā

- Stiprināt sadarbību terorisma novēršanas un apkarošanas jomā, izstrādājot novēršanas, izlūkošanas un tiesu un policijas sadarbības plānus.

- Turpināt īstenot ANO Drošības padomes Rezolūcijas Nr. 1988/11, Nr. 1989/11 un Nr. 1373/01 un ratificēt visas attiecīgās starptautiskās konvencijas un protokolus.

- Turpināt sadarbību *COTER* ietvaros.

- Īstenot pretterorisma tiesību aktus, ieskaitot likumus par terorisma finansēšanas novēršanu un apkarošanu, vienlaikus nodrošinot cilvēktiesību ievērošanu.

3.4. Sadarbība organizētās noziedzības apkarošanas jomā

Ratificēt un īstenot starptautiskos instrumentus organizētās noziedzības apkarošanas jomā

- Īstenot ANO Konvenciju pret transnacionālo organizēto noziedzību un tās papildprotokolus pret migrantu nelegālu ievešanu pa zemes, jūras un gaisa ceļiem, par šaujamieroču, to detaļu un sastāvdaļu un munīcijas nelegālu izgatavošanas un aprites apkarošanu, kā arī papildprotokolu par cilvēku tirdzniecības, jo sevišķi tirdzniecības ar bērniem, novēršanu, apkarošanu un sodīšanu par to.

- Izstrādāt tiesību aktus saskaņā ar attiecīgajiem starptautiskajiem standartiem un dokumentiem.

- Izstrādāt tiesību aktus par cilvēktirdzniecības novēršanu un apkarošanu saskaņā ar starptautiskajiem standartiem un dokumentiem.

- Stiprināt iniciatīvas, kas paredzētas visneaizsargātākajām grupām (sievietēm un bērniem).

- Sniegt apmācību par organizētās noziedzības novēršanas un apkarošanas mehānismiem, jo īpaši par cilvēktirdzniecību, ietverot cilvēktirdzniecības upuru identifikāciju, aizsardzību un atbalstu tiem.

- Uzlabot instrumentus nozieguma būtības, tirdzniecības un ekspluatācijas metožu analīzei.

- Apmainīties ar informāciju un labāko praksi kibernoziegumu novēršanā un apkarošanā.

Izstrādāt cilvēktirdzniecības apkarošanas metodes

- Stiprināt globālo stratēģiju, kuras mērķis ir vervētāji, personas, kas pārvadā un izmitina migrantus, tos ekspluatē, citi starpnieki, klienti un labuma guvēji.

- Uzsākt specializētu apmācību tiesnešiem, policijas spēkiem un robežkontroles personālam.

3.5. Narkotiku lietošanas novēršana un apkarošana, ietverot arī cīņu pret narkotisko vielu tirdzniecību

Pastiprināt cīņu pret narkotiku tirdzniecību, ietverot arī to tranzītu un eksportu, un pret narkomāniju, jo īpaši, īstenojot profilakses pasākumus saistībā ar valsts narkotiku apkarošanas stratēģijas dažādiem aspektiem

- Stiprināt valsts narkotiku novēršanas un apkarošanas stratēģiju, ietverot arī pieprasījuma un piedāvājuma samazināšanas pasākumus, profilaksi un reģionu attīstības pasākumus.

- Turpināt dialogu par narkotiku lietošanas apkarošanu un novēršanu.

- Uzsākt sadarbību ar Eiropas Narkotiku un narkomānijas uzraudzības centru (*EMCDDA*), lai veiktu operācijas kopā ar valsts narkotiku un narkomānijas uzraudzības centru.

- Uzsākt specializētus apmācību pasākumus aģentūrām un personālam, kas atbildīgi par likumu īstenošanu (jo īpaši policijas spēkiem), aprūpi un ārstēšanu.

- Stiprināt Valsts narkotiku komisijas veiktspēju.

- Sadarboties, lai turpinātu kaņepju audzēšanas novēršanas procesu, un īstenot alternatīvas attīstības programmas.

- Attīstīt Marokas narkomānijas novēršanas un narkomānu ārstēšanas un rehabilitācijas programmas, arī sadarbojoties ar kompetentajām Eiropas Padomes iestādēm.

- Stiprināt īpašās struktūras, kas ļauj nodrošināt veselības un sociālo aprūpi personām, kuras ir atkarīgas no narkotikām.

- Sadarbība normu izstrādāšanā ķīmisko prekursoru un citu vielu, ko izmanto narkotiku ražošanā, novirzīšanā.

3.6. Naudas atmazgāšana un ekonomiskie un finanšu noziegumi

Pastiprināt centienus un sadarbību cīņai pret naudas atmazgāšanu un terorisma finansēšanu

- Īstenot Asociācijas nolīguma 61. pantu.

- Nodrošināt informācijas apmaiņu par tiesību aktiem, praksi, Eiropas tipoloģiju un starptautiskajiem instrumentiem (jo īpaši Finanšu darījumu darba grupas (*FATF*) ieteikumiem), kas attiecas uz naudas atmazgāšanas un terorisma finansēšanas novēršanu un apkarošanu.

- Turpināt likumu un normatīvo aktu izstrādāšanu attiecībā uz naudas atmazgāšanas un terorisma finansēšanas novēršanu un apkarošanu saskaņā ar *FATF* ieteikumu principiem.

- Stiprināt valsts mehānismus naudas atmazgāšanas novēršanai un apkarošanai un cīņai pret terorisma finansēšanu.

- Veicināt informācijas apmaiņu starp Eiropas Finanšu izlūkošanas vienību sistēmu (*Finanicial Intelligence Unit* (*FIU*)) un Marokas sistēmu, jo īpaši Egmonta grupas ietvaros.

- Izstrādāt apmācības programmu tiesnešiem, prokuroriem, policijas spēkiem un citam administratīvajam personālam, kas darbojas šajā jomā.

- Stiprināt Marokas *FIU* veiktspēju un preventīvo lomu.

- Turpināt kampaņas, lai informētu nodokļu maksātājus.

- Izstrādāt nodokļu maksātāju kontroles un uzraudzības procedūras.

3.7. Robežu pārvaldība, personu mobilitāte, starptautiskā aizsardzība un patvērums

Turpināt dialogu par migrāciju, mobilitāti un drošību ar mērķi:

- panākt labāku likumīgās migrācijas organizāciju;

- maksimizēt pozitīvo migrācijas ietekmi uz attīstību;

- efektīvi cīnīties pret nelikumīgo migrāciju un cilvēktirdzniecību, ietverot arī sadarbību atpakaļuzņemšanas un labākas robežu kontroles jomā;

- veicināt starptautisko aizsardzību un stiprināt patvēruma politiku;

- veicināt un ievērot migrantu, proti, gan Marokas pilsoņu, kas dzīvo ES, gan trešo valstu pilsoņu, kas uzturas Marokā, tiesības;

- veicināt iniciatīvas, lai integrētu Marokas migrantus, kas likumīgi iebraukuši ES, un to marokāņu, kas atgriežas savā izcelsmes valstī, sociālo un profesionālo reintegrāciju.

Dialoga mērķis ir noslēgt mobilitātes partnerību, kas ļaus abām pusēm vienoties un īstenot daudzas iniciatīvas migrācijas, mobilitātes un drošības jomā. Pasākumi, kas tiks identificēti dialoga gaitā, ietvertu arī labāku piekļuvi likumīgajiem migrācijas kanāliem, vīzu režīma atvieglošanu (piemēram, izmantojot ES Vīzu kodeksu), atpakaļuzņemšanu izcelsmes valstī, kā arī sociālo un profesionālo reintegrāciju brīvprātīgas atgriešanās gadījumā.

Mobilitātes partnerība ir veidota kā pamats ilgtermiņa sadarbībai, kas atbilst globālajai pieejai migrācijas un mobilitātes jautājumam un Marokas politikai šajā jomā un tiek balstīta uz politisku dialogu un sadarbību, kura laika gaitā attīstīties uz Marokas un ES pastāvošo attiecību pamata.

Starptautiskās aizsardzības un patvēruma politikas pilnveidošana:

- nostiprinot Marokas tiesisko un institucionālo satvaru patvēruma tiesību jomā saskaņā ar starptautiskajiem standartiem un Marokas Konstitūcijas normām;

- turpinot īstenot 1951. gada Ženēvas Konvencijas un tās 1967. gada protokola principus, piemēram, tos, kas attiecas uz metodēm, lai identificētu migrantus, kuriem

nepieciešama starptautiskā aizsardzība, neizraidīšanas principa piemērošanu, sekām, kas izriet no bēgļa statusa iegūšanas;

- stiprinot valsts migrācijas politiku, ņemot vērā starptautiskās aizsardzības prasības un nepieciešamību piedāvāt bēgļiem ilgtspējīgus risinājumus, kas arī pieļauj viņu integrāciju;

- turpinot sadarbību ar ANO Augsto komisāru bēgļu jautājumos (*HCR*) viņa Marokas mandāta īstenošanas ietvaros un izveidojot valsts struktūras, kas atbild par visu patvēruma procedūru kopumā.

3.8. Personas datu aizsardzība

Nodrošināt augsta līmeņa personas datu aizsardzību saistībā ar informācijas sabiedrības lietojumprogrammu, datubāzu un elektroniskās informācijas apmaiņas attīstību

- Intensificēt sadarbību starp Valsts personas datu aizsardzības uzraudzības komisiju un līdzīgām Eiropas organizācijām personas datu apstrādes uzraudzības jomā.

- Personas datu aizsardzība elektroniskās tirdzniecības attīstības kontekstā (elektroniskais paraksts, domēnu nosaukumu vadība).

4. TUVINĀŠANĀS STARP TAUTĀM

4.1. Parlamentārā sadarbība

- Atbalstīt ES un Marokas Apvienotās parlamentārās komitejas darbu.

- Stiprināt parlamenta tehnisko, organizatorisko un likumdošanas veiktspēju.

- Nodrošināt sadarbību starp Marokas parlamentu un Eiropas Parlamentu, lai stiprinātu Marokas un ES partnerību, jo īpaši, īstenojot šo rīcības plānu.

4.2. Apmaiņas un konsultāciju tīklu veidošana starp pilsoniskās sabiedrības dalībniekiem un jaunu dalībnieku iesaistīšana

- Stiprināt Marokas pilsoniskās sabiedrības dalībnieku organizatoriskās, vadības un aizstāvības spējas.

- Veicināt apmaiņu starp Marokas un Eiropas NVO.

- Sekmēt pilsoniskās sabiedrības, jo īpaši jauniešu organizāciju un centru, piekļuvi jaunajām informācijas un komunikācijas tehnoloģijām.

- Veicināt reģionālo aģentūru lomu sadarbības, pieredzes apmaiņas un pilsoniskās sabiedrības dalībnieku veiktspējas stiprināšanā.

- Īstenot pastiprinātu dialogu starp ES (ieskaitot Pamattiesību aģentūru) un Marokas *CNDH*.

4.3. Izstrādāt struktūru attiecībām starp Marokas pašvaldībām un ES, kā arī Reģionu komiteju

- Veicināt apmaiņu starp Marokas un Eiropas teritoriālajām pašvaldībām Eiropas un Vidusjūras reģiona valstu Reģionālo un vietējo pašvaldību asamblejas (*ARLEM*) ietvaros.

- Sniegt atbalstu teritoriālajām pašvaldībām sadarbības projektu izstrādāšanā, arī izmantojot attīstības aģentūras.

- Veicināt daudzlīmeņu pārvaldību, kā arī sadarbību starp dažāda līmeņa iestādēm.

- Stiprināt pašvaldības un īstenot vietējo un reģionālo administrāciju modernizācijas un apmācības programmas.

4.4. Sadarbība starp Marokas Ekonomikas un sociālo lietu padomi un Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju

Stiprināt saites un veicināt strukturētu sadarbību starp Marokas Ekonomikas un sociālo lietu padomi un Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju

- Izveidot strukturētu sadarbību un regulāru dialogu starp abām iestādēm.

- Veicināt sociālo dialogu starp sociālajiem partneriem un Marokas pilsoniskās sabiedrības organizācijām un ES organizācijām.

- Informācijas, publikāciju un datubāzu apmaiņa, lai dotu ieguldījumu sadarbības uzlabošanā un diskusiju bagātināšanā starp abām iestādēm.

- Organizēt kopīgas konferences kopējo interešu jautājumos.

4.5. Sadarbība starp Ombuda iestādi un Eiropas Ombudu

Izveidot sadarbības struktūru un regulāru dialogu starp abām iestādēm

- Vairot zināšanas mediācijas jomā.

- Izstrādāt rīcības programmas attiecībā uz nolīgumu, par kuru notiek sarunas, jo īpaši:

  – mehānismiem, lai stiprinātu pilsoņu tiesības saskarsmē ar valsts administrāciju;

  – ētisko standartu mehānismiem publiskajā sektorā;

  – mehānismiem cilvēktiesību kultūras un labas pārvaldības principu izplatīšanai.

- Koordinēt abu iestāžu rīcību starptautiskajās organizācijās.

4.6. Sadarbība kultūras jomā

- Pabeigt ratifikācijas procesu un īstenot UNESCO 2005. gada Konvenciju par kultūras izpausmju daudzveidības aizsardzību un veicināšanu.

- Stiprināt sadarbību kultūras jomā, lai veicinātu starpkultūru dialogu.

- Strādāt starptautiskajos forumos, piemēram, UNESCO, lai veicinātu un aizsargātu kultūras daudzveidību.

- Veicināt dialogu un sadarbību vēsturiskā/kultūras mantojuma saglabāšanas un vairošanas jomā un atbalstīt kultūras nozaru attīstību.

- Palielināt Marokas līdzdalību kultūras sadarbības programmās Vidusjūras reģionā (*Euromed Heritage* un *Euromed Audiovisuel*), iesaistot attiecīgās Marokas iestādes, piemēram, Audiovizuālās komunikācijas Augsto iestādi (*HACA*), Karalisko Tamazītu kultūras institūtu (*IRCAM*), Marokas Ārzemju kopienas padomi (*CCME*) u. c.

- Kultūras nozares (publiskās un privātās) vadības modernizācija un uzlabošana.

- Attīstīt Marokas lomu starpkultūru dialoga veicināšanā, atbalstot kultūras nozares, lai palielinātu audiovizuāla satura radīšanu un izplatīšanu, kas cita starpā atspoguļo ar ES kopīgas vērtības un mērķus.

- Sadarboties ar Eiropas Padomes Ziemeļu–Dienvidu centru.

- Sadarbība, lai pārstrādātu Marokas Nacionālo plānu Civilizāciju aliansei.

B. CEĻĀ UZ KOPĪGU EKONOMIKAS ZONU

5. EKONOMISKĀ UN SOCIĀLĀ REFORMA

5.1. Makroekonomiskais satvars

Konsolidēt progresu, lai uzlabotu makroekonomiskos rezultātus un veicinātu izaugsmi, nodarbinātību un attīstību

- Turpināt konsolidēt makroekonomisko stabilitāti, arī veicinot ilgtspējīgu norēķinu konta stāvokli un attīstot tautsaimniecības ārējo tirdzniecību.

- Īstenot piesardzīgu fiskālo politiku ar mērķi veikt vidēja termiņa budžeta konsolidāciju, lai nodrošinātu publisko finanšu stabilitāti un ilgtspēju.

- Turpināt valsts parāda samazināšanas politiku.

- Uzlabot Centrālās bankas operatīvo spēju, īstenojot banku sistēmas uzraudzības politiku un kontrolējot inflāciju.

- Stiprināt finanšu pārvaldību, ietverot arī pieredzes apmaiņu.

- Dažādot ekonomiskās izaugsmes avotus.

- Turpināt valsts pārvaldes reformu.

- Turpināt centienus, lai reformētu enerģijas cenu un atsevišķu pārtikas produktu subsīdiju sistēmu, lai mazinātu slogu budžetam un nodrošinātu valsts finanšu ilgtspēju, izmantojot mērķtiecīgu pieeju, jo īpaši par labu iedzīvotājiem ar zemiem ienākumiem.

5.2. Nodokļu sistēma

Turpināt īstenot nodokļu politiku un nodokļu administrēšanu saskaņā ar starptautiskajiem un Eiropas standartiem

Nodrošināt valsts ieņēmumu līmeni un uzlabot nodokļu sistēmas taisnīgumu

- Turpināt atkāpju režīma reformas un ierobežot jaunu atbrīvojumu piešķiršanu.
- Nodokļu bāzes paplašināšana.
- Turpināt PVN reformu, vienkāršojot un uzlabojot šī nodokļa ekonomisko neitralitāti.
- Turpināt ienākuma nodokļa reformu.
- Attīstīt nodokļu maksātāju atbildīgumu un pakāpenisku neformālā sektora aplikšanu ar nodokļiem.

Nodokļu administrācijas modernizācija

- Turpināt Nodokļu ģenerāldirektorāta (*DGI*) pakalpojumu datorizāciju.
- Turpināt nodokļu sistēmas vienkāršošanas procesu, jo īpaši deklarāciju termiņu, pārsūdzību un sankciju termiņu saskaņošanu.
- Palielināt nodokļu kontroles lietderību un efektivitāti, pamatojoties uz jaunajām pieejām, piemēram, riska novērtēšanu kopā ar mērķu atlasi, nodrošinot *DGI* ar revīzijas kontroles automātisku programmēšanas metodi.
- Uzlabot iekšējās kontroles sistēmu: lēmumu izsekojamību; iekšējas vadības procedūras; vadības auditu un kontroli; veiktspējas rādītāju monitoringa instrumentus; rezultātu tabulu u. c.
- Uzlabot pakalpojumu kvalitāti kopumā un jo īpaši klientu apkalpošanu.

Sadarbība nodokļu jomā un pakāpeniska tuvināšanās Eiropas uzņēmumu nodokļu sistēmai

- Turpināt un padziļināt dialogu par labas pārvaldības principu īstenošanu, tostarp par ES Rīcības kodeksu uzņēmumu aplikšanai ar nodokļiem.
- Īstenot Eiropas un Vidusjūras reģiona Uzņēmumu hartas normas par investīcijām labvēlīgas nodokļu sistēmas izveidošanu.
- *DGI* vadošo darbinieku apmācība.

5.3. Valsts finanšu pārvaldība un kontrole

Palielināt valsts izdevumu pārredzamību, plānošanas metožu efektivitāti un lietderīgumu, vadību, izpildi un kontroli

Turpināt īstenot valsts finanšu saprātīgu pārvaldību

- Jauna pamatlikuma, kurš saistīts ar sagatavošanas procesā esošo Finanšu likumu, pieņemšana, kas nosaka šādus principus:
  - daudzgadu programmēšanu;
  - uz sniegumu balstītu vadību;
  - budžeta pārskatāmību, strādājot pie budžeta struktūras, kas virzīta uz programmu jēdzienu;
  - budžeta ilgtspēju, ieviešot jaunus noteikumus;
  - lielāku un skaidrāku parlamenta lomu budžeta procesā.

Valsts grāmatvedības sistēmas modernizācija, ieskaitot pakāpenisku pāreju uz uzkrājumu principu

- Valsts izdevumu vadības informācijas sistēmas vispārināšana.
- Administrāciju, jo īpaši decentralizēto, un vadītāju, kas atbildīgi par budžeta vadīšanu, veiktspējas stiprināšana.
- Valsts vietējo finanšu vadības sistēmas modernizācija.

Valsts izdevumu iekšējās kontroles sistēmas modernizācija

- Turpināt stiprināt administratīvās iestādes, kas ir atbildīgas par valsts finanšu revīziju un atbilstības un snieguma kontroli (Finanšu ģenerālinspekcija (*IGF*), Ministriju ģenerālinspekcija (*IGM*) un Teritoriālo pašvaldību ģenerālinspekcija (*IGAT*).
- Turpināt pakāpenisku pielīdzināšanos starptautiskajiem standartiem un metodoloģijām (Starptautiskās Grāmatvežu federācijas (*IFAC*), Iekšējo auditoru institūta (*IIA*), Starptautiskās Augstāko revīzijas iestāžu organizācijas (*INTOSAI*), kā arī ES labākajai praksei valsts ieņēmumu un izdevumu kontroles un revīzijas jomā.
- Īstenot tiesību aktus par vadības (ierēdņu, kas dod rīkojumus), valsts sektorā strādājošo kontrolieru un grāmatvežu atbildību.
- Stiprināt veiktspēju, lai efektīvāk īstenotu tiesību aktus par valsts finanšu kontroli valsts uzņēmumos.
- Pieredzes un zināšanu apmaiņa starp Marokas valsts finanšu kontroles un audita iestādēm un līdzīgām ES iestādēm.

Valsts izdevumu ārējās kontroles sistēmas stiprināšana

- Nostiprināt Valsts kontroles veiktspēju.

- Veikt pieredzes apmaiņu starp Marokas Valsts kontroli un ES dalībvalstu ārējās kontroles iestādēm.

- Stiprināt budžeta demokrātiju, pastiprinot parlamenta pilnvaru un analīzes veiktspēju visos ikgada likumu par valsts budžetu pieņemšanas un īstenošanas posmos.

5.4. Strukturālās reformas Marokas konkurētspējas veicināšanai

Strukturālā reforma un progress ceļā uz funkcionējošu un konkurētspējīgu tirgus ekonomiku

- Turpināt reformas, lai uzlabotu uzņēmējdarbības vidi, ieskaitot uzsākto darbu pie Investīciju hartas, un fizisko infrastruktūru ar mērķi atbalstīt investīcijas, palielināt konkurētspēju un attīstīt nodarbinātību.

- Izveidot agrīnās brīdināšanas un konsultēšanās mehānismu par pasākumiem, kuriem ir ietekme uz tirdzniecību un investīcijām.

- Īstenot integrēto rūpniecības platformu un uzņēmējdarbības zonu plānu saskaņā ar Valsts rūpniecības izveidošanas paktu un *Rawaj* plānu tirdzniecības un piegādes jomā.

- Uzlabot rūpniecisko un komercplatību pieejamību.

- Turpināt pasākumu īstenošanu, lai palielinātu produktivitāti un darbaspēka apmācību ekonomikas izaugsmes nozarēs, jo īpaši tajās, kas paredzētas Valsts rūpniecības izveidošanas paktā (gaisa kuģniecība, automobiļu rūpniecība, elektronika, *offshoring*, pārtikas rūpniecība un tekstilrūpniecība).

- Īstenot stratēģiskus un komerciālus pētījumus, kas ļauj attīstīt rūpniecības nozares un jaunas uzņēmējdarbības nišas.

5.5. Nodarbinātība (ieskaitot sociālās pamattiesības un darba pamatnoteikumus) un sociālā politika

Stiprināt dialogu un sadarbību nodarbinātības, sociālās politikas un sieviešu un vīriešu līdztiesības jomās

Veicināt sieviešu un vīriešu līdztiesību

- Aktīvi veicināt dzimumu līdztiesību visos līmeņos (nodarbinātība, izglītība, apmācība, uzņēmējdarbība un lēmumu pieņemšana).

- Turpināt īstenot vienādu iespēju politiku un politiku cīņai pret stereotipiem attiecībā uz sievietēm un vīriešiem.

- Stiprināt grūtnieču aizsardzību darba vietās.

Stiprināt sociālās pamattiesības un darba pamatnoteikumus

- Radīt labvēlīgus apstākļus SDO Konvencijas Nr. 87 par biedrošanās brīvību un tiesību apvienoties organizācijās ratifikācijas iespējai.

- Stiprināt kontroli pār SDO Konvenciju Nr. 29, 87, 98, 100, 105, 111, 138 un 182 tiesību normu īstenošanu un efektīvu izpildi.

- Stiprināt darba tiesību normu izpildes kontroles mehānismus, ieskaitot tos, kas regulē bērnu darbu.

- Turpināt sarunas ar ekonomiskajiem un sociālajiem partneriem par konstitutīvā likuma pieņemšanu attiecībā uz tiesībām streikot.

- Stiprināt atbilstīgas un neatkarīgas sociālā dialoga struktūras (divpusējās un trīspusējās), ietverot sociālo partneru veiktspēju.

- Veicināt uzņēmumu korporatīvo sociālo atbildību un uzņēmējdarbības praksi, kas atbilst ANO Globālajam līgumam, SDO trīspusējai deklarācijai par principiem attiecībā uz daudznacionāliem uzņēmumiem un sociālo politiku, un ESAO praksi šajā jomā.

- Veicināt veselības, higiēnas un darba drošības prasību izpildi un uzraudzību, arī izmantojot apmācību par šīm tēmām, iedibinot piesardzības principu, profesionālo risku, kas saistīti ar darbu ar bīstamām vai toksiskām vielām, novēršanu un labas prakses un pētījumu apmaiņu šajā jomā ar nolūku samazināt nelaimes gadījumu un profesionālo saslimšanu skaitu.

- Tuvināt valsts tiesību aktus vispārējiem Eiropas direktīvu principiem attiecībā uz profesionālo risku novēršanu un darba drošības un veselības aizsardzību, riska un nelaimes gadījumu faktoru izskaušanu, informāciju, konsultācijām, darbinieku un viņu pārstāvju[2] līdzsvarotu piedalīšanos un apmācību un sniegt Valsts darba dzīves institūta atbalstu tā īstenošanai.

- Uzlabot uzskaites metodes un nodrošināt pārskatāmu un saskaņotu statistikas datu apstrādi par visiem nelaimes gadījumiem, kas notiek darba vietās.

Īstenot darbvietu, nodarbinātības un pienācīga darba politiku, lai veicinātu nodarbinātību un izskaustu bezdarbu. Veicināt iespējas iegūt pienācīgu produktīvu darbu formālās ekonomikas apstākļos

- Attīstīt darbvietu, nodarbinātības un pienācīga darba politiku Marokā, ņemot vērā Eiropas Nodarbinātības stratēģijas pamatnostādnes un rīcības plānu, kurš definēts Eiropas un Vidusjūras reģiona valstu Ministru konferencē par nodarbinātību, kas notika 2008. gada novembrī Marakešā, ievērojot tiesiskuma un sociālā taisnīguma principus, jo īpaši:

  – palielināt iedzīvotāju nodarbinātību formālajā produktīvajā nozarē, palielināt sieviešu aktivitātes līmeni un pašnodarbināto personu īpatsvaru aktīvi nodarbinātajā darbaspēkā;

---

[2] Paredzēts Padomes 1989. gada 12. jūnija Direktīvā 89/391/EEK par pasākumiem, kas ieviešami, lai uzlabotu darba ņēmēju drošību un veselības aizsardzību darbā, *Oficiālais Vēstnesis* L 183, 29.6.1989.

– attīstīt apmācību, kas dod kvalifikāciju (tostarp stažēšanos un apmācību kopā ar darbu), jo īpaši jauniem cilvēkiem, lai uzlabotu viņu nodarbinātības iespējas;

– labāk pielāgot kvalifikācijas darba tirgus vajadzībām, kā arī veicināt jauniešu un sieviešu integrāciju produktīvā un oficiālā darbā;

– īstenot aktīvās nodarbinātības veicināšanas pasākumu novērtēšanas un uzraudzības sistēmu, lai palielinātu to efektivitāti un piemērotību darba tirgus vajadzībām; stiprināt Valsts aģentūras nodarbinātības un kompetenču veicināšanai (*ANAPEC*) veiktspēju;

– īstenot integrētu pienācīga darba programmu, kas izrietēs no tās pieņemšanas Marokā un SDO, un uzraudzīt tās mērķu un rādītāju īstenošanu.

Veicināt vispārējas sociālās aizsardzības un iekļaušanas politikas pieņemšanu un īstenošanu

- Pieņemt un īstenot kompensācijas režīmu darba zaudēšanas gadījumā.
- Turpināt virzību uz nemitīgu tādu cilvēku skaita samazināšanu, kas dzīvo absolūtā vai relatīvā trūkumā vai neaizsargātā situācijā.
- Turpināt virzību uz sociāli izstumto cilvēku skaita nemitīgu samazināšanu (piemēram, iedzīvotāju procentuālās daļas, kuri dzīvo graustos).
- Turpināt sadarbību, lai sasniegtu Marokas nabadzības samazināšanas un sociālo kohēzijas uzlabošanas mērķi.
- Garantēt aktīvu visu cilvēku sociālo iekļaušanu, veicinot piedalīšanos darba tirgū, jo īpaši pašu neaizsargātāko grupu iekļaušanu.
- Ieviest administratīvus un regulējošus pasākumus, lai nodrošinātu personu ar invaliditāti sociāli profesionālo integrāciju.
- Attiecināt Obligātās veselības apdrošināšanas programmu (*AMO*) uz visām sociāli profesionālajām kategorijām (jo īpaši pašnodarbinātajiem, brīvo profesiju pārstāvjiem un studentiem).
- Mainīties ar labu praksi, lai paplašinātu aptvērumu un paceltu sociālās aizsardzības līmeni, jo īpaši visnabadzīgākajai iedzīvotāju grupai.
- Garantēt sociālās aizsardzības sistēmas finansiālo ilgtspēju.

Paplašināt medicīniskās apdrošināšanas sistēmu, lai tā attiecas uz visiem iedzīvotājiem (un jo īpaši uz sociāli nelabvēlīgām grupām), nodrošinot tiem kvalitatīvus veselības aprūpes pamatpakalpojumus

- Samazināt vidējos tiešos mājsaimniecību izdevumus („*out of pocket*” izdevumi), jo īpaši sociāli visneaizsargātākajai iedzīvotāju kategorijai.
- Palielināt iedzīvotāju skaitu, uz kuriem attiecas kāda no veselības apdrošināšanas vai veselības aprūpes shēmām

Konverģence. Lai īstenotu šīs reformas, Maroka ņems vērā — tiesību konverģences nolūkā un ar ES atbalstu — attiecīgās ES direktīvas, kas attiecas uz veselību un darba drošību (jaunu tiesību aktu un regulējuma izstrādāšana par arodslimību risku novēršanu), vienlīdzīgām iespējām vīriešiem un sievietēm, aizsardzību pret diskrimināciju, darba tiesībām, kā arī ES Pamattiesību hartu.

5.6. Reģionālā un vietējā attīstība

- Atbalstīt attīstības procesu vietējā līmenī:
  - stiprināt pašvaldību, jo īpaši lauku pašvaldību, institucionālos un finanšu resursus (*Communes* 2015);
  - nodrošināt pašvaldību attīstības plānu vispārēju īstenošanu (izstrādāšana, pieņemšana, regulāra pārskatīšana);
  - veicināt sadarbību starp pašvaldībām;
  - modernizēt pašvaldību administrācijas, tās datorizējot, ieviešot elektroniskās procedūras un uzlabojot iedzīvotāju apkalpošanas kvalitāti;
  - stiprināt partnerību starp teritoriālajām pašvaldībām, privāto sektoru un nevalstiskajām organizācijām, lai izveidotu un vadītu vietējo un reģionālo infrastruktūru un aprīkojumu;
  - mobilizēt teritoriālo pašvaldību fiskālo potenciālu.
- Paātrināt atšķirību samazināšanu starp reģioniem un starp laukiem/pilsētu:
  - definēt un īstenot reģionālās attīstības politiku un politiku, kas paredzēta īpašām jomām (piemēram, kalnu apgabaliem);
  - izstrādāt un īstenot reģionālās attīstības plānus (*PDR*) 16 reģionos;
  - samazināt nevienlīdzību piekļuvē sociālajai un ekonomiskajai pamatinfrastruktūrai;
  - nostiprināt reģionālajā un vietējā attīstībā ieinteresēto dalībnieku veiktspēju;
  - veicot nākamo kopīgo (Maroka, Komisija) Eiropas un Vidusjūras reģiona valstu Uzņēmumu hartas izvērtējumu un ja būs nepieciešamais finansējums, novērtēt, vai harta ir zināma un vai to ņem vērā visā valstī, arī ārpus ekonomiskās attīstības centriem, un kāda ir tās ietekme dažādos reģionos un uz dažādiem galasaņēmējiem;
  - stiprināt sadarbību, izmantojot Marokas un ES reģionālās un pārrobežu sadarbības programmas, lai samazinātu līdzsvara trūkumu reģionu attīstībā un palielinātu to labklājību.

5.7. Sociālā un tautas attīstība

- Tiekties pēc lielākas efektivitātes Nacionālās iniciatīvas tautas attīstībai (*INDH*) projektos.

- Stiprināt *INDH* projektu uzraudzību un novērtēšanu.

- Veicināt mikroprojektus, kas rada darbvietas un stabilus ienākumus.

- Stiprināt sieviešu, jauniešu un cilvēku ar īpašām vajadzībām līdzdalību *INDH* vadības iestāžu darbībā.

5.8. Ilgtspējīga attīstība

- Īstenot Valsts hartas par vidi un ilgtspējīgu attīstību ar ilgtspējīgu attīstību saistītos aspektus, pabeidzot pamatlikuma izstrādi.

- Turpināt īstenot struktūru un procedūras, kas saistītas ar stratēģisko plānošanu ilgtspējīgas attīstības jomā, kā arī koordināciju starp dažādām ieinteresētajām pusēm.

6. TIRDZNIECĪBA, TIRGUS UN REGULĒJUMA REFORMA

6.1. Marokas tiesiskā regulējuma tuvināšana ES tiesiskajam regulējumam šajās jomās

- Ieviest mehānismu, lai apzinātu novirzi starp Marokas tiesību aktiem un Kopienas *acquis* ar mērķi veicināt valsts konverģences programmas īstenošanu.

- Apzināt prioritārās nozares regulējuma tuvināšanai, kā arī nepieciešamos valsts resursus un īstenošanas secību.

6.2. Tirdzniecības attiecības, ieskaitot padziļinātu un vispusīgu brīvās tirdzniecības nolīgumu

Atbilstoši *Euromed* ceļu kartes ieteikumiem un pievienotā dokumenta par īpašo statusu mērķiem abas puses strādās vispirms pie padziļināta un vispusīga brīvās tirdzniecības nolīguma (*ALECA*) noslēgšanas un vēlāk pie kopīgas ekonomikas telpas izveidošanas.

Saistību, kuras noteiktas AA II sadaļā (Preču brīva aprite), īstenošana

- Sekot līdzi tam, kā tiek īstenoti jautājumi saistībā ar ES un Marokas asociācijas nolīguma komerciālo daļu, it īpaši saistībā ar ierobežojumu abpusēju atcelšanu preču importam un eksportam visos ar tarifiem saistītajos un nesaistītajos aspektos.

- Turpināt un padziļināt preču tirdzniecības liberalizāciju saskaņā ar nozaru politiku.

- Īstenot nolīgumu par lauksaimniecības produktu, pārstrādātu lauksaimniecības produktu, zivju un zivsaimniecības produktu tirdzniecības liberalizāciju un sekot tam.

- Apmācīt personālu un stiprināt administratīvās prasmes starptautiskās tirdzniecības jomā.

Veicināt Eiropas un Vidusjūras reģiona brīvās tirdzniecības zonas īstenošanas nodrošināšanu

- Turpināt īstenot brīvās tirdzniecības nolīgumu ar Vidusjūras reģiona partneriem reģionālā, starpreģionu vai divpusējā mērogā.

- Īstenot nolīgumu par tirgus strīdu izšķiršanu un sekot tā īstenošanai, ieskaitot atbalstu Marokas šķīrējtiesnešu kodola apmācībai starptautiskās tirdzniecības jautājumos, lai tie varētu īstenot šķīrējtiesnešu funkcijas saistībā ar strīdu izšķiršanas procedūru.

- Sekot līdzi tam, kā tiek īstenots Agadiras nolīgums visās jomās, uz kurām šobrīd nolīgums attiecas; strādāt pie jomu skaita palielināšanas, piemēram, iekļaujot investīciju pakalpojumus, un veicināt Agadiras paplašināšanos citās reģiona valstīs.

- Īstenot iniciatīvas, lai stiprinātu Eiropas un Vidusjūras reģiona partnerību, it īpaši, īstenojot Eiropas un Vidusjūras reģiona mehānismu tirdzniecības un investīciju veicināšanai, kura sastāvdaļa būs arī ātrā brīdinājuma un konsultāciju mehānisms saistībā ar pasākumiem, kas ietekmē tirdzniecību un investīcijas.

- Sadarbības un dialoga pastiprināšana, definējot un izmantojot tirdzniecības aizsardzības instrumentus.

- Turpināt notiekošās divpusējās sarunas par pakalpojumu tirdzniecības un uzņēmējdarbības liberalizāciju.

ALECA noslēgšana

- Uzsākt sarunas, lai noslēgtu *ALECA* starp Maroku un ES, kas veicinātu viņu tirgu pakāpenisku integrāciju.

- Saistībā ar *ALECA* sarunām būs iesaistītas šādas nozares (saraksts nav pilnīgs, ņemot vērā prioritāro nozaru atlasi saistībā ar tiesību aktu tuvināšanu):

  – tehniskais regulējums saistībā ar rūpnieciskajiem ražojumiem, atbilstības normas un vērtēšana;

  – publiskie iepirkumi;

  – kapitāla kustība un maksājums;

  – intelektuālā īpašuma tiesību aizsardzība;

  – sanitārie un fitosanitārie pasākumi;

  – konkurences politika;

  – muita un tirdzniecības veicināšana;

  – dialogs par tirdzniecības aizsardzības instrumentiem;

  – pakalpojumu tirdzniecības liberalizācijas padziļināšana un investīciju aizsardzība;

  – tirdzniecība un ilgtspējīga attīstība;

– iespēju uzlabot preferenču koncesijas, kas piešķirtas saistībā ar brīvās tirdzniecības nolīgumu attiecībā uz lauksaimniecības produktiem, pārstrādātiem lauksaimniecības produktiem un zivsaimniecības produktiem, izvērtēšana, ņemot vērā lauksaimniecības politiku, abu pušu attiecīgo produktu jutīgumu un īpatnības.

6.3. PIEKĻUVES TIRGUM ATVIEGLOŠANA RŪPNIECĪBAS PRODUKTIEM

6.3.1. Rūpniecības produktu brīva aprite (ES saskaņotās jomas)

Atvieglot piekļuvi tirgum rūpniecības produktiem. Turpināt Marokas tiesību aktu par rūpniecības produktiem saskaņošanu ar starptautisko un Eiropas regulējumu un praksi

- Saistībā ar īpašo statusu turpināt saskaņot piemērojamos tiesību aktus ar ES tiesību aktu kopumu un to īstenošanu, paaugstinot kvalitatīvu infrastruktūru līmeni.

- Turpināt tiesību aktu tuvināšanu saistībā ar normām, tehnisko regulējumu un atbilstības vērtēšanu, lai īstenotu progresīvu saskaņošanu ar Eiropas tiesisko regulējumu horizontālā līmenī un prioritārajās nozarēs.

- Stiprināt institūcijas, kuras ir atbildīgas par standartizāciju (*IMANOR*), akreditāciju (*COMAC*), par atbilstības vērtēšanu, metroloģiju un tirgus uzraudzību, it īpaši, veicot informācijas un speciālo zināšanu apmaiņu un integrējot tās Eiropas un starptautiskajās struktūrās, ieskaitot pievienošanos Eiropas sadarbībai akreditācijai (EA).

- Risināt sarunas par nolīgumu par rūpniecisko izstrādājumu atbilstības novērtēšanu un atzīšanu (*ACAA*) kopīgas intereses nozarēs, kurās tiesību normas un standarti ir tādi paši kā ES.

6.3.2. Ierobežojumu atcelšana (ES nesaskaņotās jomas)

Veicināt preču apriti un uzlabot administratīvo sadarbību

- Turpināt novērst diskriminējošos pasākumus un nodrošināt, lai ieinteresētajām pusēm būtu iespēja ierosināt risināšanai apzinātās problēmas.

- Stiprināt centrālo kontaktpunktu un informācijas punktu, kas izveidots saskaņā ar Nolīgumu par tehniskajām barjerām tirdzniecībā, lai atvieglotu informācijas nodošanu un sadarbību starp ES un Maroku, kā arī ar komersantiem.

- Turpināt analizēt Marokas tiesību aktus saistībā ar produktu marķēšanu, salikumu, ražošanu un aprakstīšanu, lai tuvinātos ES pastāvošajiem vispārējiem principiem.

- Apzināt un izvērtēt ar tarifiem nesaistītos šķēršļus un veicināt to novēršanu, izmantojot *Euromed* tirdzniecības veicināšanas mehānismu.

6.4. Sanitārie un fitosanitārie jautājumi

Uzlabot dzīvnieku un augu veselību un nodrošināt pārtikas un barības nekaitīgumu, un veicināt tirdzniecību starp Maroku un ES

- Turpināt īstenot PTO Līgumu par sanitāro un fitosanitāro pasākumu piemērošanu (*SPS*) un Pasaules Dzīvnieku veselības organizācijas (*OIE*) starptautiskos standartus, Starptautisko Augu aizsardzības konvenciju (*CIPV*) un Pārtikas kodeksu (*Codex Alimentarius*).

- Uzlabot noteikumus saistībā ar dzīvnieku veselību, augu veselību un pārtikas un barības nekaitīgumu, un dzīvnieku labturību, lai tuvinātos ES aizsardzības un noteikumu līmenim, ieskaitot dzīvu dzīvnieku, pārtikas, barības, zivsaimniecības produktu utt. higiēnas, identificēšanas un izsekojamības noteikumus. It īpaši:

  – tādu normatīvo un regulējošo aktu pieņemšana, kas ir izstrādāti un apstiprināti saskaņā ar ES 2007.–2009. gadā finansēto mērķsadarbības projektu;

  – Likuma Nr. 28-07 par pārtikas produktu nekaitīgumu piemērošanas tekstu pieņemšana.

- Jāiedrošina lauksaimniecības pārtikas produktu rūpniecības, ietverot zivsaimniecības nozares, uzlabošana, arī saistībā ar higiēnas un sanitārijas normām saskaņā ar Likumu Nr. 28-07.

- Sadarbība pesticīdu saskaņošanas, atlikumu un piesārņojumu pārtikā un barībā kontroles jomā un saistībā ar augu un augu izstrādājumu aizsardzības pret kaitīgu organismu invāziju pasākumiem.

- Sadarbība ar Pārtikas nekaitīguma valsts biroju (*ONSSA*) ar mērķi:

  – uzlabot lipīgu dzīvnieku slimību novēršanu un apkarošanu;

  – īstenot jauno regulējumu saistībā ar pārtikas nekaitīgumu (Likums Nr. 28-07);

  – nodrošināt robežkontroles punktu atbilstību;

  – uzlabot laboratoriju līmeni, lai tās akreditētu.

- Turpināt sadarbību ar *ONSSA*, lai īstenotu it īpaši reģionalizācijas sistēmu saistībā ar dzīvnieku veselību, lai veicinātu eksportu no Marokas preču brīvās tirdzniecības nolīguma starp Maroku un Eiropas Savienību ietvaros.

- Turpināt sadarbību saistībā ar sanitārajiem brīdinājumiem un līdzdalību ātrās brīdināšanas sistēmas (*RASFF*) ietvaros saskaņā ar ES noteikumiem.

- Turpināt Marokas piedalīšanos sistēmā *TRACES* (*Trade Control and Expert System*).

- Sadarbība ar *ONSSA*, lai Marokā ieviestu lauksaimniecības pārtikas (dzīvnieku izcelsmes pārtikas) uzņēmumu apstiprināšanas sistēmu. Šai sistēmai ir:

  a) jāgarantē patērētāju veselības aizsardzība Marokā;

  b) jābūt rīkam, ar kura palīdzību palielinātu pārredzamību, paredzamību, kontroļu uzticamību un tādā veidā atvieglotu tirdzniecību;

c) jābalstās uz eksportētāju valstu oficiālo pārbaudes un sertifikācijas sistēmu (nevis konkrētu produktu vai uzņēmumu) efektivitātes vērtēšanu saskaņā ar starptautiskajām direktīvām un it īpaši Pārtikas kodeksa standartu CAC/GL 26-1997;

d) jānodrošina *ONSSA* resursu izmantošanas efektivitāte un lietderīgums.

Konverģence. Lai īstenotu šos mērķis, Maroka noteiks prioritātes un pieņems nepieciešamos normatīvos un regulējošos aktus (piemēram, Likuma Nr. 28-07 par pārtikas nekaitīgumu piemērošanas dokumentus, kā arī dokumentu projektus, kuri ir izstrādāti un apstiprināti saskaņā ar ES 2007.–2009. gadā finansēto mērķsadarbības projektu). Maroka attiecībā uz regulējuma konverģenci (ar ES atbalstu) ņems vērā saistītos Eiropas tiesību aktus veterinārijas un fitosanitārijas jomā.

6.5. Lauksaimniecība un zivsaimniecība

Lauksaimniecība

*Modernizācija un veiktspējas palielināšana lauksaimniecības nozarē tirdzniecības liberalizācijas ietvaros un saistībā ar Marokas Zaļā plāna (*Plan Maroc Vert *(*PMV*)) perspektīvām:*

- Solidāras lauksaimniecības attīstība (*PMV* II pīlārs), it īpaši saistībā ar nelielām lauku saimniecībām neaizsargātos un grūtībās nonākušos reģionos. Ierosinātie prioritāro darbību veidi, kas saistīti ar partnerības programmu stiprināšanu, ir:
  - Vidusjūras koku audzēšanas attīstība kalnu reģionos, lai cīnītos pret nabadzību;
  - vietējo produktu attīstīšana, īpašu uzmanību pievēršot abu pušu kopējām interesēm;
  - ekonomisko apstākļu uzlabošana lauksaimniecības nozarē, it īpaši saistībā ar mehanizāciju, komercializāciju, pakalpojumiem maziem lauksaimniekiem, tehnoloģiju inovācijām, pētniecību ražīguma un kvalitātes uzlabošanai utt.);
  - kvalitatīvu produktu ražošana, tostarp bioloģiskā ražošana;
  - sadarbība ģeogrāfiskās izcelsmes norāžu jomā;
  - dabas resursu un bioloģiskās daudzveidības saglabāšana.
- Veicināt kvalitatīvu ražošanu un tirdzniecības nostiprināšanu starp nozarēm.
- Sekmēt, stiprināt un veicināt partnerību īstenošanu starp Marokas lauksaimniecības produktu ražotāju profesionālajām organizācijām un tām līdzvērtīgām organizācijām Eiropā.
- Uzsākt sarunas, lai panāktu divpusēju vienošanos par ģeogrāfiskās izcelsmes norāžu aizsardzību, sākot ar trešo mēnesi pēc nolīguma par lauksaimniecības, lauksaimnieciskās rūpniecības uz zivsaimniecības produktu tirdzniecības liberalizāciju.

- Palīdzēt Marokai īsā laikā izpildīt nosacījumus, lai tā varētu piedalīties lauku attīstības izmēģinājuma programmās (*ENPARD*) un lai vidējā termiņā veicinātu iniciatīvas *ENPARD* daudzgadu attīstību.

Ar sanitāriju nesaistīto prasību regulēšana un standartizēšana un lauksaimniecības un zivsaimniecības produktu paraugprakses kodeksi

- Tiesību aktu tuvināšana saistībā ar lauksaimniecības un zivsaimniecības produktu ar sanitāriju nesaistītās atbilstības standartizēšanu un paraugprakses kodeksiem, lai pakāpeniski tos saskaņotu ar Eiropas tiesisko regulējumu.

- Iestāžu, kuras ir atbildīgas par iepriekš minētājiem aspektiem saistībā ar lauksaimniecības un zivsaimniecības produktiem (Eksporta kontroles un koordinēšanas autonomā iestāde (*EACCE*), *ONSSA* un citas), stiprināšana un regulējuma noteikšana tām, it īpaši, veicot informācijas apmaiņu un īstenojot to integrēšanu Eiropas un starptautiskajās struktūrās.

- Profesionāļu prasmju uzlabošana saistībā ar regulējuma un atbilstības standartu, kas nav saistīti ar sanitāriju, piemērošanu.

Tirdzniecības veicināšana, novēršot esošos ar tarifiem nesaistītos šķēršļus lauksaimniecības un zivsaimniecības produktiem

- Aktualizēt Marokas tiesību aktus par pārtikas marķēšanu, salikumu, ražošanu, prezentēšanu un lauksaimniecības un zivsaimniecības produktu aprakstu.

- ES pastāvošo vispārējo principu saistībā ar produktu, kuri satur gaļu, taukvielas utt., marķēšanu tuvināšana.

Uzlabot PMV *regulējuma tuvināšanas īstenošanu saistībā ar konverģences mērķi*

- Lauksaimniecības nozares veiktspējas un politikas stiprināšana: prezentēt ES iekšējos un ārējos Eiropas regulējuma mehānismus, it īpaši dažādus lauksaimniecības produktu tirgu kopējo organizāciju mehānismus, kā arī *PAC*.

- Uzlabot produktu un tirgu stratēģisko izpēti papildus jaunajai lauksaimniecības modernizācijas politikai.

Zivsaimniecība

Nodrošināt zivsaimniecības pārvaldības sistēmas īstenošanu saskaņā ar Halieutis attīstības stratēģiju un zivsaimniecības kopējo politiku saistībā ar zivsaimniecības resursu saglabāšanu un ilgtspējīgu izmantošanu un kopīgas intereses jomām

- Nodrošināt resursu ilgtspēju (plāna *Halieutis-PH* 1. virziens):

  – stiprināt zinātnisko pētniecību;

  – vispārināt zivsaimniecību apgādāšanas sistēmu, izmantojot kopējo pieļaujamo nozveju (KPN);

  – modernizēt floti un pielāgot zvejas piepūli;

– turpināt cīņu pret nelegālo, nereģistrēto un neregulēto (NNN) zveju;

– stimulēt akvakultūras attīstību.

- Optimizēt ražošanu (*PH* 2. virziens):

  – modernizēt ostu un izkraušanas vietu, kas paredzētas zivsaimniecībai, infrastruktūru;

  – nodrošināt efektīvu ostu teritoriju pārvaldību.

- Uzlabot zivsaimniecības produktu valorizāciju un to komercializācijas nosacījumus (*PH* 2. un 3. virziens):

  – veicināt rūpnieku piekļuvi kvalitatīvām izejvielām;

  – stimulēt rūpnieciskās ražošanas diversifikāciju un orientēšanos uz pirmtirgiem;

  – strukturēt un padarīt dinamisku iekšējo tirgu;

  – sekmēt zivsaimniecības produktu tirdzniecību, lai veicinātu brīvās tirdzniecības zonas veidošanos.

- Transversālo jautājumu integrēšana:

  – valsts pārvalde — stiprināt profesionālo asociāciju konsultatīvo lomu un veicināt dialogu starp dažādiem nozares segmentiem;

  – juridiskie noteikumi — konsolidēšana, paskaidrošana un atjaunināšana;

  – kontrole un uzraudzība — līdzekļu stiprināšana visā nozarē;

  – kvalitāte un higiēna — tādu līdzekļu un ierīču ieviešana, kuras ļauj nodrošināt izsekojamību visā nozarē [saistīts ar 5.4. punktu];

  – cilvēkresursi un nodarbinātība — zvejas nozarē strādājošo nodarbinātības novērošanas centra izveide (darba apstākļi, profesionāļu sieviešu sagatavošana, pielāgošanās ekonomiskajai videi pasākumi);

  – konkurētspējas centru izveide.

Konverģence. Lai īstenotu šos mērķus, Maroka, ar ES atbalstu, ņems vērā Regulu par zivsaimniecības resursu saglabāšanu un ilgtspējīgu izmantošanu saskaņā ar kopējo zivsaimniecības politiku (EK Nr. 2371/2002 un saistītie dokumenti), kā arī kopējās zivsaimniecības politikas īpašos noteikumus kopējās intereses jomās, proti:

– vides dimensijas integrēšana;

– kontrole, izsekošana un uzraudzība;

– atbalsts pētniecībai.

Halieutis stratēģijas īstenošana saskaņā ar regulējuma konverģences mērķi, kas galvenokārt saistīts ar zivsaimniecības resursu ilgtspēju

- Turpināt tāda jauna atbilstīga tiesiskā regulējuma pieņemšanu, kas valsts tiesību aktos integrē Eiropas noteikumus, kuri piemērojami cīņai pret NNN zveju, un it īpaši 2008. gada 29. septembra Regulu (EK) Nr. 1005/2008, ar ko izveido Kopienas sistēmu, lai aizkavētu, novērstu un izskaustu NNN zveju.

- Attīstīt spēju izsekot un kontrolēt zvejas īstenošanu un likumīgu zivsaimniecības produktu apriti visā nozarē. Šī spēja ir saistīta ar:

  – cilvēkresursiem, kuri ir īpaši apmācīti šai jaunajai misijai;

  – līdzekļiem datu elektroniskai pārvaldībai, kas saderīgi ar ES standartiem, galvenokārt paredzētiem Marokas zivsaimniecības produktiem;

  – zvejas kuģu pozīcijas izsekošanu, izmantojot satelītu.

- Turpināt pieņemt un īstenot tiesisko regulējumu, kas paredzēts jūras vides saglabāšanai un šās vides aizsardzībai no piesārņojuma.

- Nodrošināt ar ienākumiem Nacionālo Zivsaimniecības pētniecības institūtu (*INRH*), kura pienākums ir uzraudzīt jūras vides aprīkojuma un attiecīgo pētniecības un izsekošanas līdzekļu kvalitāti.

- Attīstīt akvakultūras darbības un atbalstīt iestādi, kas veltīta akvakultūrai (Akvakultūras attīstības nacionālā aģentūra), pieņemot stimulējošu tiesisko regulējumu, kurā ir ievērotas starptautiskās normas un standarti saistībā ar vides aizsardzību, lai veicinātu investīcijas nozarē.

- Turpināt zivsaimniecības flotes modernizāciju, nepalielinot zvejas kapacitāti.

- Nodrošināt to normu īstenošanu un pilnīgu ievērošanu, kas pieņemtas starptautiskajās un reģionālajās zivsaimniecības pārvaldes organizācijās, it īpaši Starptautiskajā Atlantijas tunzivju saglabāšanas komisijā (*ICCAT*) un Vispārējā svaru un mēru konferencē (*CGPM*).

- Sekmēt zvejas piepūles regulēšanu atkarībā no resursu izmantošanas līmeņa.

- Iedrošināt selektīvās zvejas rīku izmantošanu.

- Veicināt kuģu radītā piesārņojuma novēršanu.

- Piemērot normas un prasības saistībā ar jūrnieku apmācību un veselību.

- Pastiprināt cilvēku meklēšanu un glābšanu jūrā.

6.6. Brīvība veikt uzņēmējdarbību, uzņēmējdarbību likums, grāmatvedība un revīzija

Uzņēmējdarbība

Uzņēmējdarbības veicināšana un darījumu vides uzlabošana

- Veicināt sabiedrībām labvēlīgu vidi, īpaši pievēršot uzmanību tiesu sistēmas reformai, procedūru vienkāršošanai un birokrātiskā sloga mazināšanai.

- Ieviest pasākumus, kas ļautu nodrošināt uzņēmumu izveidi „tiešsaistē".

- Marokas Investīciju attīstības aģentūras kā galvenā punkta ārzemju investīcijām nostiprināšana.

- Nodrošināt regulāru dialogu ar ārzemju investoru pārstāvjiem, lai uzlabotu uzņēmējdarbības apstākļus.

- Stiprināt sadarbību ar *Euromed* investīciju veicināšanas aģentūrām.

Konverģence. Lai īstenotu šos mērķus, Maroka īpašu uzmanību pievērsīs:

– administratīvo procedūru vienkāršošanai (pārliecinoties, lai administratīvās procedūras saistībā ar piekļuvi un pakalpojumu darbību īstenošanu būtu pārredzamas, samērīgas, balstītas uz objektīviem kritērijiem, lai pakalpojumu sniedzējiem nodrošinātu paredzamību un juridisko drošību);

– pakalpojumu sniedzēju pavadīšanai, īstenojot to administratīvās procedūras (stiprinot pieejamo informāciju vai ieviešot vienotus kontaktpunktus pakalpojumu sniedzējiem);

– „e-regulu" sistēmas īstenošanas vispārināšanai visos Marokas investīciju reģionālajos centros (*CRI*).

Uzņēmējdarbības tiesības

Uzņēmējdarbības tiesību saskaņošana, lai nodrošinātu visu pušu aizsardzību un veicinātu uzņēmējdarbību

- Akcionāru un citu pušu aizsardzības uzlabošana saskaņā ar Eiropas normām un praksi šajā jomā.

- Pabeigt labas pārvaldības kodeksu dažāda veida uzņēmumiem un valsts iestādēm saskaņā ar Eiropas un starptautiskajām normām un sekot visu esošo kodeksu piemērošanai.

- Turpināt Marokas Administratoru institūta (*IMA*) atbalstīšanu, lai informētu un izplatītu uzņēmumu labas pārvaldības principus (tikšanās, diskusiju forumi, tīmekļa vietnes...) un lai nodrošinātu stratēģiskās izpētes darbības un pētniecību uzņēmumu vadības jomā (publikācijas, izpētes, uzņēmumu vadības novērošanas centri).

- Pabeigt komercreģistra un publicēšanas oficiālajā vēstnesī, lai informētu trešās personas, sistēmas modernizēšanu.

Konverģence. Lai īstenotu šos mērķus, Maroka regulējuma konverģences nolūkā, izmantojot ES atbalstu, ņems vērā Eiropas uzņēmējdarbības tiesību normas.

Grāmatvedība un revīzija

Eiropas un starptautisko grāmatvedības un revīzijas normu piemērošana, it īpaši uzņēmumiem, kuri kotējas biržā

- Turpināt centienus, lai veicinātu kvalitatīvu revīzijas speciālistu nodrošināšanu.

- Turpināt pasākumus, kas uzsākti, lai veicinātu starptautisko un Eiropas grāmatvedības un revīzijas normu pielāgošanu un piemērošanu sabiedrībām, kuras kotējas biržā, it īpaši:

  – Padomes 1978. gada 25. jūlija Ceturtā direktīva, kas pamatojas uz Līguma 54. panta 3. punkta g) apakšpunktu un attiecas uz noteiktu veidu sabiedrību gada pārskatiem (78/660/EEK);

  – Padomes 1983. gada 13. jūnija Septītā direktīva, kas pamatojas uz Līguma 54. panta 3. punkta g) apakšpunktu un attiecas uz konsolidētajiem pārskatiem (83/349/EEK);

  – Eiropas Parlamenta un Padomes 2002. gada 19. jūlija Regula (EK) Nr. 1606/2002 par starptautisko grāmatvedības standartu piemērošanu;

  – Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 2006/43/EK, ar ko paredz gada pārskatu un konsolidēto pārskatu obligātās revīzijas.

6.7. Pakalpojumi, finanšu pakalpojumi un pasta pakalpojumi

Turpināt Marokas pakalpojumu nozaru attīstību

- Marokas tiesību aktu tuvināšana ES tiesību aktiem saistībā ar vispārēju vai nozaru piemērošanas regulējumu attiecībā uz Marokas tiesību aktu tuvināšanu ES tiesību aktiem.

- E-komercijas attīstības veicināšana.

- Pakalpojumu tirdzniecības novērtēšanas spēju stiprināšana.

- Pamatā paredzēt protokolā par pakalpojumu tirdzniecību un uzņēmējdarbību atvieglot diskusijas par savstarpēju profesionālo kvalifikāciju atzīšanu, lai veicinātu pakalpojumu sniedzēju mobilitāti.

Konverģence. Lai īstenotu šos mērķus, Maroka ņems vērā:

– Direktīvu 2000/31/EK par elektronisko tirdzniecību;

– Direktīvu 2006/123 par pakalpojumiem iekšējā tirgū (darbi saistībā ar vienotajiem kontaktpunktiem un administratīvās vienkāršošanas principu un elektronisko administratīvo procedūru, kas uzsāktas sakarā ar Direktīvas 2006/123 transponēšanu, sistematizēšana).

Finanšu pakalpojumi

Turpināt finanšu pakalpojumu (banku, apdrošināšanas un kapitāla tirgus) reformu saistībā ar regulējumu un uzraudzību, tuvinoties Eiropas tiesību normām (konverģencei finanšu nozare ir atzīta kā prioritāra)

- Turpināt Bāzeles II kapitāla sistēmas, kā arī grozījumu (Bāzele III) piemērošanu.
- Saglabāt atbilstīgu bankas depozītu garantijas sistēmu.
- Turpināt stiprināt finanšu tirgu uzraudzības regulējumu, nodrošinot konverģenci ar ES regulējumu.
- Turpināt stiprināt finanšu iestāžu, finanšu tirgu un apdrošināšanas uzņēmumu uzraudzības iestāžu prerogatīvas, efektivitāti un neatkarību saskaņā ar starptautiskiem standartiem; attīstīt makrouzraudzību.
- Stiprināt institucionālo un regulējošo ietvaru, lai attīstītu apdrošināšanas un kustamās mantas tirgu.
- Turpināt stiprināt finanšu uzraudzības efektivitāti un uzticamību saskaņā ar Starptautiskā Valūtas fonda (SVF) ieteikumiem ziņojumā par finanšu nozares attīstības programmu (*FSAP*).

Konverģence. Lai īstenotu šos mērķus, Maroka ņems vērā šādu ES *acquis* (pēc trūkumu analīzes veikšanas un prioritāšu izvērtēšanas, pamatojoties uz izmaksu un ieguvumu konverģences analīzi, kā arī atkarībā no līdzekļiem, kas nepieciešami, lai nodrošinātu šo konverģenci; sk. II pielikumu).

Pasta pakalpojumi

Turpināt pasta nozares attīstības procesu Marokā

- Pieredzes un speciālo zināšanu apmaiņa saistībā ar pasta nozares regulējumu, ietverot mērķi panākt tiesiskā regulējuma konverģenci ar ES tiesisko regulējumu.
- Pieredzes apmaiņa, lai uzlabotu pakalpojumu kvalitāti.
- Pieredzes un speciālo zināšanu apmaiņa, lai stiprinātu pasta tirgu attīstības spēju un elektroniskās komercijas piedāvājuma pieauguma perspektīvas.
- Skaidru noteikumu ieviešana attiecībā uz atļaujām, kas piešķirtas pakalpojumu sniedzējam, kurš darbojas konkurencei atvērtā pasta segmentā.
- Strādāt, lai izveidotu skaidrus noteikumus saistībā ar „universālo pakalpojumu”: piedāvāt noteiktas kvalitātes pasta pakalpojumus, kas pastāvīgi tiek sniegti vienas puses visas teritorijas punktos par cenām, kuras ir pieejamas lietotājiem, precizējot to finansēšanas veidu.
- Raudzīties, lai regulējošo iestāžu lēmumi un to izmantotās procedūras būtu objektīvas attiecībā uz visiem tirgus dalībniekiem, un novērst jebkuru pretkonkurences praksi pasta un sūtījumu segmentu tirgos.

- Strādāt, lai, tiklīdz tas ir iespējams, izveidotu regulējošo iestādi, kura juridiski ir nošķirta no visiem pasta un sūtījumu pakalpojumu sniedzējiem un nav veidojusies no šāda pakalpojuma sniedzēja.

Konverģence. Eiropas Parlamenta un Padomes 1997. gada 15. decembra Direktīva 97/67/EK par kopīgiem noteikumiem Kopienas pasta pakalpojumu iekšējā tirgus attīstībai un pakalpojumu kvalitātes uzlabošanai, ar grozījumiem, kas veikti saskaņā ar Direktīvām 2002/39/EK un 2008/06/EK.

6.8. Kapitāla aprite un kārtējie maksājumi

Virzība uz progresīvu kapitāla konta atvēršanu

- Turpināt progresīvu kapitāla konta atvēršanu.
- Veikt paraugprakses apmaiņu saistībā ar pāreju uz pilnīgu kapitāla konta atvēršanu.
- Ieviest kapitāla kustības uzraudzības mehānismu.

6.9. Publiskie iepirkumi

Uzlabot publisko iepirkumu piešķiršanas un koncesiju procedūru pārredzamību un efektivitāti

- Turpināt Marokas tiesību aktu tuvināšanu Eiropas tiesību normām, lai nodrošinātu atklātību, pārredzamību, vienlīdzīgu piekļuvi informācijai un konkurences nodrošināšanu.
- Ieviest efektīvu un neatkarīgu to strīdu risināšanas sistēmu, kuri saistīti ar iepirkuma procedūru.
- Turpināt administratīvo procedūru, valsts līgumu īstenošanas pārvaldības un izsekošanas procedūru modernizēšanu, it īpaši, turpinot īstenot procedūru dematerializāciju.
- Normalizēt valsts uzņēmumu un iestāžu iepirkumu procedūras, kas it īpaši radītas, lai apmierinātu vispārējas intereses vajadzības, kuras nav rūpnieciskas vai komerciālas.
- Uzlabot režīmus tādu tīkla operatoru iegādei, kuri darbojas ūdens, enerģijas, transporta un pasta pakalpojumu nozarēs.
- Īstenot efektīvu valsts un pašvaldību iegādes/pasūtījumu veikšanas speciālistu, kā arī aģentu, kas atbildīgi par iepirkumu procedūru īstenošanu, apmācību.

Konverģence.

- Attiecībā uz publisko iepirkumu procedūrām un koncesijām — Direktīva 2004/17/EK un Direktīva 2004/18/EK.
- Lai uzlabotu apelācijas procedūru saistībā ar iepirkumu procedūrām un koncesijām efektivitāti, Direktīva 89/665/EEK un Direktīva 92/13/EEK, kurā grozījumi izdarīti ar Direktīvu 2007/66/EK.

6.10. Konkurences politika

Izveidot mūsdienīgu satvaru konkurences politikai un stiprināt konkurenci regulējošo iestāžu spēju tās īstenošanai

- Veikt Likuma Nr. 06/99 reformu, lai konsolidētu pašreizējo konkurences institucionālo shēmu, izveidojot vienotu iestādi (Konkurences padomi, jaunu konstitucionālo iestādi), kurai nodotu visus pienākumus saistībā ar jaunās konkurences politikas īstenošanu, statusu, kas nodrošina pārvaldības autonomiju un pašiniciatīvas varu ar iespēju tiesas kontrolē veikt izmeklēšanas un piespiedu lēmumu pieņemšanas varu ar iespēju sniegt ne tikai konsultējošus, bet arī ierobežojošus atzinumus.

- Stiprināt konkurences tiesību piemērošanas administratīvās spējas un apzināt iespējamās sadarbības darbības (tirgus analīzes tehnikas, konkurences izmeklēšanu īstenošana, apvienošanos kontrole, strīdu izšķiršana).

- Koordinēšana un konkurences iestāžu un nozares regulatoru apvienošanās, Konkurences padomei atstājot ekskluzīvu kompetenci saistībā ar cīņu pret pretkonkurences praksi un ekonomisko apvienošanos kontroli.

- Nodrošināt specializētu izglītību tiesnešiem, kuriem ir jāizskata lietas un apelācijas prasības saistībā ar konkurenci.

- Veicināt pakāpenisku Marokā spēkā esošā tiesiskā regulējuma īstenošanu, it īpaši par nediskriminācijas, pārredzamības un taisnīgu procedūru principu ievērošanu.

6.10.1. Valsts atbalsts

Pāriet pie vienotas valsts atbalsta, atbrīvojumu un to lomas saistībā ar konkurenci definīcijas

- Regulāra ziņojumu atjaunināšana.

- Uzlabot valsts atbalsta definīciju, metodoloģiju un uzskaiti .

- Paplašināt informācijas apmaiņu par valsts atbalstu un tiešu budžeta atbalstu un noteikt to ietekmi uz konkurenci.

- Izstrādāt atbalsta veida, atbalsta saderības ar konkurences principiem vienoto definīciju.

6.11. Intelektuālais un rūpnieciskais īpašums

*Nodrošināt pakāpenisku tuvināšanos ES aizsardzības līmenim un stiprināt šo noteikumu efektīvu piemērošanu, ņemot vērā valsts tiesību aktu saskaņošanu ar PTO nolīgumu par starptautiskiem nolīgumiem par intelektuālo tiesību aizsardzību (*ADPIC*).*

Īpašie mērķi

- Marokas tiesību aktu tuvināšana ES tiesību aktiem[3]:

  – plaisas apzināšana, kas pastāv saistībā ar intelektuālo īpašumu (patenti, dizainparaugi un modeļi, preču zīmes);

  – tādu tiesību aktu izstrāde un īstenošana, kuros ir iekļauta tiesību aktu tuvināšana, it īpaši saistībā ar patentiem, dizainparaugiem un modeļiem, preču zīmēm (sk. pašreizējo sadarbību ar Eiropas Patentu iestādi (EPI));

  – plaisas, kas pastāv saistībā ar autortiesībām un blakustiesībām, analīze un tādu tiesību aktu īstenošana, kuros ir iekļauta nepieciešamā tiesību aktu tuvināšana.

- Administratīvās un tiesu veiktspējas stiprināšana:

  – intelektuālā īpašuma tiesību īstenošanas stiprināšana, nodrošinot efektīvus atturošus un sodīšanas pasākumus (tiesas, muita);

  – turpināt un stiprināt *OMPIC* attīstības mērķus līdz 2015. gadam;

  – vajadzību apzināšana un apmācības īstenošana, analīze un informācijas un uzziņu sistēmu uzlabošana (*OMPIC*);

  – vajadzību analīze un Marokas Autortiesību biroja (*BMDA*) administratīvās veiktspējas stiprināšana;

  – sadarbības turpināšana ar EPI un ES Iekšējā tirgus saskaņošanas biroju (preču zīmes, paraugi un modeļi) (ITSB).

- Koordinēšana, sadarbība un informēšana par cīņu ar viltošanu un pirātismu:

  – pastiprināt centienus, lai nodrošinātu intelektuālā īpašuma tiesību efektīvu īstenošanu, it īpaši, pastiprinot tiesisko uzraudzību;

  – tādu līdzekļu īstenošana un stiprināšana, kas paredzēti cīņai uz vietas pret viltošanu un pirātismu, stiprinot muitai un tiesu sistēmai piešķirtās pilnvaras un administratīvo veiktspēju;

  – viltošanas un pirātisma ietekmes uz valsts radošo darbu un inovācijām analīze un izvērtēšana;

  – sabiedrības informēšana par to, cik svarīgas intelektuālā īpašuma tiesības ir valsts ekonomikas izaugsmei;

  – sadarbība ar privāto sektoru un citām saistītām iestādēm un pastāvīgās darbības dibinājumiem cīņai ar viltošanu un pirātismu (Intelektuālā īpašuma un pretviltošanas valsts komitejas (*CONPIAC*) rīcības plāns, dialogs ar asociācijām utt.).

- Sadarbība un sarunas:

---

[3] Eiropas Parlamenta un Padomes 2004. gada 29. aprīļa Direktīvas 2004/48/EK par intelektuālā īpašuma tiesību piemērošanu un Regulas (EK) Nr. 1383/2003 par muitas rīcību pakāpeniska tuvināšana.

– noslēgt sarunas ar EPI par apstiprināšanas nolīgumu;

– turpināt un stiprināt sadarbību ar dalībvalstu un citu valstu iestādēm un *OMPIC*;

– sadarbība, īstenojot Tirdzniecības nolīgumu viltojumu novēršanas jomā (*ACTA*) un koordinējot cīņu ar viltojumiem;

– turpināt Marokas tiesību aktu tuvināšanu Eiropas tiesību aktiem, pabeigt pievienošanos konvencijām, kas paredzētas Asociācijas nolīguma 39. pantā, un īstenot Eiropas un Vidusjūras reģiona Uzņēmumu hartu tās dimensijā saistībā ar inovāciju.

Konverģence. Lai īstenotu šos mērķus, Maroka ņems vērā esošo ES *acquis*; sk. II pielikumu.

6.12. Muita

Turpināt stiprināt muitas administratīvo veiktspēju un saskaņot muitas tiesību aktus ar starptautiskām un Savienības tiesību normām, un turpināt īstenot muitas pasākumus, kuri atvieglo tirdzniecību, tajā pašā laikā nodrošinot starptautiskās loģistikas ķēdes drošību

- Ieviest atzīto komersantu savstarpējās atzīšanas procedūras:

  – Marokā atzītā komersanta procedūras un statusa diagnostika;

  – stiprināt dialogu par atzītā komersanta sistēmu, balstoties uz Marokā veikto procedūras un statusa diagnostiku, lai, iespējams, panāktu savstarpēju atzīto komersantu atzīšanu.

- Turpināt darbu, lai īstenotu pārvaldību, kas robežas līmenī saskaņota ar citiem dalībniekiem (vienots kontaktpunkts).

- Noslēgt reģionālo konvenciju par Eiropas un Vidusjūras reģiona preferenciāliem izcelsmes noteikumiem un īstenot to.

- Marokas līdzdalība un iesaistīšanās Eiropas un Vidusjūras reģiona izcelsmes noteikumu, kas ietverti reģionālajā konvencijā, pārskatīšanas procesā.

- Kontroles ķēdes reforma:

  – uzlabot *apriori* kontroli, organizējot darbseminārus, plānojot vadošo operatīvo vienību apmeklējumus, nodrošinot piekļuvi profesionālai informācijai un veidojot datubāzes par transportlīdzekļu un preču kustību;

  – uzlabot *aposteriori* kontroles sistēmu, izmantojot labāko praksi un nodrošinot tehniskos līdzekļus īpaši pielāgotu datorizētu lietojumprogrammu veidā;

  – nodrošināt, lai Marokas muitas izmanto datorizētu risku analīzi un datorizētu datu apmaiņu par tirdzniecības operācijām (starptautiskā tīkla muitas).

- Publiskās un privātās partnerības izveide, it īpaši Ētikas novērošanas centra ietvaros, lai šī iestāde lietderīgi pildītu savu lomu, pamatojoties uz Pasaules Muitas organizācijas (PMO) Arušas deklarācijas principiem.

- Kombinētās nomenklatūras pastāvīga piemērošana un pielāgošana.

- Marokas līdzdalības īstenošana Savienības programmā „Muita 2013" un visās turpmākajās programmās, kas atvērtas trešām valstīm.

6.13. Uzņēmuma politika

Maroka apņemas īstenot Eiropas un Vidusjūras reģiona Uzņēmumu hartu, kas ir kļuvusi par kopējo atsauces dokumentu Vidusjūras reģiona valstīm, ieskaitot Maroku, lai uzlabotu apstākļus investīcijām, stimulētu uzņēmējdarbības garu, veicinātu investīcijas un piekļuvi tirgum Eiropas un Vidusjūras reģionā.

Uzlabot vidi un apstākļus konkurētspējīgu uzņēmumu attīstībai un investīciju veicināšanai

- Uzlabot uzņēmējdarbības vidi un turpināt Eiropas un Vidusjūras reģiona Uzņēmumu hartas īstenošanu, ņemot vērā secinājumus un kopējo izvērtējumu, kas īstenots 2008. gadā, ņemot vērā 77 rādītājus saistībā ar desmit hartas darbības jomām[4]. Īpaši jāapņemas īstenot virzību šādās jomās:

  – regulējuma reforma un administratīvā vienkāršošana;

  – piekļuve finansējumam;

  – inovāciju politika;

  – cilvēku kapitāls (apmācība uzņēmējdarbības garā un prasmju uzlabošana).

- Veicināt starpministriju un visu publiskā un privātā sektora aģentu, kuriem rūp uzņēmumu attīstība un inovāciju veicināšana, koordinēšanu.

- Veicināt Uzņēmējdarbības vides valsts komitejas (*CNEA*) darbus, kas publiskās un privātās partnerības ietvaros ir ļāvuši paātrināt reformu apzināšanu un īstenošanu saistībā ar uzņēmējdarbības apstākļiem, it īpaši attiecībā uz administratīvo procedūru vienkāršošanu un pārredzamības stiprināšanu, darījumu juridiskās vides stiprināšanu, komerciālo strīdu risināšanas uzlabošanu.

- Ieviest uzņēmējdarbības vides reģionālās komitejas.

- Kopīgi izvērtēt progresu, kas panākts valstīs, un to ieguvumus uzņēmumiem, piedaloties panākumu reģionālajās novērtēšanas un salīdzināšanas darbībās, izmantojot kopīgus rādītājus.

---

[4] Vienkāršas procedūras uzņēmumiem, izglītība un apmācība uzņēmējdarbības garā, uzlabotas zināšanas, vienkāršāka piekļuve finansējumam un investīcijām labvēlīga nodokļu sistēma, labāka piekļuve tirgum, inovācijas, spēcīgas profesionālās asociācijas, uzņēmumu kvalitātes atbalsta sistēmas un pakalpojumi, Eiropas un Vidusjūras tīkli un partnerības, skaidra un mērķtiecīga informācija uzņēmumiem.

- Pārskatīt Eiropas un Vidusjūras reģiona Uzņēmumu hartu, lai varētu labāk ņemt vērā mazo un vidējo uzņēmumu (MVU) vajadzības, iedvesmojoties no Eiropas Mazās uzņēmējdarbības akta. Īpašu uzmanību pievērst vīriešu un sieviešu vienlīdzībai, uzņēmumu sociālajai atbildībai un vides aizsardzībai.

- Uzlabot investoru uzņemšanu un vietējo investīciju piesaisti.

- Attīstīt rūpnieciskās, komerciālās un tehnoloģiskās mitināšanas infrastruktūras, it īpaši inovāciju kvartālus, un veicināt kopas izveidi.

- Ieviest sistēmu, kas ir labvēlīga pētniecības un inovāciju attīstībai.

- Uzlabot piekļuvi rūpnieciskajām zemēm, atvieglojot nekustamo īpašumu nodošanu un būvatļauju saņemšanu.

- Mobilizēt vietējos uzņēmumus saistībā ar ārvalstu investīcijām, lai stimulētu inovāciju un endogēnu ekonomikas attīstību.

- Veicināt Marokas inovāciju centra (*CMI*) izveidi un tā darbību.

- Ieviest jauna inovāciju uzņēmuma un patstāvīgā uzņēmēja („*auto-entrepreneur*”) statusu.

- Stiprināt atbalstu visiem mazajiem uzņēmumiem (*TPE*) valsts stratēģijas ietvaros, kas paredzēta šādas kategorijas uzņēmumiem.

- Uzlabot tiesiskās aizsardzības līdzekļus uzņēmumiem (ieskaitot MVU), izstrādājot alternatīvas metodes konfliktu risināšanai (mediācija un šķīrējtiesa).

- Uzlabot Komerclietu tiesas lēmumu apstrādes kvalitāti un laiku.

- Stiprināt sadarbību ar Vidusjūras reģiona partneriem saistībā ar pirātismu un viltošanu, it īpaši veicot informācijas un pieredzes apmaiņu šajā jomā.

- Valsts aģentūrai ir jāievieš un jāizvērš Marokas MVU novērošanas centrs kā uzņēmumu tīklu analīzes un izsekošanas rīks, lai veicinātu mazo un vidējo uzņēmumu attīstību.

6.14. Rūpnieciskā sadarbība

Stiprināt kapitāla un pētniecības pievilcības spēju

- Veicināt tehnoloģiju nodošanu un rūpniecisko partnerību.

- Izplatīšanas un inkubatoru zonas ieviešana, atbalstot pētniecību un izstrādi tajās nozarēs, kas Marokā atzītas par vadošajām.

- Veicināt mērķsadarbību un partnerību ar Eiropas kopām.

- Stiprināt pieredzes un paraugprakses apmaiņu saistībā ar pētniecību un izstrādi un rūpnieciskajām inovācijām, un it īpaši aspektos, kas saistīti ar kopu veidošanu, tehnoloģisko platformu un tehnoloģiju parku izveidi inovāciju kvartāliem.

- Attīstīt partnerību darbības, lai pavadītu tādu rūpniecisko darbību rašanos un attīstību, kas saistītas ar atjaunojamo enerģiju, to darot saistītās valsts enerģētikas stratēģijas ietvaros.

Turpināt dialogu par tekstilrūpniecības/ apģērbu rūpniecības nozares nākotni

- Aizvien pastiprināt paraugprakses apmaiņu starp valstu administrācijām, rūpnieciskajām asociācijām, uzņēmumiem, pētniecības centriem un citiem sociālajiem partneriem, kuri Eiropas un Vidusjūras reģionā ir iesaistīti tekstilizstrādājumu un apģērbu rūpniecībā.

- Padziļināt diskusijas ne tikai par uzdevumiem tekstilizstrādājumu un apģērbu rūpniecības nozarei, bet arī par iespējamajiem nākotnes virzieniem un konkrētām darbībām nozares inovācijām un ar mērķi palielināt tekstilizstrādājumu un apģērbu konkurētspēju Eiropas un Vidusjūras reģionā.

Veicināt dialogu par rūpniecības nozarēm

- Stiprināt paraugprakses apmaiņu un diskusijas starp dažādiem nacionālajiem partneriem, kuri ir iesaistīti nozarē, ne tikai par problēmām, ar kurām saskaras rūpniecības nozares, bet arī par iespējamajiem nākotnes virzieniem un konkrētām darbībām, lai atjauninātu valsts rūpniecības tīklu un palielinātu Marokas rūpniecisko konkurētspēju.

- Stiprināt dialogu vairākās jomās un/vai nozarēs, kas saistītas ar rūpniecības politiku, piemēram, MVU politiku, tūrismu, kosmosu, izejvielām, standartizēšanu un *ACAA*.

Veicināt uzņēmumu ilgtspējīgu attīstību

- Veicināt tehnoloģiju, pārvaldības un racionalizēšanas paraugprakses nodošanu un īpašo zināšanu apmaiņu saistībā ar ilgtspējīgu attīstību, pavadot Marokas uzņēmumus to attīstības centienu īstenošanā.

Ieviest Eiropas un Vidusjūras reģiona rūpnieciskās sadarbības reģionālās darba programmas, kuru izsekošana tiek nodrošināta ar Marokas līdzdalību

- Piedalīšanās Eiropas un Vidusjūras rūpnieciskās sadarbības darbībās reģionālā līmenī.

6.15. Patērētāju aizsardzība

- Turpināt Marokas tiesību aktu tuvināšanu ES tiesību aktu kopumam un pabeigt valsts tiesisko regulējumu attiecībā uz patērētāju aizsardzību.

- Stiprināt it īpaši Patēriņa augstākās padomes un Marokas patēriņa centra administratīvo veiktspēju, lai varētu efektīvi un pareizi īstenot patērētāju aizsardzības politiku.

- Marokai jāturpina veicināt neatkarīgas Marokas patērētāju aizsardzības asociācijas un jāīsteno līdzekļi, kas paredzēti Marokas patērētāju asociāciju projektu īstenošanai.

- Jāizveido Marokas patēriņa centrs.

6.16. Darbinieki un sociālā nodrošinājuma koordinēšana

Pilnībā īstenot apņemšanās saistībā ar Asociācijas nolīguma par darbiniekiem un sociālā nodrošinājuma koordinēšanu nosacījumiem

- Saskaņā ar esošajiem tiesību aktiem ieviest sociālā nodrošinājuma sistēmu koordinēšanu.

- Raudzīties, lai pilnībā tiktu piemērots noteikums par vienlīdzīgu attieksmi darbā, par atlīdzību un atlaišanu gan attiecībā uz darbiniekiem marokāņiem, gan likumīgi nodarbinātiem ES pilsoņiem.

- Garantēt pilnīgu nediskriminācijas noteikuma īstenošanu saistībā ar sociālo nodrošinājumu darbiniekiem un to ģimenes locekļiem.

6.17. Statistika

Pabeigt Marokas tiesību normu saskaņošanu ar Eiropas un starptautiskajām normām

- Pieņemt un īstenot likumu par statistiku un turpināt 2013.–2017. gada rīcības plāna īstenošanu.

- Turpināt statistikas datu un metožu saskaņošanas darbu, lai nodrošinātu statistikas atbilstību Eiropas paraugpraksei.

- Turpināt uzlabot un kvantitatīvi un kvalitatīvi attīstīt valsts statistikas sistēmu.

- Izveidot tirdzniecības nozares un jauno tehnoloģiju nozares novērošanas centru un inovāciju novērošanas centru.

- Marokas Valūtas biroja sadarbība ar Eiropas iestādēm, kas atbildīgas par maksājumu bilances statistikas izstrādi.

7. TRANSPORTS, ENERĢIJA, VIDE, INFORMĀCIJAS SABIEDRĪBA, PĒTNIECĪBA UN IZSTRĀDE

7.1. Transports un infrastruktūra

7.1.1. Infrastruktūru tīkla attīstība (ceļi, autoceļi, lidostas, ostas un Eiropas tīkla savienojumi)

Īstenot valsts transporta un infrastruktūras politiku, ieviešot kvalitatīvu, veiktspējīgu, konkurētspējīgu transporta sistēmu, kas balstās uz turpmāk norādītajiem virzieniem

- Konsolidēt un akcentēt transporta infrastruktūru un to savienojumu ar reģionālajiem tīkliem, it īpaši Eiropas transporta tīklu (*TEN-T*) attīstības un uzturēšanas politiku, un veicināt privātuzņēmēju līdzdalību nozarē.

- Attīstīt Marokas loģistikas un ekonomikas konkurētspēju, it īpaši, ieviešot loģistikas zonas, attīstot dalībniekus un cilvēkresursus un optimizējot preču plūsmu.

- Veicināt mobilitāti un ilgtspējīgu transportu, attīstot veiktspējīgas transporta sistēmas, kuras aizsargā apkārtējo vidi un īpašumu un personu drošību.

- Veicināt normatīvā un tiesiskā regulējuma tuvināšanu Eiropas un starptautiskajiem normatīvajiem aktiem transporta jomā.

- Izstrādāt valsts regulējumu, lai sagatavotu pilsētu ilgtspējīgas attīstības plānus galveno pilsētu izmantotājiem un kravām un sekotu tiem.

Reģionālais elements

- Turpināt piedalīties plānošanā saistībā ar transporta infrastruktūrām Vidusjūras reģionā, it īpaši nākotnes Vidusjūras reģiona transporta tīklu, un definēt līdzekļus tā īstenošanai, kā arī savienojumu ar Eiropas transporta tīklu uzlabošanai.

- Turpināt piedalīties paplašināšanas sistēmu, izmantojot satelītu, globālo navigācijas sistēmu, kā arī pielietojumu, kuri balstās uz šo tehnoloģiju, izstrādē Vidusjūras reģionā un jaunā reģionālā projektā *Euromed GNSS* II saistībā ar satelīta navigāciju.

- Veikt nepieciešamos veicināšanas pasākumus saskaņā ar *PART* (Vidusjūras reģiona transporta reģionālais rīcības plāns), kurā ir paredzēts uzlabot transporta tīkla darbību, lai palielinātu transporta plūsmas elastību starp Maroku, reģionālajiem partneriem un ES.

7.1.2. Autotransports un ceļu drošība

Īstenot pasākumus un izraudzītās reformas autotransporta un ceļu drošības jomā

- Izvērtēt iespēju Marokā atvērt nolīgumu „*Interbus*", lai prakses un noteikumus, kas attiecas uz starptautisko ceļotāju autotransportu, saskaņotu ar Eiropas standartiem un nodrošinātu tā sekmēšanu starp Maroku un ES valstīm.

- Attīstīt vairākveidu integrētu transporta sistēmu.

- Sekmēt Eiropas un starptautiskās normas saistībā ar ceļu drošību.

- Ieviest sertifikāta režīmu gan pasažieru, gan preču pārvadājumiem, lai nodrošinātu vienlīdzīgu attieksmi preču nozarē un stimulētu pasažieru sabiedrisko transportu.

- Stiprināt iestāžu spēju piemērot normas sociālo tiesību jomā un tehniskās prasības saskaņā ar starptautisko un ES konvenciju normām bīstamo preču transportēšanas jomā, inteliģento transporta sistēmu izvietojumu un braukšanas un atpūtas laiku.

7.1.3. Dzelzceļa transports

Īstenot pasākumus un izraudzītās reformas dzelzceļa transporta jomā

- Veicināt Marokas un Eiropas dzelzceļa tīklu sadarbspēju.

- Sadarboties, lai izvērstu Eiropas dzelzceļa satiksmes uzraudzības sistēmu (*ERTMS*), lai sasniegtu starptautisko standartu un vēl vairāk palielinātu vilcienu satiksmes drošību.

Reģionālais elements

- Izvērtēt reģionālās sadarbības priekšrocības, lai veicinātu sauszemes transporta (autotransporta, dzelzceļa un pilsētas transporta) pakalpojumu efektivitāti, drošību un sadarbspēju.

- Turpināt reģionālā kontekstā tuvināt normatīvo un tiesisko regulējumu Eiropas un starptautiskām normām.

7.1.4. Gaisa transports

Īstenot pasākumus un izraudzītās reformas aviācijas jomā

- Turpināt īstenot esošo valsts aviācijas politiku un uzlabot aviācijas regulējumu, pieņemot civilās aviācijas kodeksa likumprojektu.

- Nodrošināt 2006. gada Eiropas un Vidusjūras reģiona nolīguma par gaisa transportu īstenošanu visās tā sadaļās, galvenokārt ar mērķi nodrošināt tā noteiktos regulējuma konverģences procesus.

- Cieši sadarboties gaisa transporta drošības jomā, it īpaši, īstenojot drošības aprīkojuma attīstības programmu, kas saistīta ar radaru pārklājuma stiprināšanu un automatizētas gaisa kontroles sistēmas veiktspējas uzlabošanu.

- Saistībā ar regulējuma konverģences procesiem, kas paredzēti 2006. gada Eiropas un Vidusjūras reģiona nolīgumā par gaisa transportu, izvērtēt iespējas Marokai iekļauties Eiropas vienotajā gaisa telpā. Šādā perspektīvā tiks izvērtēta Marokas drīza piedalīšanās „Vienotās gaisa telpas" komitejā.

- Turpināt sadarbību saistībā ar gaisa satiksmes pārvaldību.

- Turpināt pakāpenisku Marokas piedalīšanos Eiropas gaisa pārvadājumu uzņēmumu uzraudzības programmā (*SAFA*) saskaņā ar darba vienošanos, kas 2011. gada 23. martā parakstīta ar Eiropas Aviācijas drošības aģentūru (*EASA*).

- Uzsākt saskaņošanu ar ES ar mērķi īstenot vienošanās, lai atvieglotu piekļuvi to gaisa kuģu pacelšanas aprīkojumam, kuri ir nejauši imobilizēti Marokas starptautiskajās lidostās.

- Uzsākt saskaņošanu ar ES, lai rastu procesu, kas ļautu pienācīgi sagatavot *SLIA* aģentus (glābšana un gaisa kuģu ugunsgrēku dzēšana saskaņā ar starptautiskām un/vai Eiropas normām, it īpaši saistībā ar glābšanas un dzēšanas aprīkojuma izvēli un iegādi, kā arī šā personāla apmācība, kvalificēšana un/vai piekrišana).

Reģionālais elements

- Turpināt reģionālā kontekstā tuvināt normatīvo un tiesisko regulējumu Eiropas un starptautiskām normām.

- Turpināt sadarbību ar ES un Vidusjūras reģiona partneriem saistībā ar līdzdalību reģionālajā *Euromed* aviācijas projektā (*Euromed Aviation*).

- Turpināt sadarbību un atbalstu saistībā ar drošību visā drošības šūnā saistībā ar Vidusjūras reģiona valstu aviāciju (*MASC*) *EASA* ietvaros.

7.1.5. Jūras transports

Īstenot pasākumus un izraudzītās reformas jūras transporta jomā

- Padziļināt sadarbību ar ES, lai Marokas politiku saistībā ar jūras transportu pielāgotu ES politikai.

- Attīstīt dialogu par ostu infrastruktūru attīstību, ostu pakalpojumu uzlabošanu, ostu procedūru saskaņošanu, jūras telpas pārvaldību un plānošanu, drošību jūrā un ostās un kuģniecības pakalpojumu sniegšanas starp ES un Maroku uzlabošanu, it īpaši saistībā ar jūras ceļiem.

- Piemērot efektīvus drošības pasākumus jūrā, īstenojot valsts ostas un kuģu kontroles sistēmas un stiprinot institucionālo struktūru veiktspēju jūras administrācijas jomā, lai tām būtu iespēja uzņemties atbildību drošības, uzticamības un jūras piesārņojuma novēršanas un kontroles jomā.

- Īstenot *IMO* (Starptautiskā Jūrniecības organizācija) starptautiskās konvencijas, kā arī Jūras vides aizsardzības komitejas rezolūcijas.

- Ostām, kuras ir apzinātas kā jūras ceļu maģistrāļu ostas, nodrošināt ātras, efektīvas un rentablas administratīvās procedūras (inspekciju procedūras un administratīvā pārvaldība), kā arī augstu pakalpojumu kvalitātes līmeni (ostu infrastruktūrām, ostu pakalpojumiem, jūras un vairākveidu pakalpojumiem).

- Atsākt dialogu ar Komisiju, lai definētu sadarbības plānu, it īpaši saistībā ar veiktspējas stiprināšanu, Vidusjūras piesārņojuma novēršanu un cīņu ar to, ar mērķi Marokai nākotnē piedalīties Eiropas Jūras drošības aģentūras (*EMSA*) darbībā.

Reģionālais elements

- Turpināt piedalīties reģionālajā sadarbībā saistībā ar jūras, ostu un tuvsatiksmes kuģošanas (*short sea shipping)* politiku.

- Turpināt sadarbību ar ES un Vidusjūras reģiona partneriem Starptautiskās Jūrniecības organizācijas ietvaros un turpināt piedalīties reģionālajos projektos *Euromed* saistībā ar kuģošanas drošību un uzticamību (*SAFEMED*) un saistībā ar jūras maģistrālēm (*MEDAMOS*).

7.1.6. Loģistikas ķēde

Īstenot pasākumus un izraudzītās reformas loģistikas jomā

- Turpināt īstenot Marokas loģistikas konkurētspējas attīstības jauno valsts stratēģiju.

- Īstenot dialogu par loģistikas ķēdi ar mērķi Marokai iesaistīties darbībās, kuras ES uzsāka 2007. gadā, lai uzlabotu loģistikas ķēdi un to nodrošinātu.

7.1.7. Ar pārvadājumiem saistītās profesijas

- Uzsākt saskaņošanu ar ES, lai ieviestu savstarpēju profesionālo licenču atzīšanu ar pārvadājumiem saistītajām profesijām, it īpaši navigācijas personālam jūras un gaisa transporta jomās.

Konverģence. Lai īstenotu šos mērķus, Maroka — regulējuma konverģences nolūkā un ar ES atbalstu — ņems vērā Eiropas normas autotransporta, dzelzceļa, gaisa, jūras transporta un ostu jomā.

7.2. Enerģētika

Stiprināt dialogu un enerģētikas politikas, institucionālās struktūras un tiesiskā pamata konverģenci ar mērķi Marokas enerģētikas tirgu pakāpeniski integrēt ES enerģētikas tirgū, it īpaši ņemot vērā vides apdraudējumus

- Īstenot enerģētikas stratēģijas, konverģējot tās ar ES stratēģijām un balstoties uz apgādes drošības, konkurētspējas un ilgtspējīgas enerģijas mērķiem.

- Turpināt izstrādāt un īstenot attīstības ar nelielu CO_2 izmešu daudzumu stratēģijas.

- Īstenot Marokas vidēja termiņa un ilgtermiņa enerģētikas stratēģijas (2020/2030) un valsts prioritāro darbību plānu.

- Stiprināt esošo enerģētikas dialogu Asociācijas nolīguma ietvaros.

- Izstrādāt un īstenot redzējumu laikposmam līdz 2020. gadam, lai stiprinātu institūcijas un tostarp arī Enerģētikas un kalnrūpniecības ministriju saistībā ar tās reģionālo darbību.

- Stiprināt novērošanas un stratēģiskās uzraudzības sistēmu ar mērķi nodrošināt labāku enerģētikas prognozēšanu un plānošanu, ieskaitot enerģētikas statistiku, it īpaši, veicot informācijas un speciālo zināšanu apmaiņu un stiprinot kompetences, lai pielīdzinātu tās Eiropas standartiem.

- Veikt speciālo zināšanu un pieredzes apmaiņu, lai padziļinātu un paātrinātu politikas, it īpaši saistībā ar gāzi un elektroenerģiju, praksi un tiesisko pamatu, institucionālo, organizatorisko, tehnisko un regulējošo sistēmu saistībā ar enerģētikas nozari, konverģenci ar Kopienas *acquis*.

- Enerģētikas diversifikācija:

  – sadarbība ar mērķi ieviest nepieciešamos nosacījumus dabasgāzes izmantošanas veicināšanai — tiesiskais un normatīvais regulējums, tehniskie un papildu pasākumi;

  – sadarbība ar mērķi attīstīt alternatīvus enerģijas avotus — tehnoloģiska pētniecība un izstrādes slānekļa bitumena un slānekļa gāzes jomās.

- Enerģētikas regulējuma valsts shēmas ieviešana, it īpaši attiecībā uz elektroenerģiju un dabasgāzi, pakāpeniski īstenojot konverģenci ar ES elektroenerģijas un gāzes

direktīvām. Lai to īstenotu, ir jāpieņem elektroenerģijas un gāzes kodeksi un noteikumi par to piemērošanu.

- Turpināt elektroenerģijas un gāzes nozaru reformu, lai uzlabotu to veiktspēju, un to pakāpenisku liberalizāciju atbilstoši ES tiesību aktu kopumam.

Reģionālas sadarbības enerģētikas jomā stiprināšana

- Stiprināt Marokas lomu reģionālajā sadarbībā enerģētikas jomā, it īpaši ar mērķi īstenot Vidusjūras reģiona saules enerģijas izmantošanas plānu līdztekus 2008.–2013. gada prioritārā rīcības plāna īstenošanai Eiropas un Vidusjūras reģiona enerģētikas partnerības ietvaros, kā arī saskaņā ar Savienības mērķiem attiecībā uz Vidusjūras reģionu.

- Turpināt sadarbību reģionālo iniciatīvu un projektu ietvaros.

- Saliedēt un stiprināt esošās tranzīta savstarpējās saiknes un infrastruktūras visā Marokā, savstarpēji savienojot Vidusjūras reģiona dienvidu un ziemeļu elektroenerģijas un gāzes tīklus.

- Pakāpeniski integrēt Marokas, Alžīrijas un Tunisijas elektroenerģijas tirgus.

- Stiprināt Marokas spējas reģionālā līmenī uzkrāt enerģētikas produktus.

- Atvieglot enerģētikas infrastruktūru finansēšanu, pakāpeniski tuvinot Marokas sistēmu ES praksei, it īpaši saistībā ar enerģētikas produktu uzglabāšanu.

Sadarbība saistībā ar kodoldrošību

- Sadarbība ar mērķi īstenot apstākļus, kas nepieciešami iespējamai civilās kodolenerģijas programmas izstrādei: informācijas un pieredzes apmaiņa, noteikumi saistībā ar kodoldrošību un radioloģisko aizsardzību.

- Īpašo zināšanu un pieredzes apmaiņa ar mērķi īstenot tiesisko regulējumu, kurš tuvinās ES noteikumiem un praksei, it īpaši, lai nodrošinātu visaugstāko kodoldrošības līmeni un atbilstīgu aizsardzības līmeni pret jonizējošo starojumu.

- Sadarbība, lai Marokā izveidotu neatkarīgu kodoldrošības un radioloģiskās aizsardzības kontroles valsts aģentūru.

Enerģētikas efektivitātes veicināšana

- Turpināt enerģijas efektivitātes darbības, kas tiek īstenotas valsts prioritāro darbību programmas ietvaros, it īpaši rūpniecībā, saistībā ar mājokļiem, sabiedriskajām ēkām, transportu un tūrismu.

- Stiprināt institucionālo un organizatorisko sistēmu, it īpaši Atjaunojamās enerģijas un enerģētikas efektivitātes attīstības aģentūru.

- Īstenot regulējošos pasākumus, īstenojot konverģenci ar ES noteikumiem, un nepieciešamās jaunu finansēšanas mehānismu iniciatīvas (trešās puses investori, *CDM* utt.), kā arī izglītības, informēšanas un sakaru darbības.

- Piedalīties ES „Saprātīgas enerģijas programmā”.

Atjaunojamās enerģijas avotu izmantošanas attīstība

- Atjaunojamās enerģijas attīstības valsts mērķu īstenošana un Marokas saules enerģijas izmantošanas plāna un Marokas vēja enerģijas izmantošanas projekta īstenošana.

- Turpināt atjaunojamās enerģijas attīstības darbības gan plašā, gan vietējā mērogā (ūdens sildīšana, izmantojot saules enerģiju, saules baterijas, kuras ir piesaistītas un nav piesaistītas tīklam, biomasa utt.), un „zaļās elektroenerģijas” eksportēšana, ieskaitot jaunas iniciatīvas un finansēšanas mehānismus.

- Stiprināt institucionālo un organizatorisko sistēmu, veidot un īstenot rīcības plānus šajās jomās, nodrošinot konverģenci ar ES noteikumiem.

- Attīstīt valsts biomasas potenciālu.

- Sadarbība pētniecības, izstrādes un inovāciju jomā ilgtspējīgas attīstības nolūkā.

- Tādu pētniecības un izstrādes institūtu izveidošana, kuri izstrādā ilgtspējīgas enerģētikas tehnoloģijas un veicina enerģētikas efektivitāti un atjaunojamo enerģiju: pētniecības tēmu definēšana; pētniecības vienību veidošana; kompetenču pilnveidošana.

- Enerģētikas ministrijas pakļautībā esošo mācību iestāžu akadēmisko kursu stiprināšana iepriekš minētajās jomās.

- Izcilības platformu un tehnoloģisko centru, kas saistīti ar inovatīviem uzņēmumiem, pētniecības centru un apmācības iestāžu darbības īstenošana, it īpaši saistībā ar atjaunojamo enerģiju, enerģētikas efektivitāti un jūras ūdens atsāļošanu, izmantojot saules enerģiju.

- Tādu tehnoloģiju un materiālu izvēršana valsts līmenī, kuri veicina enerģētikas efektivitāti un atjaunojamo enerģiju, it īpaši, veidojot rūpnieciskas filiāles un īstenojot pētniecības un attīstības programmas.

Enerģētikas aprīkojuma drošības un kontroles stiprināšana

- Enerģētikas iekārtu un aprīkojuma drošības un uzticamības un tehniskās kontroles un risku novēršanas šajos aprīkojumos sistēmas stiprināšana.

- Pieredzes un speciālo zināšanu apmaiņa ar mērķi stiprināt Enerģētikas ministrijas enerģijas laboratoriju, it īpaši saistībā ar ogļūdeņražu kvalitātes kontroli.

- Pieredzes un speciālo zināšanu apmaiņa saistībā ar Enerģētikas ministrijas enerģijas laboratorijas sertificēšanu.

- Sadarbība, lai īstenotu risku enerģētikas un kalnrūpniecības nozarē novēršanas un pārvaldības stratēģiju saistībā ar sprāgstvielām un spiediena aprīkojumu.

7.3. Kalnrūpniecība

Stiprināt sadarbību un partnerību saistībā ar kalnrūpniecības attīstību

- Stiprināt spējas saistībā ar kalnrūpniecības regulējumu, maza mēroga kalnrūpniecības attīstību, raktuvju ekspluatāciju un izpēti, kalnraktuvju un ģeoloģiskā mantojuma pārvaldību, ģeoloģijas infrastruktūras un ģeogrāfiskās informācijas sistēmu attīstību.

- Vides aizsardzība un raktuvju reabilitēšana un izrakumu zonu atjaunošana pēc raktuvju slēgšanas.

- Informācijas sistēmas ieviešana un attīstīšana saistībā ar raktuvju un naftas atradņu mantojumu un kalnraktuvju statistiku.

- Mineraloģisko un fosilo paraugu nozares organizēšana un valorizēšana.

7.4. Vide un ūdens

Veicināt labu vides pārvaldību, ietverot arī pastiprinātu konverģenci ar ES tiesību aktiem un politiku

Administratīvo struktūru stiprināšana un stratēģiskā plānošana

- Stiprināt un papildināt tādu Marokas iestāžu veidošanu, kuras ir atbildīgas par vides aizsardzību, piesārņojuma kontroli un ūdens pārvaldību valsts, reģionālā un vietējā līmenī, tostarp stiprinot koordinēšanu un koncentrēšanu starp dažādiem dalībniekiem.

- Stiprināt spējas saistībā ar stratēģisko plānošanu, ieskaitot finanšu stratēģijas, iedvesmojoties no ES pieredzes.

- Izveidot un padarīt operatīvas inspektoru vienības, kuras pārliecinās par Marokas vides likumu nosacījumu izpildi.

- Piemērot tirgus instrumentus (piemēram, ekoloģijas nodokļus) un ieviest un īstenot principu „piesārņotājs maksā”, tostarp izveidojot vides atbildības sistēmu.

Vides novērtējumi

- Stiprināt ietekmes uz vidi novērtējumu sistēmu, ieskaitot valsts un reģionālās ietekmes izpētes komitejas un sabiedriskās aptaujas komisijas, pielāgojot ES tiesību aktiem.

- Stiprināt plānu un programmu vides stratēģiskās novērtēšanas sistēmu.

Atbalsts pilsoniskās sabiedrības dalībniekiem un sabiedrības līdzdalībai

- Atbalstīt pilsoniskās sabiedrības dalībniekus un stiprināt sabiedrības līdzdalību saistībā ar vidi, iedvesmojoties no ES pieredzes un paraugprakses.

Informācijas pieejamība un piekļuve tai

- Stiprināt vides informācijas vākšanas un apstrādes sistēmu Marokā, iedvesmojoties no ES pieredzes un paraugprakses.

- Stiprināt sabiedrības piekļuvi vides informācijai un lietderīgi īstenot likumu par sabiedrības tiesībām piekļūt vides informācijai un pieņemt lēmumus vides jomā.

Sakari un informācijas izplatīšana

- Izstrādāt un īstenot sakaru stratēģijas saistībā ar vidi.

- Izveidot un publicēt regulārus ziņojumus par vides stāvokli valsts vai reģionālā līmenī.

Vides apakšnozaru veicināšana un tuvināšana, tostarp konverģence ar ES tiesību aktiem un politiku šajā jomā

Gaisa kvalitāte

- Veicināt labāku gaisa kvalitātes pārvaldību (robežvērtības, brīdināšanas sliekšņi, aglomerācijas zonu izveide un klasifikācija, gaisa kvalitātes uzraudzības un novērtēšanas sistēmas izveide), lai uzlabotu sabiedrības veselību un vides kvalitāti, iedvesmojoties no ES tiesiskā regulējuma.

- Izstrādāt un īstenot rīcības plānus cīņai pret atmosfēras piesārņojumu, ieskaitot pārrobežu piesārņojumu.

Jūras vides aizsardzība

- Veicināt jūras vides aizsardzību, ieskaitot jūras ekosistēmas saglabāšanu.

- Pieņemt tiesību aktus piekrastes zonu integrētas pārvaldības jomā.

Atkritumu pārvaldība

- Īstenot atkritumu pārvaldības valsts stratēģiju.

- Veicināt atkritumu apstrādes iekārtu integrēta tīkla izveidi, ieskaitot rūpniecisko atkritumu apstrādes centrus.

- Ieviest atkritumu apstrādes iekārtu apstiprināšanas un reģistrēšanas sistēmu, kā arī šo iekārtu pārbaudes un kontroles sistēmu, iedvesmojoties no ES tiesību aktiem, kā arī neformālo sektoru padarīt profesionālu.

Dabas aizsardzība

- Turpināt īstenot aizsargājamo teritoriju sistēmu, iedvesmojoties no ES principiem un paraugprakses.

- Turpināt īstenot mežu ekosistēmas aizsardzības un atjaunošanas stratēģiju, apturēt atmežošanu un turpināt apmežošanas darbības saskaņā ar apmežošanas galveno plānu (*PDR*). Turpināt uzsāktos darbus, lai īstenotu mežu sertificēšanu (*Forest Stewardship Council* (*SFC*)).

- Attiecībā uz bioloģisko daudzveidību — uzlabot zinātniskās zināšanas par valsts bioloģisko daudzveidību (sugas, ekosistēmas, taksonomiskās problēmas).

- Atjaunot bojātās ekosistēmas un ieviest pasākumus, lai sadarbībā ar vietējiem iedzīvotājiem veicinātu apdraudēto sugu atjaunošanu.

- Īstenot valsts tiesību aktus savvaļas sugu tirdzniecības jomā, lai tiktu ievērotas saistības, kuras ir noteiktas Konvencijā par starptautisko tirdzniecību ar apdraudētajām savvaļas dzīvnieku un augu sugām.

Piesārņojums un rūpnieciskie riski

- Ieviest integrētu piesārņojuma, kas rodas no lieliem rūpnieciskiem aprīkojumiem, novēršanas un samazināšanas sistēmu, iedvesmojoties no Eiropas normām un paraugprakses.

- Ieviest sistēmu, kas paredzēta, lai pārvaldītu apdraudējumu, kurš saistīts ar lieliem nelaimes gadījumiem saistībā ar bīstamām vielām, iedvesmojoties no Eiropas normām un paraugprakses.

Ķīmiskie produkti

- Pieņemt normas par ķīmisko vielu reģistrēšanu, novērtēšanu un atļaušanu, iedvesmojoties no ES tiesību aktiem un paraugprakses.

- Pieņemt stratēģiju par vielu, kuras ir visbīstamākās cilvēka veselībai un apkārtējai videi, pakāpenisku aizstāšanu.

Pārtuksnešošanās, arī darbības augsnes aizsardzībai

- Īstenot darbības saistībā ar plānu cīņai pret pārtuksnešošanos un saistībā ar augsnes aizsardzību.

Pilnvaras izsniegt atļaujas, veikt uzraudzību un pārbaudi

- Stiprināt administratīvās pilnvaras Marokas iestādēm, kuras ir atbildīgas par vides aizsardzību un ūdens pārvaldību saistībā ar atļauju izsniegšanu, uzraudzību un pārbaudi.

Vides integrācija

- Veicināt vides apsvērumu integrēšanu citās nozarēs, piemēram, ūdens, meža, lauksaimniecības, izglītības, enerģētikas, transporta, zivsaimniecības, rūpniecības un pētniecības nozarēs.

Stiprināt sadarbību vides jomā reģionālā un starptautiskā mērogā

Starptautiskā sadarbība

- Pastiprināt vides konvenciju un protokolu, kuros Maroka piedalās, īstenošanu un virzīties uz papildu vides konvenciju un protokolu, kuri ir daļa no ES tiesību sistēmas, ratificēšanu.

Reģionālā sadarbība

- Stiprināt sadarbību Konvencijas par Vidusjūras reģiona jūras vides un piekrastes aizsardzību (Barselonas konvencija) un tās protokolu ietvaros.

- Turpināt sadarbību iniciatīvas „Apvārsnis 2020" ietvaros.

- Stiprināt sadarbību ar Eiropas Vides aģentūru reģionālo darbību ietvaros, tostarp saistībā ar kopīgotajām informācijas sistēmām.

Konverģence. Lai īstenotu šīs reformas, Maroka — saistībā ar regulējuma konverģenci un ar ES atbalstu — pakāpeniski ņems vērā Eiropas saistītās normas vides labas pārvaldības, gaisa kvalitātes, atkritumu pārvaldības, ūdens resursu pārvaldības un jūras vides aizsardzības, dabas aizsardzības, rūpnieciskā piesārņojuma un ķīmisko izstrādājumu jomās.

Klimata pārmaiņas

- Stiprināt un papildināt tādu Marokas institūciju ieviešanu, kuras ir atbildīgas par klimata jautājumiem.

- Īstenot Apvienoto Nāciju Organizācijas Vispārējo konvenciju par klimata pārmaiņām. Izveidot un īstenot stratēģijas un plānus klimata pārmaiņu mazināšanai un saistībā ar pielāgošanos tām.

- Izveidot siltumnīcefekta gāzu pārskatus.

- Sadarbība, lai izstrādātu un īstenotu pēc 2012. gada režīmu saistībā ar klimata pārmaiņām.

- Sadarbība saistībā ar klimata pārmaiņu mazināšanu un pielāgošanos tām.

- Sadarboties, lai īstenotu Kankunas un Durbanas nolīgumus.

- Veicināt zemu emisiju attīstības stratēģiju (*LED*) kā ieguldījumu zaļās ekonomikas attīstībā.

- Valsts līmenī veicināt atbilstīgas mazināšanas darbības (*NAMAs*), iekļaujot nozares kreditēšanas mehānismus.

- Veicināt klimata pārmaiņu ņemšanu vērā lēmumu pieņemšanas procesā.

- Veikt pirmās darbības, lai sagatavotu siltumnīcefekta gāzu kvotu tirdzniecības sistēmu.

- Klimata pārmaiņu prioritātes integrēt lauksaimniecībā: palielināt augļu plantāciju koeficientu; izmantot selekcionētas sēklas un šķirnes, kas piemērotas klimatam; vispārināt ūdens ieguves un irigācijas optimizēšanas tehnikas; padarīt pieejamus agronomijas pētniecības rezultātus par labu lauksaimniecības attīstībai.

Ūdens

Īstenot ūdens valsts stratēģiju ar mērķi konsolidēt tiesību aktu kopumus un nodrošināt ūdens resursu integrētu pārvaldību

- Veicināt ūdens pieprasījuma un ūdens valorizācijas pārvaldību, izmantojot:
  - irigācijas ūdens taupīšanu, atkārtoti pārejot galvenokārt uz vietēja mēroga irigāciju un uzlabojot ūdens pielietojuma efektivitāti lauksaimniecībā;
  - sistēmas īstenošanu saistībā ar notekūdeņu, kas paredzēti izmantošanai lauksaimniecībā, apstrādi, iedvesmojoties no ES tiesību aktu principiem;
  - ūdens taupīšanu dzeramā ūdens, rūpniecības un tūrisma nozarēs.
- Veicināt ūdens resursu, dabiskās vides un īpaši jutīgo zonu saglabāšanu un aizsardzību, īstenojot:
  - ūdens resursu kvalitātes aizsardzību un cīņu pret piesārņojumu;
  - kopienu un rūpniecības radīto notekūdeņu kvalitātes uzlabošanas sistēmu;
  - gruntsūdeņu un ūdenssšķirtņu, oāžu un mitrāju aizsardzību;
  - ūdens kvalitātes uzlabošanas sistēmu, ieskaitot peldvietu ūdeņus, iedvesmojoties no ES tiesību aktu principiem.
- Ar ūdeni saistītu risku radītā kaitējuma samazināšana un pielāgošanās klimata pārmaiņām:
  - uzlabot personu un īpašumu aizsardzību pret plūdiem un cīnīties ar sausuma ietekmi, īstenojot sausuma pārvaldības plānus, izmantojot upju baseinus;
  - pabeigt darbības, kas saglabātas aizsardzības pret plūdiem valsts plānā;
  - uzlabot novēršanas pasākumus, it īpaši, attīstot plūdu brīdinājumu un glābšanas plānu sistēmas.
- Turpināt regulējuma un institūciju reformas, pabeidzot īstenot Likuma Nr. 10-95 nosacījumus un likuma pārskatīšanu, iekļaujot neietvertos aspektus, proti, ūdens taupīšanu un attīrītu notekūdeņu atkārtotu izmantošanu.
- Modernizēt informācijas sistēmas un stiprināt līdzekļus un prasmes, veicot:
  - administrācijas modernizāciju, ūdens un ūdenstilpju baseinu pārvaldības atjaunināšanu un stiprināšanu;
  - informācijas par ūdeni Marokā vākšanas un apstrādes sistēmas stiprināšanu un modernizēšanu, īstenojot valsts informācijas sistēmu par ūdeni, iedvesmojoties no ES pieredzes un paraugprakses;
  - Marokas iestāžu, kuras ir atbildīgas par ūdens pārvaldību saistībā ar ūdens politiku, atļauju izsniegšanu, uzraudzību un pārbaudēm, administratīvo pilnvaru stiprināšanu, tuvinoties Eiropas tiesību aktiem šajā jomā;

– sakaru un informēšanas par ūdeni stratēģiju izstrādi un īstenošanu;

– pilnvaru stiprināšanu saistībā ar stratēģisko plānošanu, ieskaitot finanšu stratēģijas, iedvesmojoties no ES pieredzes.

- Ūdens resursu pārvaldība un attīstība:

  – veicināt un attīstīt nekonvencionālos ūdens resursus, piemēram, atsāļojot jūras ūdeni, demineralizējot sālsūdeņus, atkārtoti izmantojot attīrītus notekūdeņus un savācot lietus ūdeni.

7.5. Informācijas sabiedrība

- Analizēt iespējas labākai sadarbībai starp ES un Maroku informācijas sabiedrības jomā, un, konkrētāk, saistībā ar sinerģijas veidošanu starp programmu „Marokas digitalizācija" un Eiropas digitālizācijas programmu.

- Turpināt izstrādāt un lietderīgi īstenot pilnīgu tiesisko regulējumu saistībā ar elektroniskajiem sakariem, ieskaitot tīklu un pakalpojumu atļauju, piekļuvi un savstarpēju savienojumu, universālo pakalpojumu un lietotāju tiesības, patērētāju aizsardzību, personas datu apstrādi un privātās dzīves aizsardzību elektronisko sakaru nozarē, un radio frekvenču spektra efektīvu pārvaldību.

- Regulatīvajā plānā turpināt šādas galvenās attīstības jomas:

  – apsvērt iespēju ieviest atļaujas režīmus saistībā ar elektronisko sakaru pakalpojumu nodrošināšanu;

  – īstenot progresu tirgus analīzē, piemēram, analizējot tirgu, kas saistīts ar tīkla infrastruktūras piekļuves (fiziskas) nodrošināšanu vairumā, ieskaitot kopīgu vai pilnīgi nodalītu piekļuvi, noteiktā pozīcijā, un piekļuves platjoslai nodrošināšanu vairumā; tāpat būtu jānodrošina lietderīga un atbilstīga pienākumu izpilde saistībā ar piekļuvi (operatora atlase un priekšatlases, piekļuve „*bit-stream*", nodalīta piekļuve utt.) operatoriem ar būtisku ietekmi saistītajos tirgos;

  – veicināt fiksēto un mobilo sakaru pārceļamību, labāk īstenojot procesus (numura pārceļamības starp operatoriem termiņš, pakalpojuma patērētājam pārtraukuma periods, līguma maksimālais ilgums, sankcijas ļaunprātīgas izmantošanas gadījumā un pret konkurenci vērsta rīcība, utt.);

  – nodrošināt pasākumu lietderīgu īstenošanu saistībā ar elektronisko sakaru konfidencialitāti un nevēlamajiem sakariem (mēstules).

- Pasākuma izstrāde un īstenošana ar mērķi stiprināt informācijas sistēmu drošību un infrastruktūru un kritisko datu aizsardzību; veicināt izturīgu un stabilu tīklu un pakalpojumu darbību, ievērojot atvērtības un savstarpējās sadarbspējas principus.

- Stiprināt e-pārvalžu standartus un arhitektūru, lai sasniegtu sabiedrisko informācijas sistēmu sadarbspējas vispārējo ietvaru, balstoties uz *EIF* (*European Interoperability Framework*).

- Ieviest specifikācijas, normas un standartus MVU/MVI *Business to Business (B2B)* darījumu dematerializācijai, lai dematerializētu tirdzniecību un racionalizētu tirdzniecības darījumus, konsultējoties ar Eiropas neatkarīgām organizācijām, kuras ir kompetentas šajās jomās (it īpaši *CEN*, *CENELEC*, ETSI).

- Veicināt sadarbību un savstarpēju informācijas apmaiņu saistībā ar stratēģijām attiecībā uz elektronisko sakaru tīkliem, elektriskā radio spektra izmantošanu, licenču režīmu un intelektuālā īpašuma tiesībām digitālajā jomā, saistībā ar elektronisko darījumu attīstību, lai veicinātu *business-to-business* tirdzniecību un turpmāku informācijas sabiedrības attīstību valsts, reģionālā un globālā līmenī.

- Precīzāk, turpināt progresu, īstenojot Marokas jauno digitalizācijas programmu „Marokas digitalizācija" dialogā un sadarbībā saistībā ar informācijas sabiedrības tehnoloģiju (IST):

  – stiprināt kopienas publiskās piekļuves centru izvietošanu, kas ļauj paplašināt to iedzīvotāju skaitu, kuriem ir piekļuve jaunajām tehnoloģijām (ātrdarbīgs internets un sabiedriskie pakalpojumi), it īpaši attālās un lauku teritorijās, kā arī novērst digitālo plaisu;

  – atbalstīt nacionālo, kultūras un izglītības digitālo tehnoloģiju attīstību, kombinējot valsts darbības šajā jomā, privātās iniciatīvas un starptautiskās partnerības;

  – apsvērt publisko datu atklāšanu un izmantošanas un atkārtotas izmantošanas atļaujas, ko var izmantot iedzīvotāji un uzņēmumi;

  – veicināt pilsoniskās sabiedrības piedalīšanos programmas „Marokas digitalizācija" īstenošanā par labu iedzīvotājiem informācijas tehnoloģiju un telesakaru jomā;

  – veicināt uzņēmējdarbības un IST inovāciju kultūru privātā sektora ietvaros un apmācības un izglītības kursos un programmās;

  – veikt informācijas un paraugprakses apmaiņu sertifikācijas jomā saistībā ar elektroniskajiem parakstiem un sakaru drošības un elektronisko darījumu jomā;

  – atbalstīt Marokas valsts migrācijas programmas izstrādi un izvēršanu pārejai uz *IPv6* interneta adrešu sistēmu.

- Stiprināt visa veida sadarbību ar Eiropas Savienību informācijas un sakaru tehnoloģiju normu un standartu līmenī, it īpaši saistībā ar digitālo televīziju, nākotnes digitālajiem mobilajiem un interneta tīkliem, lai nodrošinātu ātrdarbīgo tīklu, kas izriet no pētniecības, savienojamību (EUMEDCONNECT nākamais posms), kā arī lai reglamentētu informācijas sabiedrības tehnoloģisko attīstību.

  – Veicināt Marokas publiskā un privātā sektora līdzdalību, tostarp kopīgu projektu veidā, Eiropas pētniecības un inovāciju programmu informācijas un sakaru tehnoloģiju novirzienā, it īpaši jomās, kuras ir saistītas ar lieliem sabiedriskiem izaicinājumiem un ātrdarbīgu tīklu infrastruktūru attīstību un atbalsta datiem pētniecībai.

– Veicināt reģionālas sadarbības ar ES stiprināšanu, kopīgu pētniecību ar Eiropas partneriem, pētniecības tīklu savienošanu vai kopīgu uzsākšanu un pētnieku apmaiņu ar ES valstīm.

– Paredzēt Eiropas un Vidusjūras reģiona tādas programmas uzsākšanu, kas piemērota Vidusjūras reģiona videi un attīstībai.

- Veicināt brīvu piekļuvi internetam un sadarbību ar Vidusjūras dienvidu reģiona regulatoriem.

- Sadarbība jautājumā par kopīgu internetu ar Elektronisko sakaru regulatoru iestādes (*EMERG*) *Euromed* grupu un ES dalībvalstu regulējošajām iestādēm.

7.6. Zinātne un tehnoloģija, pētniecība un inovācija

Attīstīt pētniecības un inovāciju spējas ar mērķi attīstīt ekonomiku un sabiedrību un integrēt Maroku Eiropas pētniecības telpā

- Stiprināt valsts pētniecības sistēmas lomu Marokas attīstībā:

  – uzlabot valsts pētniecības sistēmas pārvaldību;

  – attīstīt laboratoriju marķēšanu un veicināt pētnieku un pētniecības komandu grupu veidošanos;

  – ieviest valorizācijas struktūras;

  – stiprināt pētniecības darbību iekšējo un ārējo novērtēšanas instrumentu un ieviest mehānismu, lai varētu labāk koordinēt valsts pētniecības sistēmas dažādus dalībniekus;

  – veicināt sadarbību un partnerību starp universitātēm un pētniecības organizācijām un pētniecības rezultātu galalietotājiem;

  – turpināt Eiropas un Vidusjūras reģiona Uzņēmumu hartas īstenošanu saistībā ar aspektiem, kas attiecas uz inovāciju, un kopīgi izvērtēt īstenoto progresu, salīdzinot ar reģionālā līmenī noteiktiem rādītājiem;

  – veicināt zinātnisku un tehnoloģisku partnerību Eiropas un Vidusjūras reģiona telpā;

  – mobilizēt Eiropā atrodošās Marokas kompetences, lai konsolidētu apmaiņu un attiecības starp Maroku un ES zinātnes, tehnoloģiju, pētniecības un inovāciju jomā;

  – vēlreiz izvērtēt Marokas pievienošanās *EUREKA* tīklam nosacījumus.

- Marokas līdzdalība Eiropas pētniecības telpā:

  – izvērtēt zinātniskas sadarbības iespēju, balstoties, piemēram, uz „*project twinning*" darbībām (programmas līmeņa pārvaldība), Eiropas pētniecības un inovāciju programmu kopīgo prioritāšu tēmās;

– uzlabot nosacījumus Marokas līdzdalībai Eiropas pētniecības un inovāciju programmās;

– stiprināt Marokas universitāšu un pētniecības centru pētniecības spējas, lai nākotnē Maroka varētu piedalīties Eiropas pētniecības un inovāciju programmās un aizvien vairāk piedalīties *COST* (*European Cooperation in Science and Technology*);

– stiprināt Eiropas pētniecības un inovāciju programmu valsts tematisko kontaktpunktu tīklu Marokā un veicināt apmaiņu ar tādiem pašiem kontaktpunktiem Eiropā;

– stiprināt personāla apmaiņu pētniecības projektos un veicināt Marokas zinātnieku piedalīšanos starptautiskās zinātniskās debatēs;

– ieviest nosacījumus, kas ļautu Marokai pievienoties Eiropas Inovāciju un tehnoloģiju institūta (*EIT*) programmām un piedalīties tajās.

Konverģence. Lai īstenotu šos mērķus, Maroka — regulējuma konverģences nolūkā un ar ES atbalstu — ņems vērā saistītās Eiropas normas attiecībā uz zinātni un tehnoloģiju, pētniecību un inovāciju un it īpaši Eiropas pētniecības un inovāciju programmas, kuru mērķis ir uzlabot rūpniecības konkurētspēju un dzīves kvalitāti un veicināt ilgtspējīgu attīstību.

7.7. Audiovizuālā nozare

- Veicināt viedokļu, informācijas un pieredzes apmaiņu par audiovizuālās nozares politiku, ieskaitot regulējošos aspektus.

- Veicināt šo nozari, lai uzlabotu pārvaldības normas, pakalpojumu kvalitāti, konkurētspēju un lai palielinātu kompetenci, īstenojot apmācības un tehniskā atbalsta darbības.

- Atbalstīt pārredzamas, efektīvas un paredzamas regulējošās sistēmas attīstību, ieskaitot tiesiskā regulējuma pārskatīšanu un jaunu Galvenās audiovizuālās informācijas un komunikāciju pārvaldes konstitucionālo prerogatīvu īstenošanu.

7.8. Integrētā jūrlietu politika

Izstrādāt racionālu sistēmu, kas ļautu Marokai piedalīties ES integrētajā jūrlietu politikā

- Izstrādāt visu darbību, kuras ir saistītas ar jūru vai piekrastes zonu vai kuras tās ietekmē, integrētu pieeju gan valsts, gan reģionālā līmenī.
- Turpināt šo dažādo jūrlietu darbību pārvaldības uzlabošanu, it īpaši attīstot, piemēram, tādus rīkus kā jūras telpas plānošana, piekrastes zonu integrēta pārvaldība, kā arī centieni jūras un jūrlietu pētniecības jomā.

7.9. Tūrisms

- Tūrisma stratēģijas redzējuma 2020. gadam īstenošana.
- Informācijas apmaiņa politikas jautājumos, darbības un projekti ilgtspējīga, augstas kvalitātes un atbildīga tūrisma jomā.

8. IZGLĪTĪBA, APMĀCĪBA UN VESELĪBAS APRŪPE

8.1. Izglītība

Konsolidēt vienlīdzīgu iespēju principu

- Samazināt skolas pamešanas koeficientu, it īpaši starp meitenēm lauku rajonos.
- Uzlabot atgriešanās skolā koeficientu.
- Uzlabot stipendiju sistēmu.
- Cīnīties pret vardarbību skolā.

Vispārināt pieeju pamatizglītībai un cīnīties pret analfabētismu

- Samazināt analfabētisma līmeni, it īpaši lauku rajonu jauniešu un sieviešu vidū.
- Vispārināt obligāto izglītību (līdz vidusskolai).
- Paaugstināt vidējās profesionālās izglītības līmeni, it īpaši meiteņu vidū.

Uzlabot skolas izglītības kvalitāti

- Vispārināt pirmsskolas izglītību.
- Samazināt dublēšanās līmeni.
- Vispārināt apguves valodas apmācību un svešvalodu apguvi.
- Stiprināt mācībspēku apmācības iespējas.

- Stiprināt orientēšanas iespējas un iespēju sekot skolēniem, kuriem ir grūtības mācībās.

Turpināt īstenot Eiropas un Vidusjūras reģiona Uzņēmumu hartu saistībā ar izglītību

- Attīstīt izglītību uzņēmējdarbības garā kā galveno kompetenci pamatskolas un vidusskolas izglītībā.

- Kopīgi izvērtēt sasniegto progresu, salīdzinot ar rādītājiem, kuri šajā jomā ir noteikti reģionālā līmenī.

8.2. Apmācība un profesionālā apmācība

- Pavadīt profesionālās izglītības reformu.

- Turpināt dialogu un apmaiņu saistībā ar tādiem instrumentiem kā Eiropas kredītpunktu sistēma profesionālās izglītības un apmācības jomā (*ECTEV*) un kvalitātes nodrošināšanas pamatprincipu ietvarstruktūra profesionālajai izglītībai un apmācībām (*EQARF VET*).

- Sagatavot institucionālos un darbības nosacījumus, lai ieviestu valsts sertifikācijas sistēmu.

- Reformēt profesionālās apmācības sistēmu un pārvaldību (saistībā ar sociālajiem partneriem) un stiprināt dialogu starp kompetenču piedāvājumu un pieprasījumu, lai labāk pielāgotos darba tirgus vajadzībām.

- Stiprināt uz pierādījumiem balstītu (*evidence-based*) darba tirgus analīzi un sabiedriskās politikas projektēšanu.

- Veicināt tālākizglītības stiprināšanu, it īpaši, lai uzlabotu tālākizglītībai paredzēto finanšu līdzekļu pārvaldību (speciālo līgumu reforma), lai palielinātu piekļuvi un kvalitāti.

- Turpināt Eiropas un Vidusjūras Uzņēmumu hartas īstenošanu saistībā ar apmācību, īpašu uzmanību pievēršot apmācībai uzņēmējdarbības garā. Uzlabot informācijas vākšanu par apmācību, kuru nodrošina uzņēmumos. Kopīgi izvērtēt sasniegto progresu, salīdzinot ar rādītājiem, kuri šajā jomā ir noteikti reģionālā līmenī.

8.3. Augstākā izglītība

Atbalstīt Marokas augstākās izglītības sistēmas reformu un tās konverģenci ar Boloņas procesa principiem

- Uzsākt dialogu un apmaiņu saistībā ar Boloņas procesa, kurš ir pamatā Eiropas augstākās izglītības telpas izveidei, principiem un ieteikumiem.

- Marokas tiesību aktu un regulējuma konverģence ar Boloņas procesa mērķiem.

- Ieviest rīku, kas veicina mācību pārredzamību, saderību un atzīšanu, līdzīgu kredītpunktu pārneses un uzkrāšanas sistēmai (*ECTS*) un diploma pielikumam

(kredītpunktu sistēmas, priekšmetu un attiecīgo iestāžu pieņemšana un faktiska īstenošana).

- Turpināt valsts kvalifikācijas sistēmas (*NQF*) ieviešanu.
- Stiprināt profesionālās apmācības attīstību, lai uzlabotu universitāšu beidzēju pieņemšanu darbā un aktīvu partnerību veidošanu ar profesionāļiem.
- Ieviest absolventu uzraudzības sistēmu un uzlabot iekļaušanās līmeni.
- Stiprināt izglītības pakalpojumu dekoncentrācijas un decentralizācijas procesus un augstākās izglītības decentralizāciju ar mērķi veicināt „plašāku reģionalizāciju".

Uzlabot piekļuvi augstākās izglītības sistēmai

- Uzlabot sociālos pakalpojumus studentiem (sociālās stipendijas, stipendijas par nopelniem, universitāšu pilsētiņu spēja uzņemt studentus, universitāšu ēdnīcas, obligātās veselības apdrošināšanas iemaksu segšana).
- Īstenot studentu pavadīšanas pakalpojumus, it īpaši brīvas piekļuves universitāšu centros.
- Īstenot pasākumus cīņai pret dublēšanos un nesakritību (integrēts instruments valodu apguvei, universitāšu darba metodoloģijas moduļi, valodu un sakaru moduļi, informātikas moduļi, privātstundu sistēma, bakalauru un studentu profesionālā orientēšana un kopīgu sadaļu un pāreju starp nozarēm izveide, lai būtu iespēja veikt pārorientēšanu, utt.).
- Ieviest efektīvu informācijas un orientēšanas sistēmu.

Marokas augstākās izglītības sistēmas kvalitātes uzlabošana

- Uzlabot universitāšu personāla prasmes un kompetenci.
- Veicināt tālmācību.
- Attīstīt jaunas informācijas un sakaru tehnoloģijas Marokas augstākās izglītības sistēmā.
- Stiprināt sertificēšanas procesus universitātes izglītības jomā.
- Stiprināt augstākās izglītības iestāžu pārvaldību un autonomiju.
- Attīstīt prasmes saistībā ar programmu, projektu un apmācības iestāžu novērtēšanu (pedagoģiskā, administratīvā un finanšu novērtēšana).
- Ieviest institucionālo novērtēšanas sistēmu saistībā ar Marokas augstāko izglītību.
- Nostiprināt neatkarīgu kvalitātes nodrošināšanu.
- Apmācība saistībā ar pētniecību, it īpaši doktorantūras ciklā.

Stiprināt sadarbību izglītības un apmācības jomā, palielinot un/vai uzlabojot Marokas līdzdalību Eiropas programmās augstākās izglītības jomā

- Turpināt atbalstīt augstākās izglītības reformu un modernizēšanu programmas „*Tempus*" un tai sekojošo programmu ietvaros.

- Veicināt Marokas piedalīšanos esošajās Eiropas mobilitātes un partnerības programmās augstākās izglītības jomā.

- Turpināt informācijas kampaņas par šīm programmām, kas paredzētas potenciālajiem kandidātiem, studentiem un universitātēm.

- Veicināt Marokas tuvināšanos programmām, kuras Eiropas Savienībā patlaban tiek īstenotas saistībā ar diplomu atzīšanu.

- Veicināt apmaiņu starp Marokas *MERIC* centru un *ENIC-NARIC* tīklu.

- Veicināt Eiropas un Vidusjūras reģiona universitātes *Portoroz* sadarbību ar izglītības iestādēm Marokā.

8.4. Atbalsts apmācībai saistībā ar Kopienas politiku

- Stiprināt Marokas līdzdalību Žana Monē (*Jean Monnet*) darbībās universitātes izglītības un pētniecības projektu Eiropas integrācijas studiju jomā atbalstam.

- Stiprināt Marokas iekļaušanu īpašās programmās, kas paredzētas trešo valstu atbildīgajām personām, informējot tās par Kopienas politiku.

8.5. Veselības aprūpe

Uzlabot sabiedrības veselības līmeni Marokā un stiprināt Marokas un ES dialogu „veselības" jautājumos

- Turpināt sadarbību veselības aprūpes nozares reformas jomā, it īpaši balstoties uz Marokas valsts stratēģiju „Redzējums veselības jomā 2020", rīcības plānu 2008.–2012. gadam un, vajadzības gadījumā, turpmākiem instrumentiem, tostarp pieņemt pamatlikumu par veselības aprūpes sistēmu, aprūpes kvalitātes uzlabošanu un piekļuvi tai, it īpaši vismazāk aizsargātajiem, par reģionalizāciju, preventīvo pasākumu stiprināšanu.

- Stiprināt iestādes un laboratorijas, lai uzlabotu sanitāro uzraudzību un drošību (Sabiedrības veselības valsts aģentūras izveide).

- Sadarbība veselības rādītāju jomā, it īpaši saistībā ar TAM Nr. 4 un 5.

- Transmisīvo un netransmisīvo slimību, it īpaši ilgstošo slimību un hronisko slimību, kuru ārstēšana dārgi izmaksā, novēršana un kontrole, tostarp ratificējot un ieviešot starptautiskus instrumentus veselības aprūpes jomā, piemēram, PVO Pamatkonvenciju par tabakas kontroli un PVO Starptautiskos veselības aizsardzības noteikumus.

- Sadarbība ar mērķi pakāpeniski un ilgtermiņā tuvināt noteiktus noteikumus un īstenošanas praksi ES veselības aprūpes jomā.

- Apsvērt iespēju paplašināt reģionālo sadarbību veselības aprūpes jomā, it īpaši Eiropas un Vidusjūras reģiona kontekstā.

Konverģence. Lai īstenotu šos mērķus, Maroka pieņems likumdošanas un regulējošos aktus saistībā ar veselības aprūpes sistēmu un šajā gadījumā ar ES atbalstu ņems vērā regulējuma konverģenci, saistītās Eiropas direktīvas un PVO ieteikumus saistībā ar veselības aizsardzības uzraudzību un drošību.

8.6. Jaunatne un sports

- Stiprināt sadarbību jaunatnes neformālās izglītības un sociāli izglītojošo animatoru jomā, lai veicinātu apmaiņu, starpkultūru dialogu un pilsoniskās sabiedrības attīstību, īstenojot programmas jaunatnes jomā, piemēram, „Jaunatne darbībā" (2007.–2013. gads), *Euromed* Jaunatne IV un turpmākās programmas šajā jomā.

- Veicināt informācijas un paraugprakses apmaiņu kopējās intereses jomās, piemēram, sociālā integrācija, ar sporta, sporta un izglītības un fizisko aktivitāšu starpniecību, kā arī cīnīties pret dopinga lietošanu un vardarbību sportā (it īpaši vardarbību stadionos).

- Dot iespēju Marokas vadošajiem darbiniekiem piedalīties studiju dienās, semināros un kolokvijos saistībā ar sporta tematiem.

- Sadarboties, lai esošo struktūru ietvaros Marokā rīkotu pasākumus saistībā ar sportu.

C. MAROKAS LĪDZDALĪBA ES PROGRAMMĀS UN AĢENTŪRĀS

- Stiprināt sadarbību ar turpmāk norādītajām Eiropas aģentūrām to reģionālo darbību kontekstā: Eiropas Pārtikas nekaitīguma iestāde (*EFSA*), Eiropas Izglītības fonds (EIF), Eiropas Aviācijas drošības aģentūra (*EASA*), Eiropas Narkotiku un narkomānijas uzraudzības centrs (*EMCDDA*), Eiropas Aģentūra operatīvās sadarbības vadībai pie Eiropas Savienības dalībvalstu ārējām robežām (*FRONTEX*), Eiropols, *EUROJUST*, Eiropas Vides aģentūra (EVA), Eiropas Jūras drošības aģentūra (*EMSA*).

- Marokas līdzdalība Kopienu programmās, kas atvērtas trešām valstīm, it īpaši šādās programmās: Konkurētspējas un inovācijas programma (*CIP*), „Muita 2013" (2008.–2013. gads), programma „*SESAR*", programma „*Marco Polo*".

- Līdzdalība Eiropas Biznesa atbalsta tīklā (*EEN*).

- ES veicinās Marokas līdzdalības šajās programmās un aģentūrās konkretizēšanu.

D. FINANŠU DIMENSIJA

- Īstenojot ES un Marokas partnerības finanšu dimensiju, ir jāņem vērā vajadzības, kas izriet no:

– īpašā statusa;

– Marokas iekšējās dinamikas, kas veidota ap politikas, ekonomikas un sociālajām reformām, kuras rada būtiskas vajadzības saistībā ar ekonomikas un sociālajām infrastruktūrām;

– nepieciešamības veicināt iekļaujošu izaugsmi, lai mazinātu nabadzību;

– nepieciešamības atvērt Maroku un integrēt to pasaules ekonomikā un it īpaši ES ekonomikā; kā arī

– ES jaunās stratēģijas par kaimiņattiecībām.

- Izvērtēt veidus, kā, sākot ar 2013. gadu, pāriet pie jauna posma piekļuvē Kopienas finanšu līdzekļiem, kas ir atbilstīgi, lai pavadītu Maroku reģionālās politikas loģiskajā pamatojumā un ES kohēzijā, un jaunu īstenošanas procedūru pieņemšanā.

- Optimizēt esošo finanšu instrumentu īstenošanu, nodrošinot labāku sadarbības programmu mērķu noteikšanu un labāku sadarbību starp Maroku un ES, lai optimizētu Marokas absorbcijas spēju.

- Izmantot visus atbilstīgos un nepieciešamos jaunos instrumentus un tematiskās programmas, kas ieviestas ES saistībā ar tās ārējo darbību, ņemot vērā vajadzības, īstenoto progresu, veicot reformas, un Marokas absorbcijas spēju.

III. UZRAUDZĪBA UN UZRAUDZĪBAS ZIŅOJUMI

Rīcības plāna uzraudzība

- Šis plāns, tāpat kā iepriekšējais plāns, ir pamatnostādņu dokuments sadarbībai starp ES un Maroku.

- Šis plāns tiks iesniegts ES un Marokas Asociācijas padomei, kura to oficiāli pieņems.

- Kopīgās struktūras, kas izveidotas saskaņā ar Asociācijas nolīgumu, un it īpaši apakškomitejas un darba grupas, kuras izveidotas šim nolūkam, veicinās rīcības plāna īstenošanas virzību un nodrošinās tā uzraudzību.

- Apakškomitejas precīzi uzraudzīs regulējuma tuvināšanu ES aktu kopumam pēdējā gadā, balstoties uz rīcības plānu un regulējuma konverģences valsts programmu. Tās sagatavos ziņojumu Asociācijas komitejai. Šajā ziņā tās nodrošinās, lai visas attiecīgās ministrijas veiktu nepieciešamos pieprasījumus par instrumenta „*TAIEX assessment*”, kā arī citu ES rīcībā esošo instrumentu, kas paredzēti, lai vērtētu nesaderības ar aktu kopumu, izmantošanu.

Uzraudzības ziņojumi

- ES un Maroka vienpusēji var veikt plāna īstenošanas progresa izvērtēšanu neatkarīgi no pārskatīšanas, kas tiek veikta Asociācijas komitejā.

- ES un Marokai būs iespēja uzaicināt nevalstiskās organizācijas un citas ieinteresētās organizācijas, kuras Marokā un ES darbojas jomās, uz kurām attiecas rīcības plāns, lai tās dotu savu ieguldījumu saistībā ar īstenošanas progresa izvērtēšanu.

IV. NOBEIGUMA NOTEIKUMI

- Šā rīcības plāna darbības laiks ir pieci gadi (2013.–2017. gads).

- Asociācijas komitejai būs uzdevums analizēt rīcības plāna īstenošanas virzību, balstoties uz ziņojumiem un kopsavilkumiem, kurus sagatavos apakškomitejas. Tāpat tai būs iespēja Asociācijas padomei apstiprināšanai ierosināt jaunas rīcības plāna prioritātes un precizējumus atkarībā no īstenotā progresa un/vai jaunajām vajadzībām.

- To darot, Asociācijas komiteja ņems vērā ieguldījumu, ko būs sniegušas nevalstiskās organizācijas un citas ieinteresētās organizācijas, kuras Marokā un ES darbojas rīcības plānā iekļautajās jomās.

- Beidzoties rīcības plāna īstenošanas trešajam gadam, puses apņemas definēt nākotnes posmus virzībā uz jaunu attiecību sistēmu, ņemot vērā īpašās darba grupas, kas minēta pievienotajā dokumentā par īpašo statusu, diskusijas.

I PIELIKUMS

Eiropas un/vai Eiropas Padomes konvenciju saraksts

- Eiropas Cilvēktiesību konvencija (6. pants — Tiesības uz lietas taisnīgu izskatīšanu); Eiropas Savienības Pamattiesību harta (VI sadaļa — Tiesiskums).
- Eiropas Cilvēktiesību konvencija (3. pants — Spīdzināšanas aizliegums); 13. protokols (nāvessoda atcelšana); Eiropas Savienības Pamattiesību harta (2. un 4. pants).
- Eiropas Cilvēktiesību konvencija (10. pants — Izteiksmes brīvība, 11. pants — Pulcēšanās un biedrošanās brīvība); Eiropas Savienības Pamattiesību harta (11. un 12. pants).
- Kopienas pamatstratēģija sieviešu un vīriešu līdztiesības jomā.
- Eiropas Cilvēktiesību konvencija (14. pants — Diskriminācijas aizliegums); Eiropas Savienības Pamattiesību harta (III sadaļa).
- Pārskatītā Eiropas Padomes Sociālā harta (4.3., 7., 8., 11., 15., 16., 17., 20. un 27. pants).
- Eiropas Cilvēktiesību konvencija (14. pants — Diskriminācijas aizliegums); Eiropas Savienības Pamattiesību harta (III sadaļa).
- Eiropas Padomes Konvencija par notiesāto personu nodošanu soda izciešanai un tās Papildu protokols.
- Eiropas Padomes Konvencija par kibernoziegumiem un tās Papildu protokols.
- Eiropas Padomes Konvencija par cīņu pret cilvēku tirdzniecību.
- Eiropas Padomes Konvencija par noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma finansēšanas novēršanu, kā arī šo līdzekļu meklēšanu, izņemšanu un konfiskāciju.

II PIELIKUMS

Kopienas *acquis* galvenās atsauces ES iekšējā tirgus jomās

Finanšu pakalpojumi

Svarīgākās direktīvas **banku nozarē** ir direktīvas par „kapitāla pietiekamību", kas ietver divas direktīvas:

- Eiropas Parlamenta un Padomes 2006. gada 14. jūnija Direktīva 2006/48/EK par kredītiestāžu darbības sākšanu un veikšanu (pārstrādāta versija);

- Eiropas Parlamenta un Padomes 2006. gada 14. jūnija Direktīva 2006/49/EK par ieguldījumu sabiedrību un kredītiestāžu kapitāla pietiekamību (pārstrādāta versija).

Citas būtiskas direktīvas šajā jomā ir šādas:

- Eiropas Parlamenta un Padomes 2000. gada 18. septembra Direktīva 2000/46/EK par elektroniskās naudas iestāžu darbības sākšanu, veikšanu un konsultatīvu uzraudzību;

- Eiropas Parlamenta un Padomes 2002. gada 16. decembra Direktīva 2002/87/EK par papildu uzraudzību kredītiestādēm, apdrošināšanas uzņēmumiem un ieguldījumu sabiedrībām finanšu konglomerātos;

- Eiropas Parlamenta un Padomes 1994. gada 30. maija Direktīva 94/19/EK par noguldījumu garantiju sistēmām.

Attiecībā uz Maroku svarīgākās direktīvas **apdrošināšanas** jomā ir šādas:

- 2009. gada 25. novembra Direktīva 2009/138/EK, OV 17.12.2009., Direktīva par apdrošināšanas sabiedrību maksātspēju (Maksātspēja II), kurā ietverta lielākā daļa iepriekšējo direktīvu apdrošināšanas jomā (kodificētas versijas), piemērojama 2012. gada beigās;

- 5–6 gadu laikā pieņemt tiesību aktus, kuros paredzēta līdzīga maksātspējas un apdrošināšanas uzņēmumu uzraudzības sistēma kā maksātspējas direktīvā (Maksātspēja II) paredzētā sistēma, tāpat rīkojoties attiecībā uz automobiļu apdrošināšanu;

- 2009. gada 16. septembra Direktīva 2009/103/EK (Kodifikācijas direktīva attiecībā uz automobiļu apdrošināšanu), OV, 9.10.2009.

Attiecībā uz Maroku svarīgākās direktīvas **vērtspapīru jomā** ir šādas:

- Eiropas Parlamenta un Padomes 2003. gada 28. janvāra Direktīva 2003/6/EK par iekšējās informācijas ļaunprātīgu izmantošanu un tirgus manipulācijām (tirgus ļaunprātīgu izmantošanu) un Komisijas pieņemto direktīvu īstenošana;

- Eiropas Parlamenta un Padomes 2003. gada 4. novembra Direktīva 2003/71/EK par prospektu, kurš jāpublicē, publiski piedāvājot vērtspapīrus vai atļaujot to tirdzniecību, un par Direktīvas 2001/34/EK grozījumiem un Komisijas ieteikumi attiecībā uz šo direktīvu;

- Eiropas Parlamenta un Padomes 2004. gada 21. aprīļa Direktīva 2004/39/EK, kas attiecas uz finanšu instrumentu tirgiem un ar ko groza Padomes Direktīvas 85/611/EEK un 93/6EEK un Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvu 2000/12/EK un atceļ Padomes Direktīvu 93/22/EEK;

- Eiropas Parlamenta un Padomes 2006. gada 5. aprīļa Direktīva 2006/31/EK, ar kuru attiecībā uz dažiem termiņiem groza Direktīvu 2004/39/EK, kas attiecas uz finanšu instrumentu tirgiem;

- Komisijas 2006. gada 10. augusta Direktīva 2006/73/EK, ar ko īsteno Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvu 2004/39/EK attiecībā uz finanšu instrumentiem;

- Komisijas 2006. gada 10. augusta Regula (EK) Nr. 1287/2006, ar ko īsteno Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvu 2004/39/EK attiecībā uz ieguldījumu sabiedrību pienākumu vest uzskaiti, darījumu pārskatu sniegšanu, tirgus pārskatāmību, finanšu instrumentu pielaidi tirdzniecībai un šajā direktīvā definētajiem terminiem;

- Eiropas Parlamenta un Padomes 1997. gada 3. marta Direktīva 97/9/EK par ieguldītāju kompensācijas sistēmām;

- Eiropas Parlamenta un Padomes 2009. gada 16. septembra Regula (EK) Nr. 1060/2009 par kredītreitingu aģentūrām;

- Eiropas Parlamenta un Padomes 2012. gada 14. marta Regula (ES) Nr. 236/2012 par īso pārdošanu un dažiem kredītriska mijmaiņas darījumu aspektiem.

Attiecībā uz **ieguldījumu fondiem** svarīgākās direktīvas ir šādas:

- Eiropas Parlamenta un Padomes 2009. gada 13. jūlija Direktīva 2009/65/EK par normatīvo un administratīvo aktu koordināciju attiecībā uz pārvedamu vērtspapīru kolektīvo ieguldījumu uzņēmumiem (PVKIU) (Dokuments attiecas uz EEZ);

- Komisijas 2007. gada 19. marta Direktīva 2007/16/EK, ar ko īsteno Padomes Direktīvu 85/611/EEK par normatīvo un administratīvo aktu koordināciju attiecībā uz pārvedumu vērtspapīru kolektīvo ieguldījumu uzņēmumiem (PVKIU), paskaidrojot atsevišķas definīcijas;

- Komisijas 2010. gada 1. jūlija Direktīva 2010/43/ES, ar ko īsteno Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvu 2009/65/EK attiecībā uz organizatoriskajām prasībām, interešu konfliktiem, profesionālo ētiku, riska pārvaldību un starp depozitāriju un pārvaldības sabiedrību noslēdzamās vienošanās saturu;

- Labojums Komisijas 2010. gada 1. jūlija Direktīvā 2010/42/ES, ar kuru īsteno Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvu 2009/65/EK attiecībā uz dažiem noteikumiem par fondu apvienošanu, galvenajām-pakārtotajām struktūrām un paziņošanas procedūru;

- Komisijas 2010. gada 1. jūlija Regula (ES) Nr. 583/2010, ar ko īsteno Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvu 2009/65/EK attiecībā uz ieguldītājiem paredzēto pamatinformāciju un nosacījumiem, kuri jāievēro, nodrošinot ieguldītājiem pamatinformāciju vai prospektu pastāvīgā informācijas nesējā, kas nav papīrs, vai tīmekļa vietnē (Dokuments attiecas uz EEZ);

- Komisijas 2010. gada 1. jūlija Regula (ES) Nr. 584/2010, ar ko īsteno Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvu 2009/65/EK attiecībā uz tipveida paziņojuma vēstules un apliecinājuma par PVKIU formu un saturu, elektroniskās saziņas izmantošanu starp kompetentajām iestādēm paziņošanas nolūkos un kārtību, kādā veicamas pārbaudes uz vietas un izmeklēšana, kā arī informācijas apmaiņa ar kompetentajām iestādēm (Dokuments attiecas uz EEZ);

- Eiropas Parlamenta un Padomes 2011. gada 8. jūnija Direktīva 2011/61/ES par alternatīvo ieguldījumu fondu pārvaldniekiem.

Svarīgākās direktīvas **infrastruktūras** jomā ir šādas:

- Eiropas Parlamenta un Padomes 2009. gada 6. maija Direktīva 2009/44/EK, ar ko groza Direktīvu 98/26/EK par norēķinu galīgumu maksājumu un vērtspapīru norēķinu sistēmās;

- Direktīva 2002/47/EK par finanšu nodrošinājuma līgumiem attiecībā uz saistītām sistēmām un kredītprasībām.

Pasta pakalpojumi

Attiecībā uz Maroku svarīgākā direktīva **pasta pakalpojumu** jomā ir šāda:

- Eiropas Parlamenta un Padomes 1997. gada 15. decembra Direktīva 97/67/EK par kopīgiem noteikumiem Kopienas pasta pakalpojumu iekšējā tirgus attīstībai un pakalpojumu kvalitātes uzlabošanai, kas grozīta ar Direktīvu 2002/39/EK un Direktīvu 2008/06/EK.

Intelektuālais un rūpnieciskais īpašums

Svarīgākās direktīvas ir šādas:

- Direktīva 2004/48/EK (intelektuālā īpašuma tiesību piemērošana);

- Direktīva 2001/29/EK (autortiesības un blakustiesības informācijas sabiedrībā);

- Direktīva 2001/84/EK (tālākpārdošanas tiesības);

- Direktīva 2006/116/EK (aizsardzības paplašināšana);

- Regula (EK) Nr. 1383/2003 par muitas darbībām;

- Direktīva 91/250/EEK, kas aizvietota ar Direktīvu 2009/24/EK, par datorprogrammu aizsardzību;

- Direktīva 92/100/EEK, kas aizvietota ar Direktīvu 2006/115/EK, par nomas tiesībām un patapinājuma tiesībām;

- Direktīva 93/83/EEK par satelītu apraidi un kabeļu retranslāciju;

- Direktīva 96/9/EEK par datubāzu tiesisko aizsardzību.

Par **preču zīmēm**:

- Eiropas Parlamenta un Padomes 2008. gada 22. oktobra Direktīva 2008/95/EK, ar ko tuvina dalībvalstu tiesību aktus attiecībā uz preču zīmēm (kodificēta versija);

- Padomes 2009. gada 26. februāra Regula (EK) Nr. 207/2009 par Kopienas preču zīmi (kodificēta versija).

Par **patentiem**:

- Eiropas Parlamenta un Padomes 2009. gada 6. maija Regula (EK) Nr. 469/2009 par papildu aizsardzības sertifikātu zālēm (kodificēta versija);

- Eiropas Parlamenta un Padomes 1996. gada 23. jūlija Regula (EK) Nr. 1610/96 par papildu aizsardzības sertifikāta ieviešanu attiecībā uz augu aizsardzības līdzekļiem;

- Eiropas Parlamenta un Padomes 2006. gada 12. decembra Regula (EK) Nr. 1901/2006 par pediatrijā lietojamām zālēm un par grozījumiem Regulā (EEK) Nr. 1768/92, Direktīvā 2001/20/EK, Direktīvā 2001/83/EK un Regulā (EK) Nr. 726/2004;

- Eiropas Parlamenta un Padomes 1998. gada 6. jūlija Direktīva 98/44/EK par izgudrojumu tiesisko aizsardzību biotehnoloģijā;

- Eiropas Parlamenta un Padomes 2006. gada 17. maija Regula (EK) Nr. 816/2006 par patentu piespiedu licencēšanu attiecībā uz farmaceitisko produktu ražošanu eksportam uz valstīm, kurās ir sabiedrības veselības aizsardzības problēmas.

Par **dizainparaugiem**:

- Eiropas Parlamenta un Padomes 1998. gada 13. oktobra Direktīva 98/71/EK par dizainparaugu tiesisko aizsardzību;

- Padomes 2001. gada 12. decembra Regula (EK) Nr. 6/2002 par Kopienas dizainparaugiem.

III PIELIKUMS. Prioritārās darbības ES un Marokas rīcības plāna ietvaros saistībā ar īpašā statusa īstenošanu (2013.–2017. g.)

Joma	Mērķi	Marokas darbības	Grafiks/rādītāji	*ES atbalsts (*)*
Politiskais un stratēģiskais dialogs	1) Divpusējā politiskā dialoga nostiprināšana un saskaņošanas uzlabošana daudzpusējos forumos	a) Organizēt ministru un/vai augstākā līmeņa amatpersonu sanāksmes uz *ad hoc* pamata kopīgo interešu jautājumos	ĪT	
		b) Kopīgu iniciatīvu pieņemšana, neformālu saskaņošanas mehānismu izveide ANO forumos, jo īpaši starptautiskās drošības apdraudējumu novēršanai, cilvēktiesību un reģionālo jautājumu jomā	ĪT	
	2) Nostiprināt sadarbību attiecībā uz konfliktu novēršanu, krīžu pārvarēšanu, masu iznīcināšanas ieroču izplatīšanas apkarošanu un ieroču un divējāda lietojuma preču eksporta kontroli, kā arī civilo aizsardzību un ķīmiskā bioloģiskā, radioloģiskā apdraudējuma un kodolapdraudējuma novēršanu	a) Pamatnolīguma noslēgšana attiecībā uz Marokas piedalīšanos ES krīžu pārvarēšanas operācijās (civilās un militārās)	ĪT	
		b) Izstrādāt operatīvās sadarbības vienošanos starp Marokas un Eiropas Komisijas iestādēm attiecībā uz sadarbību ar Monitoringa un informācijas centru (MIC)	ĪT	
		c) Izstrādāt efektīvu valsts kontroles sistēmu attiecībā uz ieroču un divējāda lietojuma preču eksportu	VT Aktīva iesaistīšanās Ieroču tirdzniecības nolīguma sarunu procesā	

(*) Šajā tabulas ailē ietverts atbalsts, kas ir spēkā iespējamo programmu izpildes vai formulēšanas laikā. Turklāt Marokas līdzdalība Kopienas programmās un aģentūrās arī ir prioritāra darbība.

Joma	Mērķi	Marokas darbības	Grafiks/rādītāji	*ES atbalsts (*)*
Tiesiskums, demokrātija un pārvaldība	3) Nostiprināt iestādes, kas nodrošina demokrātiju un tiesiskumu	a) Parlamenta, valdības un politisko partiju, Nacionālās cilvēktiesību padomes (*CNDH*) un Ombuda darbības nozīmes un veiktspējas nostiprināšana	VT Attiecīgo iestāžu veiktspējas uzlabošana	*Atbalsta programma* CNDH *un Starpministriju delegācijai cilvēktiesību jautājumos un šo abu iestāžu veiktspējas uzlabošana (*SPRING*)* *Atbalsts valdības ģenerālsekretariātam (programma* P3A III*)* *Atbalsts parlamentam (programma* P3A III *un programma „Īstenojot īpašo statusu”)*
		b) Atbilstošu tiesību aktu pieņemšana	VT Veiktspējas uzlabošana tiesību un normatīvo aktu kvalitātes un konstitucionālās atbilstības jomā Parlamenta administratīvās veiktspējas uzlabošana Konstitucionālās tiesas izveide	
		c) Sadarbības ar Eiropas Padomi uzlabošana	VT Pakāpeniska pievienošanās attiecīgajām konvencijām, kas norādītas rīcības plāna 2.8. iedaļā; „Demokrātijas partnera” statusa īstenošana	*Programma „Īstenojot īpašo statusu” un programma „Uzlabojot demokrātisko reformu dienvidu kaimiņreģionā”*
		d) Valsts pārvaldes modernizācija, jo īpaši sabiedrisko pakalpojumu pieejamības nodrošināšana, pamatojoties uz vienlīdzību, taisnīgu teritorijas pārklājumu un nepārtrauktību, kā arī sniegto pakalpojumu kvalitātes uzlabošana	VT Sabiedrisko pakalpojumu hartas un decentralizācijas hartas īstenošana; administratīvo procedūru vienkāršošana; e-pārvaldes īstenošana	*Programma* HAKAMA

		e) Konstitutīvā likuma par finansēm pieņemšana	ĪT	

Joma	Mērķi	Marokas darbības	Grafiks/rādītāji	*ES atbalsts (*)*
Tiesiskums, demokrātija un pārvaldība		f) Progresīva reģionalizācijas procesa izveide	VT Tāda konstitutīva likuma pieņemšana un īstenošana, kurā noteikti nosacījumi, kārtība attiecībā uz vietējām pašvaldībām un to kompetences saskaņotību, kā arī to darbības nosacījumi Konstitutīva likuma, kas nosaka vietējo pašvaldību darbības satvaru un nosacījumus, pieņemšana un īstenošana	
	4) Nodrošināt neatkarību un uzlabot tieslietu efektivitāti	a) Stratēģijas pieņemšana attiecībā uz tieslietu jomas reformu	ĪT	*Iespējama atbalsta programma tieslietu jomas reformai, veiktspējas uzlabošana* *Programma „Uzlabojot demokrātisko reformu dienvidu kaimiņreģionā"*
		b) Tiesnešu neatkarības nostiprināšana	VT Augstākās tiesu iestāžu padomes izveide	
		c) Atbilstošu tiesību aktu pieņemšana	VT Jauna Krimināllkodeksa pieņemšana; tieslietu jomas reformas stratēģijā noteiktā grafika un prioritāšu ievērošana	
		d) Tieslietu jomas modernizācija, jo īpaši, vienkāršojot un uzlabojot tiesvedību	VT Tiesvedības ilguma samazināšana; iespējas vērsties tiesā uzlabošana;	

		e) Tiesnešu un tiesu iestāžu darbinieku apmācības pilnveidošana	alternatīvu strīdu izšķiršanas mehānismu attīstīšana	

Joma	Mērķi	Marokas darbības	Grafiks/rādītāji	*ES atbalsts (*)*
Tiesiskums, demokrātija un pārvaldība	5) Pilsoniskās sabiedrības nozīmes nostiprināšana	a) Sarunu instanču nostiprināšana, lai veicinātu pilsoniskās sabiedrības iesaistīšanu valsts politikas izstrādē, īstenošanā un izvērtēšanā	VT Konsultāciju procesa ietekme uz sadarbību starp attiecīgajiem Marokas departamentiem un apvienībām	*Pilsoniskās sabiedrības organizāciju veiktspējas uzlabošana, izmantojot tematiskās programmas EIDHR,* ANE *un* AL*, „Migrācija un patvērums", kā arī izmantojot divpusējās sadarbības programmas*
		b) Marokas apvienību uzņēmējdarbības un organizatorisko spēju nostiprināšana, lai sadarbotos ar valsts un starptautiskajām publiskajām iestādēm	VT Partnerību veidošana	*Atbalsta projekts Integrētam lauku attīstības procesam ziemeļu lauku teritorijās (*DRIN*), programma „Atbalsts sieviešu un vīriešu līdztiesības veicināšanai", programma „Atbalsts mežsaimniecības politikai" un atbalsts pilsoniskajai sabiedrībai, izmantojot Pilsoniskās sabiedrības iespējas.*
	6) Sieviešu un nepilngadīgo personu tiesību nostiprināšana	a) Konvencijas par jebkuras sieviešu diskriminācijas izskaušanu (*CEDAW*) un tās fakultatīvā protokola īstenošana	ĪT	*Atbalsta programma vīriešu un sieviešu līdztiesības veicināšanai; veiktspējas uzlabošana; atbalsts pilsoniskajai sabiedrībai, izmantojot pilsoniskās sabiedrības iespējas, programma „Īstenojot īpašo statusu"*
		b) Dzimumu līdztiesības un jebkuras diskriminācijas apkarošanas iestādes izveide	ĪT	
		c) Pabeigt izstrādāt tiesisko regulējumu attiecībā uz vardarbības pret sievietēm, ietverot vardarbību laulībā, apkarošanu	ĪT Pieņemt Likumu par vardarbības pret sievietēm izskaušanu	

		d) Sieviešu, bērnu un personu ar invaliditāti tiesību aizsardzības un veicināšanas mehānismu īstenošana	VT Sasniegtais progress saskaņā ar valdības plānu līdztiesības jomā; Krimināl kodeksa grozīšana Likuma par nodarbināšanas kārtību un darba apstākļiem attiecībā uz mājkalpotāju darbu pieņemšana un īstenošana; Ģimenes un bērnu konsultatīvās padomes izveide	

Joma	**Mērķi**	**Marokas darbības**	**Grafiks/rādītāji**	***ES atbalsts (*)***
Tiesiskums, demokrātija un pārvaldība		e) Kontroles mehānismu uzlabošana tāda Darba kodeksa efektīvai piemērošanai, kurā aizliegts nodarbināt bērnus, kas jaunāki par 15 gadiem	VT SDO ziņojumi	
	7) Tiesību apvienoties, izteikties un pulcēties nostiprināšana	a) Pieņemt un īstenot jaunu preses kodeksu, kas ietver drukātos un tiešsaistes plašsaziņas līdzekļus un profesijas ētikas aspektu organizāciju	ĪT Īstenot integrējošu konsultāciju procesu ar visām ieinteresētajām pusēm saistībā ar jauna preses kodeksa izstrādi; Nacionālās preses padomes izveide Atbilstība starptautiskajām tiesību normām	
		b) Turpināt veikt reformas, kuru mērķis ir plašsaziņas līdzekļu daudzveidība un neatkarība	VT Turpināt veikt tirgus liberalizāciju	

			audiovizuālo plašsaziņas līdzekļu jomā Audiovizuālās komunikācijas Augstās iestādes neatkarības nostiprināšana	
		c) Tiesību aktu tiesību apvienoties jomā efektīva piemērošana un Likuma par ielu demonstrācijām grozīšana	ĪT Apstiprinājumu par apvienību veidošanu tūlītēja izsniegšana; atbilstība Starptautiskā pakta par pilsoniskajām un politiskajām tiesībām normām un jo īpaši tā 21. pantam	

Joma	Mērķi	Marokas darbības	Grafiks/rādītāji	*ES atbalsts (*)*
Tiesiskums, demokrātija un pārvaldība		d) Turpināt sarunas ar sociālajiem partneriem, lai pabeigtu izstrādāt konstitutīvo likumu, kurā noteikti tiesību streikot īstenošanas nosacījumi un kārtība atbilstoši sarunu ar sociālajiem partneriem rezultātiem	VT Sarunu process ar sociālajiem partneriem Tiesību aktu un prakses atbilstība SDO uzraudzības struktūru principiem	
	8) Uzlabot korupcijas apkarošanu	a) Piemērot likumu par ziņotāju un upuru attiecībā uz korupciju iestādēs aizsardzību	ĪT	*Atbalsts Valsts godīguma un korupcijas apkarošanas iestādei (tehniskā palīdzība saistībā ar programmu* P3A III*) un veiktspējas uzlabošana*
		b) Izveidot Valsts godīguma un korupcijas apkarošanas iestādi un nostiprināt tās nozīmi	ĪT Pieņemt un īstenot konstitutīvo likumu, ar ko izveido Valsts godīguma un korupcijas apkarošanas iestādi; *ICPC* gada ziņojums	
		c) Rīcības plānu īstenošana un valsts stratēģijas korupcijas novēršanai un apkarošanai pieņemšana	VT *Transparency International* rādītāji un citi attiecīgie valsts un starptautiskie rādītāji	*Programma „Uzlabojot demokrātisko reformu dienvidu kaimiņreģionā”;* *Programma* P3AIII Sigma
Mobilitāte, migrācija un	9) Robežu pārvaldības, atpakaļuzņemšanas,	Tāda partnerības noslēgšana mobilitātei, kurā ietvertas vairākas sadaļas:	ĪT	*Mobilitātes partnerības pielikums, kurā tiks definētas ES*

drošība	personu mobilitātes un migrācijas, starptautiskās aizsardzības un patvēruma politikas uzlabošana	a) likumīgā migrācija: vīzu atvieglota piešķiršana, arī saskaņā ar ES Vīzu kodeksu;		*un tās dalībvalstu atbalsta darbības, cita starpā:*
		b) nelikumīgā migrācija: nelikumīgās migrācijas apkarošana /robežu pārvaldība / atpakaļuzņemšanas nolīgums;		*reformu atbalsts, veiktspējas uzlabošana, pilsoniskās sabiedrības atbalsts, apmācība, pieredzes un ekspertīzes apmaiņa,*

Joma	Mērķi	Marokas darbības	Grafiks/rādītāji	*ES atbalsts (*)*
		c) saikne starp migrāciju un attīstību;		*informatīvās kampaņas, tematiskā programma „Migrācija un patvērums" un sadarbība ar attiecīgajām ES aģentūrām* *Atbalsts attīstībai pastiprinātas emigrācijas teritorijās (*DRIN *projekts Rifa reģionā)*
		d) starptautiskās aizsardzības veicināšana un patvēruma politikas pilnveidošana.		
Ekonomiskā un sociālā reforma	10) Strukturālo reformu veikšana ekonomikas un finanšu jomā	a) Projekta attiecībā uz integrētām rūpnieciskām platformām un komerciālām darbības zonām īstenošana	VT Pabeigt īstenot Valsts rūpniecības izveidošanas paktu nozarēs, no kurām ir atkarīga ekonomiskā izaugsme (jo īpaši attiecībā uz automobiļu rūpniecību, gaisa kuģniecību, elektroniku, *offshoring*, tekstilrūpniecību, lauksaimniecības un pārtikas rūpniecību), un *Rawaj* stratēģiju tirdzniecībai un piegādei	*Programma* HAKAMA *un* SPRING *(reformu atbalsts un veiktspējas uzlabošana)*
		b) Pasākumu, kuru mērķis ir palielināt darbaspēka produktivitāti un apmācību, turpmāka īstenošana nozarēs, no kurām ir atkarīga ekonomiskā izaugsme		
		c) Uzlabot uzņēmējdarbības vidi, veicināt uzņēmējdarbību, mazos un vidējos uzņēmumus un ļoti mazus uzņēmumus, kā arī turpināt īstenot Eiropas un Vidusjūras reģiona Uzņēmumu hartu	VT Eiropas un Vidusjūras reģiona Uzņēmumu hartas uzraudzības rādītāji; Uzņēmējdarbības vides valsts komitejas (*CNEA*) rīcības plāna īstenošana; MVU	

			uzraudzības iestādes izveide; stratēģijas pieņemšana attiecībā uz ļoti maziem uzņēmumiem Regulējuma reforma un administratīvo formalitāšu vienkāršošana Eiropas Mazās uzņēmējdarbības akts maziem un vidējiem uzņēmumiem	

Joma	**Mērķi**	**Marokas darbības**	**Grafiks/rādītāji**	***ES atbalsts (*)***
Ekonomiskā un sociālā reforma		d) Nodokļu politikas un valsts finanšu pārvaldības reformas veikšana	VT Nodokļu administrācijas pārskatāmības un efektivitātes uzlabošana; nodokļu sistēmas (arī PVN) vienkāršošana; konstitutīvā likuma par finansēm īstenošana	
	11) Integrētas nodarbinātības stratēģijas izstrāde un sociālās un sabiedrības veselības politikas veicināšana	a) Darbvietu, nodarbinātības un pienācīga darba politikas attīstība, ņemot vēra Eiropas Nodarbinātības stratēģijas pamatnostādnes un Eiropas un Vidusjūras reģiona valstu Ministru konferencē par nodarbinātību, kas notika 2008. gada novembrī Marakešā, definētos rīcības pamatprincipus	ĪT	*Programma „Īstenojot īpašo statusu" un* SPRING *(reformu atbalsts un veiktspējas uzlabošana)*
		b) Atlīdzības par darbvietas zaudējumu pieņemšana un īstenošana	ĪT	
		c) Obligātās veselības apdrošināšanas un Veselības aprūpes režīma (*RAMED*) plašāka	ĪT	*„Veselības pamatapdrošināšanas"*

		piemērošana		*programmas; atbalsta programma veselības aprūpes nozarē*
		d) Uzlabot sabiedrības veselības līmeni, jo īpaši ar iestāžu veidošanas palīdzību	VT Marokas valsts stratēģijas „Redzējums veselības jomā 2020” īstenošana Pakāpeniska pielīdzināšana PVO un/vai ES attiecīgajām tiesību normām	
		e) Valsts subsīdiju shēmas reforma („Kompensāciju fonds”)	ĪT Vispārējās valsts subsīdiju shēmas aizvietošana ar enerģijas un atsevišķu pārtikas produktu cenu subsīdiju shēmu, nodrošinot mērķtiecīgu atbalstu iedzīvotājiem ar zemiem ienākumiem	*„Veselības pamatapdrošināšanas” programmas; programma „Atbalsts sieviešu un vīriešu līdztiesības veicināšanai”*

Joma	Mērķi	Marokas darbības	Grafiks/rādītāji	*ES atbalsts (*)*
Ekonomiskā un sociālā reforma		f) Nabadzības un sociālo atšķirību apkarošana	VT Uzlabot nabadzības apkarošanu lauku apvidos Veselības pamatapdrošināšanas plašāka piemērošana *INDH* projektu efektivitātes uzlabošana	*Programma* INDH II*, atbalsts veselības aizsardzības politikai lauku apvidos (*SPRING*); Analfabētisma apkarošanas programma* *(*SPRING*)* *Atbalsta projekts integrētam lauku attīstības procesam ziemeļu lauku teritorijās (*DRIN*)*
Tirdzniecība, tirgus un regulējuma reforma	12) Tuvināšana ES *acquis*	a) Tiesiskā un normatīvā regulējuma tuvināšana sākotnēji apstiprinātajās prioritārajās nozarēs: 1) finanšu pakalpojumi (apdrošināšana), 2) publiskie iepirkumi un 3) standarti un tehniskais regulējums (kvalitāte un drošība) *[attiecībā uz pēdējo sk. 13) a) darbību]*	ĪT	*Programma „Īstenojot īpašo statusu" un institucionālā mērķsadarbība ar Rūpniecības ministriju*
		b) Tādas valsts tiesiskā regulējuma konverģences programmas pieņemšana, kurā noteiktas citas prioritārās nozares	Līdz 2015. gadam (divus gadus pēc rīcības programmas pieņemšanas)	
		c) Tiesiskā un normatīvā regulējuma attiecīgu reformu veikšana atbilstoši minētajai valsts konverģences programmai	VT Valsts konverģences programmā noteiktā grafika un prioritāšu ievērošana	
	13) Tirdzniecības attiecību	Ekonomikas integrācijas īstenošana		*Paziņošanas darbības*

	uzlabošana	a) Atvieglot rūpniecības izstrādājumu ienākšanu tirgū, saskaņojot Marokas tiesību aktus ar ES tiesību aktiem un paaugstinot kvalitatīvu infrastruktūru līmeni prioritārajās nozarēs	ĪT Nolīgumu par rūpniecisko izstrādājumu atbilstības novērtēšanu un atzīšanu (*ACAA*) parakstīšana (elektriskās ierīces un rotaļlietas) VT Nolīgumu par rūpniecisko izstrādājumu atbilstības novērtēšanu un atzīšanu (*ACAA*) parakstīšana (būvmateriāli, gāzes iekārtas un mašīnas)	

Joma	Mērķi	Marokas darbības	Grafiks/rādītāji	*ES atbalsts (*)*
Tirdzniecība, tirgus un regulējuma reforma		b) Sadarbības nostiprināšana saistībā ar tirdzniecības aizsardzības instrumentiem un šķīrējtiesu	ĪT Ekspertīzes pilnveidošana tirdzniecības aizsardzības un šķīrējtiesas jomā	
		c) Turpināt sarunas attiecībā uz nolīgumu par pakalpojumu tirdzniecības un uzņēmējdarbības liberalizāciju sarunu uzsākšanas par padziļinātu un vispusīgu brīvās tirdzniecības nolīgumu perspektīvā	ĪT	
		d) Sarunu uzsākšana par padziļinātu un vispusīgu brīvās tirdzniecības nolīgumu	ĪT Saskaņošanas rezultāti	
	14) Progresa nodrošināšana citās ar tirdzniecību saistītās jomās	a) Intelektuālais un rūpnieciskais īpašums — pakāpeniska tuvināšanās ES aizsardzības līmenim un administratīvās un tiesu veiktspējas uzlabošana	ĪT Marokas tiesību aktu tuvināšana ES tiesību aktiem Izstrādāt efektīvus atturošus sodīšanas pasākumus (tiesas, muita) Viltošanas un pirātisma ietekmes uz valsts radošo darbu un inovācijām novērtējums Izgudrojumu patentu sistēmas uzlabošana	*Institucionālā mērķsadarbība* OMPIC

		b) Sanitāro un fitosanitāro standartu uzlabošana un Pārtikas nekaitīguma valsts biroja (*ONSSA*) veiktspējas uzlabošana, jo īpaši pesticīdu, mēslošanas līdzekļu un apstrādes palīglīdzekļu jomā	VT Pieņemt un īstenot piemērošanas dokumentus attiecībā uz Likumu Nr. 28-07 par pārtikas produktu nekaitīgumu, kā arī dokumentu projektus dzīvnieku veselības jomā, kas izstrādāti un apstiprināti saskaņā ar ES 2007.–2009. gadā finansēto mērķsadarbības projektu	*Programma „Īstenojot īpašo statusu”*

Joma	Mērķi	Marokas darbības	Grafiks/rādītāji	*ES atbalsts (*)*
Tirdzniecība, tirgus un regulējuma reforma			Laboratoriju modernizēšana to akreditācijai Decentralizācijas sistēmas ieviešana dzīvnieku veselības jomā	
		c) Patērētāju aizsardzības līmeņa uzlabošana	VT Turpināt veikt tiesību aktu tuvināšanu; Patēriņa augstākās padomes administratīvās veiktspējas uzlabošana Marokas patēriņa centra izveide	
	15) Modernizācija un veiktspējas uzlabošana lauksaimniecības un zivsaimniecības nozarē	a) Kvalitatīvas ražošanas veicināšana	VT Vienošanās noslēgšana attiecībā uz ģeogrāfiskās izcelsmes norāžu aizsardzību	
		b) Solidāras lauksaimniecības attīstība (Marokas Zaļā plāna II pīlārs), jo īpaši saistībā ar nelielām lauku saimniecībām neaizsargātos un grūtībās nonākušos reģionos un lauku attīstību	VT Augstas kvalitātes vietējo produktu ražošanas, tostarp bioloģiskās ražošanas, attīstība Saņēmēju nozaru aktivizēšana mērķa zonās Izmēģinājuma programmas	*Atbalsta programma Marokas Zaļā plāna 2. pīlāram;* ENPARD *iniciatīva;* *Atbalsts Lauksaimniecības padomes stratēģijai (*SPRING*);*

			ENPARD	
		c) Produktu un tirgus stratēģiskās uzraudzības uzlabošana	VT	
		d) Īstenot zivsaimniecības pārvaldības sistēmu, jo īpaši attiecībā uz zivsaimniecības produktu vairumtirgotāju darbu (atbilstoši *Halieutis* stratēģijai un Eiropas zivsaimniecības politikai zivsaimniecības resursu saglabāšanas un ilgtspējīgas izmantošanas jomā)	VT Zivsaimniecības produktu iekšējā tirgus strukturēšana un aktivizēšana Zivsaimniecības produktu vērtības palielināšana un to tirdzniecības nosacījumu uzlabošana	*Programma „Īstenojot īpašo statusu”*

Joma	Mērķi	Marokas darbības	Grafiks/rādītāji	*ES atbalsts (*)*
Infrastruktūra	16) Transporta efektivitātes palielināšana	a) Gaisa satiksmes pārvaldības modernizācija un aviācijas drošības un drošuma palielināšana	VT Īstenot drošības aprīkojumu attīstības programmu, kas ietver radara pārklājuma palielināšanu un gaisa satiksmes vadības automatizācijas sistēmas darbības uzlabošanu	
		b) Īstenot jūrlietu stratēģiju, kuras mērķis ir uzlabot jūrlietu drošību, drošumu un uzraudzību	VT Ostas valsts, karoga valsts un piekrastes valsts izmantoto kontroles sistēmu nostiprināšana	*Programma „Īstenojot īpašo statusu”* *(veiktspējas uzlabošana un reformu atbalsts);* *Programmas* SafeMed *un* MEDAMOS
	17) Piegāžu un energoapgādes drošības nostiprināšana	a) Turpināt īstenot tiesiskā un normatīvā regulējuma konverģenci visā enerģētikas nozarē, tostarp atjaunojamās enerģijas un dabasgāzes nozarē, lai īstenotu Marokas enerģētikas stratēģiju, kuras pamatā ir apgādes drošības, konkurētspējas un nozares modernizācijas mērķi	VT Redzējuma laikposmam līdz 2020. gadam izstrāde un īstenošana	*Programma „Īstenojot īpašo statusu”*
		b) Elektroenerģijas starpsavienojumu infrastruktūras nostiprināšana un enerģētikas tirgu integrācija	VT Ieviest labvēlīgākus nosacījumus Marokas uzņēmēju piekļuvei ES enerģētikas tirgiem un ieviest nosacījumus enerģētikas tirgu	

			integrācijai	
		c) Atbilstošu priekšnosacījumu ieviešana dabasgāzes izmantošanas veicināšanai, tostarp regulējošas iestādes izveide	VT Sasniegt 20 % apmēru valsts enerģijas bilancē attiecībā uz dabasgāzi laikposmā līdz 2020. gadam	

Joma	Mērķi	Marokas darbības	Grafiks/rādītāji	*ES atbalsts (*)*
Infrastruktūra		d) Atjaunojamās enerģijas avotu plaša un maza mēroga attīstība; „zaļās elektroenerģijas" eksports un energoefektivitātes veicināšana	VT Mežu resursu ilgtspējīgas apsaimniekošanas un aizsardzības stratēģijas efektivitātes nostiprināšana Laikposmā līdz 2020. gadam sasniegt elektroenerģijas ražošanas no atjaunojamiem energoresursiem mērķi 42 % apmērā Marokas saules enerģijas izmantošanas plānā un Marokas vēja enerģijas izmantošanas projektā noteikto mērķu īstenošana	
Vide un ilgtspējīga attīstība	18) Vides aizsardzības, ūdens resursu pārvaldības un klimata pārmaiņu apkarošanas uzlabošana	a) Valsts stratēģiju un programmu attīstīšana un īstenošana vides un ūdens resursu jomā, tostarp valsts stratēģijas izstrāde attiecībā uz videi draudzīgu ekonomiku	VT Pakāpeniska tuvināšana ES tiesību aktiem	*– Atbalsta programma mežsaimniecības politikai* *– Atbalsts valsts stratēģijas videi draudzīgas ekonomikas jomā izstrādei un klimata pārmaiņu stratēģijas izstrādei; programma „Īstenojot īpašo statusu" attiecībā uz ūdens resursu nozari* *– Atbalsts Valsts hartas par vidi un ilgtspējīgu attīstību darbības nodrošināšanai*
		b) Pilsoniskās sabiedrības un vietējo pašvaldību, kas ir saistītas ar vides politiku, līdzdalības uzlabošana	ĪT Apmācības pasākumi, lai uzlabotu vides apvienību zināšanas Pilsoniskās sabiedrības ieguldījums stratēģisko un plānošanas dokumentu sagatavošanā	

			Pašreizējās NVO platformas izvērtēšana (*GT*-EKP)	

Joma	Mērķi	Marokas darbības	Grafiks/rādītāji	*ES atbalsts (*)*
Vide un ilgtspējīga attīstība		c) Pastāvīga apņemšanās attiecībā uz klimata pārmaiņu apkarošanu	VT Kankunas un Durbanas nolīgumu īstenošana Valsts stratēģijas par klimata pārmaiņām un reģionālo klimata pārmaiņu apkarošanas plānu īstenošana	
		d) Uzņēmumu ilgtspējīgas attīstības veicināšana	VT Labas pārvaldības un racionalizācijas prakses izveidošana	
Izglītība, augstākā izglītība un profesionālā apmācība	19) Izglītības sistēmas un augstākās izglītības un apmācības pielāgošanas darba tirgus vajadzībām uzlabošana	a) Analfabētisma apkarošanas stratēģijas īstenošana	ĪT	*Atbalsta programma izglītības stratēģijas īstenošanai; atbalsts analfabētisma novēršanai (*SPRING*);* INDH II*;* Erasmus Mundus*,* Tempus *un jaunā programma „*Erasmus *visiem”, mērķsadarbība un atbalsts mobilitātei programmas „Īstenojot īpašo statusu” ietvaros*
		b) Uzlabot piekļuvi vispārējai un augstākajai izglītībai, kā arī uzlabot to kvalitāti un pārvaldību	VT Augstākās izglītības sistēmas reforma un tiesiskā un normatīvā regulējuma konverģence ar Boloņas procesa mērķiem	

			Studentu un akadēmiskā personāla mobilitātes iespēju palielināšana saistībā ar universitāšu partnerību; nostiprināt kvalitātes nodrošināšanu (jo īpaši, izveidojot Augstākās izglītības kvalitātes nodrošināšanas aģentūru)	

Joma	Mērķi	Marokas darbības	Grafiks/rādītāji	*ES atbalsts (*)*
Izglītība, augstākā izglītība un profesionālā apmācība		c) Augstākās izglītības un profesionālās apmācības reformas īstenošana, lai tās labāk atbilstu darba tirgus vajadzībām	VT Darbaspēka apmācības uzlabošana nozarēs, no kurām ir atkarīga ekonomiskā izaugsme un kuras paredzētas Valsts rūpniecības izveidošanas paktā (gaisa kuģniecība, automobiļu rūpniecība, elektronika, *offshoring*, lauksaimniecības un pārtikas rūpniecība, tekstilrūpniecība) Pasniedzēju skaita un studentiem pieejamo vietu skaita palielināšana un apmācības kvalitātes uzlabošana šajās nozarēs	*Atbalsta programma stratēģijai profesionālās apmācības jomā (*SPRING*)*
Pētniecība un izstrāde, informācijas sabiedrība	20) Spēju stiprināšana informācijas sabiedrības un pētniecības un inovāciju jomā	a) Jaunās digitalizācijas programmas „Marokas digitalizācija 2013” īstenošana un sinerģijas veidošana ar Eiropas digitalizācijas programmu un Eiropas politiku, kas saistīta ar informācijas sabiedrību	ĪT	

		b) Nostiprināt Marokas universitāšu un pētniecības centru pētniecības spējas	VT Valsts tematisko kontaktpunktu tīkla nostiprināšana; tiesiskā regulējuma konverģence ar Eiropas normām zinātnes un tehnoloģiju jomā	

ĪT = īstermiņā (līdz 2014. gada beigām)

VT = vidējā termiņā (līdz 2017. gada beigām)